

De hut van Wartje Nulph

Uit de kijkstochten van Maurits van Nassau

Jan Renier Snieders

bron

Jan Renier Snieders, *De hut van Wartje Nulph*. Maatschappij 'Voor God en 't volk', Antwerpen 1930
(onbekende druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie002hutv02_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Dr. J. Renier Snieders.

Turnhout gaat zijn grooten man vieren: Dr. J. Renier Snieders, die een halve eeuw lang daar al weldoende heeft geleefd en gewerkt. Op het doorluchtig Antwerpsch voorbeeld, van vóór vijf jaar, ontwaakt nu ook de Kempische hoofdstad. Wat de Scheldestede deed ter hulddiging van den jongeren broeder, Dr. August Snieders, gebeurt nu ook voor den ouderen, in de omgeving, door hem bemind en verheerlijkt.

Maar daar staan ook weer bij deze gelegenheid de wakkeren van 'Voor God en 't Volk' present. Deze mannen van de daad, van de groote en grootsche daad, brachten immers op hun wijze hun hulde aan August met de heruitgave van al zijn werken, in hun reusachtigen omvang van meer dan zestig bundels.

Ze is halverwege thans opgeschoten in een bloei van duizenden exemplaren. - Nu willen diezelfde doortastende durvers eenzelfde feestgeschenk brengen aan ons Vlaamsche volk ter eere van Dr. J. Renier: de heruitgave ook van al zijn werken - romans, novellen, gedichten, tooneelspelen - die samen stijgen zullen tot een twintigtal deelen.

Wat de tijden ook wentelen, onder al degenen die over de Nederlanden met hun pen verschenen en verdwenen,

blijven bij de zeldzame uitverkorenen, zoowel in de letterkunde leven als in 't hart van hun volk, deze Kempische vertellers: het broederpaar Snieders. De reden is eenvoudig: zij hebben met hun kunst het hoogste gediend, het enkele dat de kunst - die vorstinne - dienen mag: het Leven, de loutering van het leven der gemeenschap in Roomscheid en in Vlaamscheid.

Deze beide Bladelsche jongens hebben een taak verricht, die als een lichtende lijn loopt door de geestesgeschiedenis van de 19^e eeuw in deze landen. Ze kwamen uit hetzelfde kleine nestje met dezelfde groote zending. Maar ze hebben diezelfde zending opgevat, elk naar zijn heug en meug, met de zeer verschillende uiting van hun zeer persoonlijken aanleg in de eigenaardige verscheidenheid van hun karakter.

Taine's theorieën hebben zich, voor een ruim deel althans, aan deze beide broeders bevestigd. De Sniedersche grondtrek, Kempisch-vroom en trouw en sterk, lag in de beiden even sprekend. Maar August was de zenuwachtige, de vlugge, de onrustige; de zanger van het vaderhuis, jawel, maar toch, van zoodra hij zijn eigen meester was, er uittrekkend, naar de grootstad, om daar op te nemen, tot voedsel voor zijn gaven, alles wat het volle, rijke, universeele leven in al zijn geledingen, historische en sociale, kon bieden. Doorloop zijn werken: de heele geschiedenis der beide Nederlanden, en alle standen van het Nederlandsche volk, leven en bewegen daarin met een daverend deinen en jagen.

Dr. J. Renier Snieders daarentegen, was de rustige, de kalme, door veel strakke studie van nuchteren aard nog verstevigd. Ook hem lokte de groote wereld; maar ze kon hem niet meekrijgen. Zijn karakter wees hem naar zijn Kempen terug. Met zijn Belgisch diploma bleef deze Noord-Brabantsche Nederlander in België gevestigd, maar zoo dichtbij mogelijk zijn geboortedorp.

Van Turnhout uit bestreek zijn dokterstaak de heele Kempen, wier weldoener hij bleef, naar lichaam en ziel,

zijn heele lange leven. Maar binnen diezelfde Kempen beperkte zich dan ook zijn vertellersgave; uit den Kempischen bodem haalde deze groote werker zijn vruchtbaarheid; bij de Kempische menschen, oude en jonge, maar steeds eenvoudige, vond zijn kunst altijd stof genoeg tot boeiende vertelling, tot geestigen kout, tot gezond humoristisch realisme en innig-idyllische romantiek.

Eere aan 'Voor God en 't Volk', door wier heruitgave van alle Sniedersboeken de zegen, die van deze beiden uitging over Noord en Zuid, weer vruchtbaar en glansrijk heropleeft. Duizenden lezers, honderden volksboekerijen zullen toegrijpen en dankzeggen.

JUL. PERSIJN.

Broechem, 31 Aug. 1930.

De hut van Wartje Nulph

I.

De Hardloopers.

Ons verhaal begint in den winter van het jaar 1596.

Het was tegen den morgen maar nog zeer donker, toen een ruiter, op den weg die van het dorp Thielen naar Turnhout geleidt, verdoold reed. Na tienmaal te zijn afgestegen om met tastende hand het heispoor te zoeken, na al de gekende scheldwoorden tegen de donkere winternachten, tegen de heiwoestijnen en zwarte dennebosschen der Kempen, binnen 'smonds te hebben opgezegd, hield hij eindelijk stil, met het luidkeels roepen van: - Hola, he!

Dit geroep was gericht tot een persoon dien de reiziger tegen een boomstam langs den weg ontwaardde.

- Waarom maakt gij mij wakker? vroeg de aangesprokene.

- Wat is dat nu voor een vraag? antwoordde de ruiter, terwijl hij in twijfel was, of hij moest lachen of kwaad worden; ik hoop toch niet dat men hier zijn nachtrust neemt in de open lucht, tegen een boomstam.

- En waarom niet?

- Gij hebt eigenlijk gelijk, en gij zoudt mij gerust kunnen antwoorden: Het raakt u niet, of ik op mijn bed of tegen een boom slaap; maar om het even, wilt gij mij nu eens zeggen waar ik hier verzeild ben?

- Wel, op de groote baan naar de Vrijheid.

- De Vrijheid?

- De Vrijheid van Turnhout.

- Des te beter; dan ben ik weer naar den rechten weg terug gedoold.

- Waart gij dan verdoold? Was het daarom, dat gij mij zoo hard wakker schreeuwdet?

- Ja en neen; kom, sprak de ruiter eenigszins ongeduldig, wilt gij mij den weg wijzen?

- Waarheen?

- Naar Turnhout.

- Zeer gaarne, waarom niet?

- Ik zal u betalen als een fatsoenlijk man.

- Dat hoeft niet, dewijl ik er toch dezen morgen heenging; nu ik er aan denk, ben ik blijde, dat gij mij wakker hebt gemaakt; wacht maar een oogenblik; ik ben terstond bij u.

Dit zeggende begon de persoon, die tot hiertoe nog altijd tegen den boom stond, zich te bewegen en verdween.

De ruiter hoorde hem een deur openen, daarna eenige woorden spreken tegen iemand die zich in huis bevond, hem vijf minuten later de deur toesluiten en weer buiten komen.

Toen hoorde hij den heibewoner, dien hij zelfs op een tiental schreden niet kon ontwaren, scherp fluiten, in zijn handen klappen, en tamelijk hard roepen: - Kikokoo, kikokoo!

De wind die nog al sterk waaide, belette den reiziger juist te onderscheiden, wat hij hierop hoorde. Het kwam hem voor, alsof iemand in de nabijheid met een

stokje zijn kleed uitklopte, en of een ander terzelfder tijd met een hamertje op een dunne plank sloeg; bijna op hetzelfde oogenblik klonk het in de verte tweemaal: Kikokoo! Kikokoo!

Ofschoon de reiziger wel hoorde dat het de echo was, die in een nabijgelegen mastbosch het geroep van den heidebewoner herhaalde, gevoelde hij een lichte siddering bij die zonderlinge ontmoeting in die donkere, eenzame heide. Voorzichtigheidshalve tastte hij onder zijn kleederen naar een dolk; doch liet het wapen weldra op zijne plaats, toen hij de stem van zijn wegwijzer hoorde, die hem op zeer geruststellenden toon toeriep:

- Zie zoo, zijt gij gereed? Wacht, laat mij uw paard bij den toom nemen; anders rolt gij nog in den vischvijver... zoo, nu staat gij in het karrespoor; laat nu uw paard maar begaan... indien het niet blind is, zal het u wel brengen, waar gij heen moet.

- Gij doet mijn dier veel eer aan, sprak de reiziger lachend.

- Vrouwen en paarden, antwoordde de gids ernstig, hebben nog al eens het een of ander gebrek.

- Zijt gij getrouwd?

- Goddank, neen.

- Hebt gij veel met paarden omgegaan?

- Ik heb een jaar of twee bij de ruitery gediend; indien ik zoo goed vrouwen als paarden kende, zou ik misschien durven trouwen.

- Woont gij hier alleen in dit akelig oord?

- Ja; de huizen zijn er zoo dun gezaaid als het goud.

- Hoe heet gij? vroeg de reiziger, na een poos stilzwijgen.

- Toen ik geboren werd, doopte men mij Eduardus Arnulphus; hier in de heide houdt men niet veel van lange namen; men heet mij Wart of Wartje Nulph.

- Wartje Nulph, herhaalde de reiziger.

- Ik heb nog een anderen naam, waaronder ik nog beter bekend ben, hernam Nulph.

- Welken?

- Uw paard zal u dien zeggen, zoodra wij in Turnhout aankomen.

De reiziger dacht gewis dat Wartje Nulph in de bovenkamer geraakt was; want zonder de verklaring zijner zonderlinge woorden te vragen, blies hij een kleinen glimlach door den neus.

- En hoe heet gij? vroeg Nulph.

- Annaboa! antwoordde de ruiter.

- Annaboa! herhaalde Nulph, schaterende van lachen; wat is dat nu voor een zonderlinge naam.

- Die naam is niet zonderlinger, meende de vreemdeling, dan Kikokoo.

Nulph scheen geen acht te geven op de laatste woorden van Annaboa; hij had zijn oog aandachtig op paard en ruiter gevestigd die hij, bij het eensklaps verschijnend maanlicht, duidelijk begon te onderscheiden.

Het werd al lichter en lichter.

- Wel, wel, Annaboa! Zie, het is bijna alsof ik begin te vloeken als ik uw naam zeg; wel, Annaboa, ik meende dat gij op een paard zat?

- Welnu?

- Zit gij dan niet op een muilezel? Uw reisgenoot kan gezond zijn, maar hij ziet er mager en spits uit.

- Dat is een hoedanigheid, Nulph, meende Annaboa.

Het was bijna alsof de muilezel de beleedigende taal van Wartje Nulph verstaan had; want hij begon te draven.

Nulph draafde even snel als de muilezel, over het harde voetpad.

- Nulph, gij zult u vermoeien, waarschuwde de ruiter.

- Uw ezel zal moe worden, ik niet; laat uw grauwtje maar doordraven.
 - Hoe ver zijn wij nog van de stad?
 - Ten minste nog anderhalf uur gaans.
 - Gij kunt toch niet denken, dat gij mijn muilezel den baard zult afdoen?
 - Indien hij vet en sterk was, neen; maar nu wel.
- De ruiter hield zijn rijdier stil en sprak:
- Nulph, ik wil niet hebben, dat gij u moe maakt.
 - Ik ga nooit des avonds; ik loop altijd op een drafje; uw ezel verkiest, geloof ik het tegendeel.
 - Wat hebt gij dan toch tegen mijnen trouwen muilezel, Nulph.
 - O, niets; maar ik heb nooit kunnen verdragen, dat een ruiter daar zoo armoedig komt aangestrompeld.
 - Het is alsof die heidief mij wil tergen en uitdagen, mompelde de reiziger; en zijn stem verheffend, sprak hij:
 - Maar, jongen, gij hebt een verkeerd denkbeeld van mijn rijdier; zie liever, 't is een looper onder honderden.
- De ruiter zette zich recht in den zadel, haalde even den toom in en drukte, zich voorover buigend tegen den buik van den muilezel. Het dier richtte den kop omhoog, stak zijn dunnen staart recht en sprong brieschend vooruit. Het was dezelfde muilezel niet meer; hij vloog als een zwaluw langs den grond.
- Nulph scheen hem te bewonderen, en hij dacht bij zich zelve:
- Drommels, dat zou men niet gezegd hebben; maar ook die kerel zit er fiks op.
- Doch hoe harder de muilezel liep, hoe sneller de heibewoner vooruit draafde, en of de ruiter zijn rijdier al op zijn best aanzette, zijn stok er over legde en hem met de hakken in de zijde drukte, te vergeefs; Nulph stond

altijd voorop. Nauwelijks schenen zijn voeten den grond te raken, zoo snel, zoo gemakkelijk liep hij over het voetpad langs den weg.

De ruiter raasde en keef tegen zijn rijdier; Wartje lachte als iemand, die een ander voor den gek houdt. Ongeveer nog tien minuten gaans van de Vrijheid begon de muilezel zijn loop zichtbaar te verminderen.

- Ja, laat ons een oogenblik stappen, lachte Nulph; het beest kan niet meer.

De neusgaten van den ezel gingen als blaasbalgen, en het zweet droop hem langs den buik.

Zijn mededinger stak de handen in de broekzakken, en wandelde zachtjes voort, alsof er niets gebeurd was.

- Heb ik het u niet gezegd? vroeg hij.

- Wat? vroeg de vreemdeling.

- Dat uw rijdier u zou zeggen, welke mijn derde en meest bekende naam was.

- Geraden, zei Nulph.

- Wartje, de hardlooper?... zei de ruiter vragend.

- Hoe lang kunt gij zoo wel lopen?

- Dat heb ik nooit beproefd; maar toch ten minste wel een halven zomerdag; van hier over en weer naar 's Hertogenbosch lopen, beschouw ik als eene wandeling.

Na eenige oogenblikken hervatte de reiziger zijne vragen.

- Hoe oud zijt gij, Wartje?

- In het midden van de twintig.

- Tot wien riept gij daar aan uwe huisdeur, Kikoloo?

Nulph gaf geen antwoord.

- Stond gij daar inderdaad tegen een boom te slapen?

- Ja, zeker; in den zomer slaap ik bijna nooit anders, om mijn koolhoopen, want ik ben koolbrander van

stiel, te bewaken; in den winter, zoolang het niet al te koud is, doe ik van tijd tot tijd hetzelfde, om hard en frisch te blijven. Vandaag deed ik het omdat ik voornemens was naar de komedie te gaan.

- Naar welke komedie?... vroeg de vreemdeling nieuwsgierig.

- Naar de stadskomedie; ik hoor al, dat gij hier vreemd zijt, anders moest gij de Rederijkers van Turnhout kennen. Indien gij dezen morgen een oogenblik tijd hebt; ga dan met mij mee; gij zult u blind zien naar al de aardige en schoone dingen... Hebt gij ooit komedie zien spelen?

- Ik geloof neen, zei de ruiter onverschillig.

- Nu, ga dan eens mee, zei Nulph; dezen morgen voert men een splinternieuw stuk op; iets dat men hier te land nooit gezien heeft... aan volk zal het niet ontbreken; zelfs de Graaf gaat er heen.

- Welke graaf? vroeg de reiziger.

- Varax, de opperbevelhebber.

- Wie? Varax?...

- Ja, ja, met al zijn officieren; ik laat u denken of er iets zal te hooren en te zien zijn.

- Is de stad dan bezet? vroeg de ruiter terwijl hij moeite deed om zijn verwondering niet te doen blijken.

- De Vrijheid krioelt van Spanjolen, gelijk een mierennest.

De vreemdeling gevoelde eene lichte siddering.

- Nu, Wartje, wij gaan te zamen naar de Rederijkkamer.

- Goed, houd u dan maar dicht aan mijn zijde; ik zal u al wat gij zien zult, verklaren en ophelderen anders verstaat ge er gewis de eerste maal geen woord van; ik voor mij versta alles; dewijl ik nooit een enkel stukje oversla; ook ben ik daar te huis, omdat ik nog al eens

van nut ben geweest, en van tijd tot tijd een hand uit de mouw steek.

- Ik hoop toch niet, dat gij komediant zijt? vroeg de ruiter lachend.

- Laatst heb ik eens een rol gespeeld, zei Nulph met den grootsten ernst; maar een rol zonder spreken, dat begrijpt men. Men had mij van het hoofd tot de voeten in een berenvel genaaid, en twee geverfde, bordpapieren horens op 't hoofd geplakt, omdat ik den duivel uit de hel moest verbeelden. En daar ik met vuur en kolen nog al weet om te gaan, moest ik een heks verbranden, hetgeen ik dan ook in een oogenblik tot ieders voldoening had afgedaan. Ik moet u er bij zeggen, dat de heks een geolied pak aanhad, en met zwavelstokken was opgevuld.

- Nulph, gij kunt nog eens een groot man worden, zei de reiziger spottend.

- Ik geloof niet, dat ik ooit hooger zal opklimmen, dan tot den graad van duivel, en gewis is dat al zeer schoon; wie had dat ooit gedacht van Wartje Nulph.

Hier zweeg hij, en bleef staan voor een groote poort; zij waren in de stad.

- Zie, Annaboa, hier hebt gij een deftige afspanning, de 'Heijbloem', die ik u durf aanbevelen. Het is daar dat de Rederijkers hunne pint komen drinken, bij baas Canutus, een fatsoenlijk man, die zijne kalanten eerlijk behandelt.

Annaboa scheen niets tegen baas Canutus te hebben; want hij reed de poort binnen.

Weldra was de muilezel gestald en verzorgd. Het vermoeide dier wentelde zich met genoeg op het droge strooleger, en trok daarna gretig aan de hooibussel, die men in de ruif wierp. Indien Wartje, de hardlooper een oogenblik was blijven staan, zou hij gezien hebben dat,

indien de muilezel de minste was in het loopen, hij toch gewis in het eten den prijs zou behaald hebben.

Doch volgen wij Wartje Nulph en Annaboa in de gelagkamer van baas Canutus, om onze twee personages van nabij te beschouwen.

De vreemde reiziger was een jong mensch in den bloei zijner jaren, en zoo sterk gebouwd, dat hij gewis voor niemand behoefde terug te treden. In weerwil zijner grove, lakensche reiskleederen en vetlaarzen, in weerwil van een breed lidteeken dwars over het aangezicht, had hij toch voor den fijnen waarnemer een innemend, en vooral een onderscheiden voorkomen.

Zijn gids, Wartje Nulph, was een persoon die, wanneer men hem ééns gezien had, nooit meer uit het geheugen ging. Nulph was bijna zes voet hoog, mager, maar sterk gespierd; en op dat dun, lang lichaam, stond het belangwekkendste hoofd, dat men zien kon. Wartje had kroeshaar gelijk een waterhond, maar zoo zwart en blinkend als ravenvederen. Zijne groote, bruine oogen stonden te vonkelen in zijn hoofd, en gaven duidelijk te kennen, dat hij een doortrapte, maar gulle, brave kerel was, die een doodelijken afkeer moest hebben van deugnieterij. Onder dien goedhartigen maar beduidenden blik, voegde buitengewoon goed die fijne, kromme neus, welke aan Wartje bijna het aanzien gaf van eene meer dan alledaagsche afkomst.

Dat Nulph een geharde, rappe jongen was, behoeven wij niet meer te zeggen; de lezer heeft zulks in den loop van ons verhaal reeds opgemerkt.

De vreemde ruiter en Nulph schenen elkaar reeds een wederzijdsche vertrouwen geschonken te hebben; want zij zaten in een hoek der kamer zoo gul, zoo vertrouwelijk met elkander te praten en te drinken, alsof zij elkander geheel hun leven gekend hadden.

II. De Rederijkkamer van Turnhout.

Zoals wij gezegd hebben, was men in het jaar 1596.

Philips, Koning van Spanje, zwaaide den scepter over België; maar behield het land slechts met geweld van wapenen onder zijne macht.

Reeds had Holland de stem der vrijheid van de eene tot de andere grens doen daveren, en het juk eener vreemde natie afgeschud. Willem de Zwijger had dien reuzenstrijd begonnen; zijn zoon Maurits zette dien voort.

Niets zoo treffend, in de geschiedenis, dan die bloedige strijd van dat klein land tegen die machtige natie! Wie kon toen ooit denken dat Nederland zegevierend uit dien strijd zou opgerezen zijn? Wie zou hebben durven gelooven dat daar, in dien oorlog, welken men bijna als dwaas mocht beschouwen, de opkomst, de bloei van een volk gelegen was?

En zoo was het nochtans; de dappere Nederlanders veegden den Vaderlandschen bodem schoon, en werden zoo machtig, dat zij niet alleen aan Spanje het hoofd boden, maar aan menig volk zelfs de wet voorschreven. Zoo belangrijk werd hun nijverheid, zoo uitgestrekt hun koophandel, zoo groot werden hunne rijkdommen en hunne macht te water en te land, dat de gezanten van groote Mogendheden later hun hof maakten bij het bestuur der Bataafsche Republiek.

Maar ook welke diepe staatsmannen wierp het oude Nederland uit zijnen schoot! Welke helden traden er op, om voor de vrijheid te strijden, om den Vaderlandschen grond te verdedigen.

De held die in den tijd dat ons verhaal begint, aan het hoofd des legers optrad, was, zooals wij reeds gezegd hebben, Maurits', tweede zoon van Willem de Zwijger.

Nooit stonden Spanje's zaken slechter, dan toen de jonge Maurits de Nederlandsche benden aanvoerde.

De verbazende sommen geld, door Philips afgezonden, waren ontoereikend tot het voeren van den oorlog, welke door Prins Maurits, met een ongehoorde kracht werd voortgezet. Onophoudelijk heerschte er geldgebrek in het leger van Albertus, den toenmaligen Gouverneur der Nederlanden, die zich bitter beklagde over den neteligen toestand waarin hij zich bevond, en herhaalde malen het hof van Spanje dringend verzocht om onderstand.

Een zijner brieven, waarin hij den nood der Spaansche Nederlanden het duidelijkst blootlegde werd, gelukkiglijk voor de Staatschen, op het laatst van het jaar 1596, onderschept. Wij zullen later zien van welk belang deze ontdekking was voor de Bataafsche Republiek en welke onmiddellijke gebeurtenissen zij ten gevolge had.

Gedurende de belegering van Hulst was de stoutmoedigheid der Staatsche troepen zoover gekomen, dat zij onophoudelijk invallen deden in Brabant, en het zelfs zoover brachten, dat zij een gedeelte der Provincie dwongen hun een bepaalde belasting te betalen. De garnizoenen van Geertruidenberg, Breda en andere sterke steden werden bijna enkel met deze gelden onderhouden.

Men begrijpt dat Turnhout en de omliggende dorpen niet weinig van deze invallen te lijden hadden, en aangezien hunne afgezonderde ligging, zich moesten laten welgevallen, de gevorderde belasting aan de Staatschen te betalen.

Om een einde te stellen aan die gedurige knevelarijen, deed de Aartshertog Albertus de Vrijheid Turnhout be-

zetten met 4000 man voetvolk en 300 man ruitery, onder het bevel van den graaf Varax, heer van Balacon, broeder van den markies van Varabon.

Na deze geschiedkundige aanmerkingen ter opheldering van ons verhaal gemaakt te hebben, gaan wij naar de vertooning der 'Heijbloem' van Turnhout.

De 'Heijbloem' was in dien tijd eene der oudste Rederijkkamers; want hare statuten moeten reeds in het jaar 1386 door de hertogin Maria zijn goedgekeurd.

Het is in den loop der veertiende eeuw, dat wij de eerste kamer van 'Poëten' aantreffen. Zoo vinden wij, dat te Diest de Rederijkkamer 'Het oog Christi', reeds bestond in 't jaar 1302, en er omtrent dien tijd dergelijke vereenigingen bestonden in Gent en Yperen. Het is ook te rekenen van dien tijd, dat de Rederijkkamers meer algemeen werden, en zich over het geheele land verspreidden; de kleinste stad, groote dorpen zelfs hadden hunne 'komedie', en beijverden zich om in groote steden naar den prijs mede te dingen.

De instelling dier genootschappen moge eene navolging zijn van dergelijke vereenigingen in Frankrijk; zij moge ontleend zijn aan de Italianen, met wie de Belgen in de middeleeuwen zoo veel gemeenschap hadden in zeden, handelsbetrekkingen, maatschappelijke en staatkundige inrichtingen; zeker is het, dat die gezelschappen langzamerhand een echt nationaal karakter verkregen.

Men geloove niet, zooals sommigen, dat de vertooningen der Rederijkers enkel voor het volk waren bestemd en enkel ook door het volk werden bijgewoond; neen, het puik der steden deelde in die liefhebberij, en zelfs gewaardigden zich somtijds de vorsten van het land de zittingen der kamers bij te wonen. Zoo kwam Jan de IVe, Hertog van Brabant, dikwijls de Brusselsche Rederijkers, in hunne vergaderingen, door zijne tegenwoordigheid aanmoedigen.

Niets was zoo gezocht, zoo gesmaakt als de zoogenaamde ‘komedie’; al wat beenen had stroomde er heen; van den eenvoudigen ambachtsman tot den grooten heer, van de huismoeder met hare kinderen tot de oude grootmoeder, iedereen liet er zich vinden; de geestelijkheid zelfs was er tegenwoordig. Geen sprekender bewijs van zedelijkheid en tevens van eenvoudig, nationaal karakter van 't toenmalig tooneel, dan die algemeene lust en geestdrift van alle standen der maatschappij.

Niets moet schooner geweest zijn dan de groote feesten, welke er bij de prijskampen der Rederijkkamers in de steden plaats hadden, niets zoo luisterrijk dan de uitdeeling der prijzen aan de overwinnaars op het tooneel, of aan de maatschappij welke op de schitterendste wijze haar intrede gedaan had.

Men zal zeggen dat het karakter dier feesten in de geschiedenis der letterkunde van de Rederijkkamers weinig spreekt voor het gevoel en den smaak van het schoone⁽¹⁾; dit is zoo; maar ten minste getuigt hetzelfde van een zeker algemeen onderwijs der klassen, van den zedelijken toestand der bevolking, en zelfs van een zeker opkomende vrijheid van denkwijze. De Rederijkkamer, met hare hekeldichten, met al hare schimpliedjes en kniedichtjes was, bij gebrek van drukpers, om zoo te zeggen het kritisch dagblad van dien tijd.

Dit gevoelden zeer wel de verschillende landvoogden van het hof van Madrid bij de opkomende beroerten der Spaansche Nederlanden; ook stonden over het algemeen de Rederijkers niet in goeden naam, en velen hunner waren verplicht de wijk te nemen naar Holland,

(1) Inderdaad de schriften van dien tijd leveren een bedroevend bewijs op van smaak en beschaving.

teneinde zich aan de gestrengheid van het bestuur te onttrekken.⁽¹⁾

De Kameristen der oude Vrijheid bevonden zich hiertoe nog al Spaansch, en op 't tooneel der 'Heijbloem' ademde alles eerbied voor de bestaande wetten en lof voor den Koning. En geen wonder; Turnhout had sedert eenigen tijd gevoelig geleden en merkelijke verliezen gedaan door de gedurige invallen der Staatschen, en was zooals wij reeds gezegd hebben, niet uitgezonderd geweest van het getal steden, welke een geregelde schatting betaalden aan den vijand.

Het Spaansche garnizoen scheen onze 'Heijbloem' bijzonder genegen; het was ook daarom dat men, ofschoon in het midden van den winter, eene vertooning wilde geven, die Varax in persoon met al de officieren van het garnizoen met zijne tegenwoordigheid zou vereeren. Men merke wel op dat de vertooningen in de open lucht plaats hadden. Nog in het begin der zestiende eeuw gaf de politie van Parijs bevel dat de vertooningen des namiddags te twee uren zouden beginnen, en te vijf eindigen.

Ook de Turnhoutsche Kameristen volgden bij zomerdag het voorbeeld van Parijs. Hun theater was opgeslagen op het wijde marktplein, waar lange rijen banken stonden voor de toeschouwers. Dat de zitplaats op deze banken betaald werd is waarschijnlijk; men leest in de kronijken dat men in het jaar 1577 te Parijs vier stui-

(1) Zoo lezen wij in eene verhandeling over het tooneel dat na de overgave van Antwerpen, een aantal leden en letter-oefenaars, het vaderland verlieten, naar Holland overstaken, en te Amsterdam twee Rederijkkamers stichtten (onder den titel van de 'Witte Lavenderbloem' en het 'Vijgeboomken'. Overigens, als men de geschiedenis der letterkunde van die dagen doorleest, zal men zien welke vrees de landtaal aan Spanje inboezemde. Natuurlijk, de overheersching vreest altijd de middelen, welke het volk over zijn waren toestand inlichten kunnen.

vers inkomgeld betaalde. Het wijde marktplein was weldra opgepropt met volk en het muziek der horens en trompetten schalde zoo lief, dat Wartje Nulph zich niet kon onthouden gedurig in zijn handen te klappen.

- Dat heet spelen! juichte hij, terwijl hij zijn nieuwen vriend met den elleboog in de zijde stiet; hebt gij dat ooit gehoord? Dat zijn onze ‘Jong-Gezellen’⁽¹⁾; hoor eens, hoe zij die Spaansche marsch er fiks uitblazen!

Zijn makker knikte tot goedkeuring met het hoofd; maar peuterde te gelijkertijd met zijn vinger in het oor, om zijn trommelvlies voor het scherpe kopermuziek te behoeden.

Op dit oogenblik had er een sterke beweging plaats aan de voorste banken der onafzienbare theaterzaal. De geheele komedie stond overeind, en honderden aanschouwers klommen op banken, stoelen of tonnen om den graaf Varax te zien aankomen. Wartje Nulph had niet noodig een hooger standpunt te kiezen; zijn gekroest hoofd stond hoog genoeg om zonder een voet te verzetten, alles op zijn gemak af te zien.

- Zie eens, Annaboa, sprak hij tot zijn makker; wat fiksche kerel daar! Op mijn woord, ik heb nooit zooveel goud en zilver bijeen gezien; God, God! Wat al gouden kettingen, schoone vederen, en prachtige degens.

- Ja, Nulph, dat is prachtig, antwoordde de vreemdeling, die alles zeer nauwkeurig scheen af te zien.

- Ziet gij daar die eerste van allen met zijn groote, zwarte oogen en zwart haar en zijn knevel bijna zoo lang als de staart van uw muilezel? Zeg hem dit echter niet terug, voegde Wartje er bij; nu, dat is de graaf Varax, een duivel van een vent!

- En wie is die bleeke, magere persoon met zijn

(1) Een stadsgilde.

krommen valkenneus, met wien hij het zoo druk heeft, vroeg de vreemdeling.

- Dat is de raadsman van den graaf, Jeronimo Dentice. En die korte rosse met zijn kleine oogen, is de Markies van Trevico, de Napolitaan, een echte Lucifer van kwaadheid; weet gij hoe men zijn regiment gedoopt heeft?

- De Furie van Napels, zoo ik meen, was het antwoord.

- Ja, ja, de Furie van Napels, en met recht; want het zijn razende mannen. Daar links, die reus, met zijn grijs haar en knevel, is don Alonzo Mondragon.

- Wartje, het schijnt dat gij bekend zijt met het Spaansche leger?

- Heb ik u niet gezegd, dat ik gediend heb bij de ruitery.

Zijn makker haalde onverschillig de schouders op.

- Een flinke kerel, ging Nulph als tot zich zelve sprekend voort; die don Juan de Cordua; het vuur straalt hem uit de oogen.

- Wie is, vroeg zijn vriend, die jonge krijgsman daar ginds met zijn half toegeknepen oog; 't ziet er een baldadig man uit.

- Nicolo Basta, de kommandant der ruitery, ook al een duivel van een kerel.

- Het schijnt dat het allen duivels zijn, Wartje; ik beklaag de arme Staatschen.

- De Hollanders zijn ook niet van stroo gemaakt, fluisterde Wartje zijn makker in het oor; zie, daar is nog de graaf de Sultz, een Pruis, ook nog een wakkere kerel met de twee Walen d'Hachicourt en La Berlotte.

- Zeker ook al duivels in soldatenpak? vroeg stil zijn makker, met een bedekten spotlach.

- Lach niet met de Walen.

- Lach met niemand, dewijl het allen duivels zijn.

Nauwelijks had de graaf Varax plaats genomen in den zetel, welke de beleefde Rederijkers voor hem, dicht bij het tooneel bestemd hadden, en had zijn gevolg de voorbehouden plaatsen bezet, of het plein was zoo vol als een ei.

Tot op de goten en daken zaten de aanschouwers ongeduldig het begin van het spel af te wachten.

Het scheen dat de Rederijkers op hun theater niet gemakkelijk konden klaar geraken; want het uur, dat men moest beginnen, was reeds voorbij, en nog hamerde en nagelde men van achter het gordijn met een zettend gedruisch. De heitak, die op het gordijn was geschilderd, begon zich eindelijk te bewegen, en verdween geheel op zijde, terwijl de koperen ringen van het doek met gedruisch over de ijzeren roede rinkelden.

Het tooneel verbeeldde een woud. Gewis had deze ‘decoratie’ nog voor iets anders gediend; want boven de toppen der boomen zag men vier geschilderde beenen naar beneden steken; het waren zonder twijfel die van Habakuk en van den Engel, die den profeet bij het haar door de lucht voerde.

Op het plein was het zoo stil, alsof er geen enkele ziel gezeten had.

Nu verscheen er op het tooneel een personage in een lang, wit vrouwenkleed gewikkeld, met lange vleugelen aan de schouders, een krans van bremtakken om het hoofd, een lange bazuin aan den mond.

Wartje Nulph had niet zoodra den tooneelspeler gezien, of hij fluisterde zijn makker in het oor:

- De zoon van Hanske den gortpelder; hij speelt de ‘fama’, de ‘faam’... Let eens op, hoe hij er dat zal uitlappen.

De Rederijker trok zijn bazuin van den mond, en maakte zich gereed om te beginnen. Hetgeen hij ging zeggen, was een navolging uit een ‘factie’ of ‘spel’

van Peter de Herpeneer, een Antwerpsche facteur of kamerdichter, en geheel toepasselijk op de tijdsomstandigheid:

Hij sprak:

Al dat ooren heeft wilt ghehoor gheven
 En met vreughde leven, maekt verblydinghe;
 Luystert toe ick ben Fame van goede tydinghe,
 U naekt bevrydinghe; van Maers den tirant
 Want nu Varax is ghekomen hier int lant,
 Met al syn voetvolck en ruiterye,
 Om te stuyten die muyterye,
 Al in de name van den grooten God,
 En Philip den coninck, door d'Hollanders bespot,
 Den grooten Varax sal die opstandelinghen
 Vant lant van Turnhout verdringhen,
 Ghy zulter breeder af hooren, eer iet lanck,
 Neemt dit van de rederyckers in danck.

De zoon van den gortpelder boog zich zoo diep hij kon, stak de bazuin aan den mond, trok stil aan een touw, waarmede hij zijne vleugelen bewoog, en deed alsof hij van het tooneel wilde wegvliegen; hij deed eigenlijk niets anders dan gaan.

Een donder van handgeklap, deed de Fama uitgelei op haar terugtocht.

Eensklaps was alles weer doodstil. Er kwam een nieuwe speler op het tooneel; het was een klein kereltje van ten minste zestig jaren oud, in een soort van harlekijnspak.

- Ha, ha, lachte Wartje Nulph; dat is Snipsnap, de kleermaker; luister, Annaboa, luister jongen, dat is de eerste kniedichter der 'Heijbloem'.

- Wat zegt gij, een kniedichter? vroeg de vreemdeling.

- Wel ja, weet gij niet wat kniedichters zijn? Dat zijn poëten die voor de vuist rijmen; de knie dient hun tot tafel. Snipsnap, de kleermaker, is een baas in 't kniedichten.

- Ik wil er geen broek van, mompelde zijn makker met een kleinen spotlach.

Snipsnap droeg een tamelijk lang gedicht voor. De dichter verhaalde er in, hoe een burger der Vrijheid op een avond zijn vrouw afsloeg, en hoe de buurwijken, als verdedigsters der beleedigde sekse, den barbaar van een man kwamen afranselen.

En terwijl hij beschreef hoe de woedende huismoeders er op aanvielen, sloeg hij met zijn harlekijnslat zoo hard op de tafel, dat men hem geen woord meer verstond, en enkel uit het vlug op en neer gaan zijner lat moest raden wat er gaande was.

- Hoe een menschenhoofd dat toch aan elkander kan spinnen, zei Wartje Nulph verrukt, terwijl het handgeklap begon, en de trompetten haar muziek aanhieven.

Nu kwam er een engel met groote vleugelen op het tooneel neergedaald.

- Te drommel, dat doet de vaandrig van de 'Heijbloem' daar zoo goed als ik het nog ooit gezien heb, zeide Wartje stil.

De engel riep met een fijne fluitstem, dat men een nieuw spel ging vertoonen.

Het was een 'Sinneke'⁽¹⁾ van den 'Facteur' der 'Heijbloem', en opzettelijk geschreven voor het huidige feest.

Toen het eerste 'Sinneke' op het tooneel verscheen liep er een dof gemor van de eene zijde der markt tot de andere. Geen wonder; het was de Nijd, welke onder de gedaante eener vrouw met vuil, gerimpeld voorhoofd

(1) 'Sinneken' waren ook de zinnebeeldige personages, zoo als: het 'geloof, de 'hoop', de 'liefde', de 'godsdienst', de 'rechtvaardigheid', welke in de zoogenoemde 'sinnespelen' voorkwamen. De inhoud dezer stukken was geheel van een zedelijke strekking. Sommige dezer vertooningen waren getrokken uit de Heilige Schrift, en droegen den naam van 'schriftuurlijke spelen van sinne'.

en wild draaiende oogen optrad. Zij hield een zevenhoofdige hydra in de hand, en zwaaide, met de andere, drie slangen boven het hoofd, terwijl een adder aan haar hart knaagde.

De Nijd galmde een paar honderd verzen uit van dezelfde soort waarvan wij reeds een staaltje hebben aangehaald, en verdween om plaats te maken voor de Lichtgeloovigheid.

Wartje Nulph bedwong met moeite zijn genegenheid tot lachen, en zei zacht tot zijn gezel.

- Tiste's Dolph, de 'Fiscaal'⁽¹⁾ is toch altijd even snakerig; zou men niet zeggen, dat hij de ooren van uw muilezel aan zijn hoofd geplakt heeft?

Inderdaad, het 'Sinneke' had een paar lange ezelseoren aan zijn hoofd staan, en gaf zijn rol, een gedicht op de lichtgeloovigheid, tot ieders voldoening af.

In eens dreunde het marktplein van het ontploffen van het buskruit; het eene schot volgde het ander op, terwijl er op het tooneel een geweldig geschreeuw, niet ongelijk aan een oorlogskreet, opging. Toen alles weer stil was, kwam er een reusachtig personage, van kop tot teen gewapend, te voorschijn.

Hij droeg een zware lans in de rechterhand, en hield in de linker een schild van gepolijst ijzer; het was Mars, de God van den oorlog.

Het 'Sinneke' ging zijn rol uitgalmen, maar hij zag beteuterd rond, alsof er nog iets ontbrak. Inderdaad de God des oorlogs moet een haan bij zich hebben; het was immers in dit dier dat hij zijn gunsteling Alectrion (de lezer weet bij welke gelegenheid) veranderde.

Weldra echter kwam het dier kop en staart fier in de hoogte heffend, op het tooneel getreden, en plaatste zich met majesteit aan de voeten van den krijgsgod.

(1) De fiscaal was eigenlijk belast met al wat de orde en de tucht der kamer aanging.

Een daverend handgeklap der aanschouwers begroette den zoon van Jupiter en Juno, en er volgde een luidruchtig ‘bravo!’ voor den vader van het kippenhok.

Wartje Nulph hief zijn beide handen in de hoogte, sloeg ze met geweld op zijn knieën, en riep opgetogen van verwondering:

- Wel, heb ik van mijn leven zulke slimme hanen gezien? Wat zegt gij van de ‘Heijbloem’, Annaboa?

- Het is verrukkend! antwoordde zijn makker met een bedekten spotlach.

Nu donderde de oorlogsgod zijn verzen uit; het was een loflied op Varax, en een ijselfijnde bedreiging tegen de Staatschen en Maurits van Nassau, hun veldheer. Mars beloofde de overwinning aan de dappere Spanjaarden, en eindigde met de voorzegging, dat de ondergang, de vernietiging der Hollanders nabij was.

Toen stapte de god zijn spies zwaaiend, langzaam van het tooneel; de haan stapte hem statig achterna.

Het buskruit knalt opnieuw. Het weerlicht en het dondert op het tooneel, als om te bewijzen over welke verschrikkelijke dingen de oorlogsgod kan beschikken. Het marktplein dreunt van het gejuich en het geroep, en de trompetten en horens spelen een triomfmarsch.

Wartje Nulph schijnt diep ontroerd: want hij veegt met den tip van zijn wambuis de tranen van zijn wangen.

- Dat is de grootdeken der ‘Heijbloem’, zegt hij, zijn makker in de zijde stootend; welke stem! Welke uitgalming van dichtjes! Indien dat een ganschen dag moest duren, dan gewis hield ik het niet vol... En die haan, dat arm dier, hoe aandoenlijk hij daar heen trippelde!

Zijn makker scheen niet te luisteren naar de taal van den geestdriftigen koolbrander; hij leunde met de ellebogen op zijn knieën, liet zijn kin op zijne twee han-

den rusten, en zag naar een Spaansch ruiter, die de armen overeen geslagen, en met den rug tegen den hoek van het theater leunend, de vertooningen naging. Het was een lange gespierde kerel met rossen baard, wiens kleine, ronde oogen bijna geheel verdwenen achter de dikke balken der oogleden. Zijn blik was hoogmoedig en verachtend, zijne houding uitdagend en trotsch; zijn gelaat had eene terugstootende uitdrukking en in zijne trekken waren de overdaad met hare onedele zusters duidelijk zichtbaar.

De vreemdeling, die zijn doordringenden blik op hem gevestigd hield, bleef bijna bewegeloos zitten; een ijsskoude siddering liep hem door de leden, en zijn hart bonsde in zijne borst. Indien Wartje Nulph op dit oogenblik zijn makker gezien had, ware hij gewis verschrikt voor dat dreigend wezen, waarin geen enkel innemende trek van een poos te voren meer te zien was.

Nu begonnen de Rederijkers de vertooning van een blijspel, hetwelk men in dien tijd 'Esbatement' of 'Batement' noemde, hetgeen werd opgevolgd door een 'Klucht' toenmaals bekend onder den naam van 'Kluyt' of 'Zottekluyt'⁽¹⁾.

Nooit was het tooneel zoo schoon, zoo afwisselend geweest als dien avond; al de leden der 'Heijbloem' betraden de planken, om aan het Spaansch garnizoen een proef te geven van hun talent en behendigheid.

Het laatste stuk, het slot der vertooning ging beginnen; een gevleugelde engel die, bijna zonder de planken te raken over het tooneel wipte, riep in het voorbijvliegen: 'de dood van Absalon!'

Iedereen kent de geschiedenis van David's zoon, van

(1) De kamers vertoonden ook nog eene soort van 'korte klucht, korte kluyt', die zij 'factie' noemden, en waarna gewoonlijk een liedje volgde waaraan men den naam gaf van 'factieliedeken'.

Absalon, den schoonsten man, die er ooit geleefd heeft. Iedereen weet hoe hij David den oorlog aandeed, en welke straf de wrekende God den zoon, die tegen zijn vader opstond, deed ondergaan. Het was deze geschiedenis welke de 'Heijbloem' ging voorstellen.

Het theater verbeeldde den ingang van een groot, wijd veld, in welks midden men een stevigen eik had geplant.

De zanger der verhevene psalmen kwam eerst op het tooneel; hij droeg een wit kleed, had een kroon op het hoofd en in zijn handen een gouden harp. De ongelukkige koning zong een klaaglied op zijn zoon, den wederspanningen Absalon; hij maalde in verzen, die echter niet zoo verrukkend waren, als de koninklijke dichter er voorheen maakte, den oorlog met al zijn rampen, en eindigde met de plechtige voorzegging, dat de Hemel de ondeugden van zijn zoon moede, dezelve met den dood zou straffen.

Toen zweeg de harp, de ongelukkige David liet het hoofd zakken, en weende bitter; hij zette zijne koningskroon neder, liet zijne harp vallen, scheurde zijn lang wit kleed, en zich het haar uitrukkende wierp hij zich op de knieën en smeekte den God van Israël, om vergeving voor zijn verdwaald kind.

De geheele vergadering was diep bewogen, - en Wartje Nulph schreide van medelijden met den goeden koning David.

Nadat de hoogmoedige Absalon op zijne beurt het tooneel had betreden, en drie of vier andere personages hunne rollen hadden uitgespeld, begon eindelijk 't voornamelijk deel van het 'Schriftuurlijk Sinnespel', de veldslag, waarin de overwonnen Absalon onder een boom doorrijdend, aan een tak moest blijven hangen, en zoo den dood vinden. Het tooneel kriede weldra van krijgslieden, die elkander met gevelde piek, met dolken en zwaarden aanvielen.

Wartje Nulph zei tot zijn makker, dat het toch vreeselijk was om zien, al dat steken, hakken en kerven; dat het verschrikkelijk was om te hooren, hoe de wapens op de helmen, op de borstkurassen en de schilden nedervielen, en dat hij geloofde, dat er waarlijk nog menschen zouden vermoord worden, zoo schoon, zoo levendig en trouw speelden de Rederijkers hun rollen.

De strijd duurde, met een ontzettend gedruisch, en hardnekkige woede van weerszijde voort, en de overwinning bleef gedurende een half uur onbeslist. Doch op eens scheen er een geweldige wanorde te ontstaan in het leger van Absalon; zijne benden begonnen te deinzen en namen de vlucht.

Reeds hoorde men in de verte de zoon van David op zijn strijdros komen aannemen; het dier brieschte en kwam met woeste sprongen op het tooneel gehold.

Wartje Nulph gaf een schreeuw van verbazing, toen hij in het strijdros van den Hebreeuw, den muilezel van zijn vriend herkende. Hij stond recht, en met de eene hand den arm van zijn makker grijpend, en met de andere op den muilezel wijzend, riep hij:

- Annaboa, zie toch, zie eens ginder!

De vreemdeling die half droomend het oog van den Spaanschen ruiter, van wien wij zoo even gesproken hebben, niet had afgewend, sprong eensklaps als ontwakend op; er kwam eene uitdrukking van toorn over zijn aangezicht, zijn oogen vonkelden van verontwaardiging, en in zijn hart woelde een opstormende drift. Doch dit opkomend onweder verdween bijna even spoedig, en maakte plaats voor een gedwongen glimlach, en schijnbaar onverschillig ging hij weer zitten. Maar de muilezel scheen minder dan zijn meester genegen om bedaard te zijn; en het beest had er reden voor.

Hier moeten wij den lezer zeggen, dat de vreemde reiziger dien avond, zich aan een onbescheidenheid op-

zichtens zijn ezel had schuldig gemaakt. Hoe de ruiter heette, zullen wij later zien; maar Annaboa was niemand anders naam dan die van zijn rijdier. Deels om zijn ‘incognito’ te bewaren, deels misschien uit onverschilligheid had hij zijn trouw beest de eer aangedaan onder den naam van Annaboa de Vrijheid van Turnhout binnen te rijden.

Het was niet dan met den grootsten tegenzin, dat de muilezel, door een onbescheiden Rederijker geleid, den stal had verlaten, en met een ontzettelijken afkeer, had hij zich eindelijk laten bewegen om den geharnasten Israëliet in den zadel te nemen. Maar zoodra had de muilezel zijn naam niet hooren uitspreken, of, de stem zijns meesters meenende te erkennen, scheen hij stellig besloten te hebben, zich over de hem aangedane onbeleefdheid te wreken. - Annaboa! klonk het dier toe, even als de aanmoedigende taal van Mentor, toen Telmachus in het strijdperk op het punt was te bezwijken. Het dier trappelde met zijn voorpooten, en sloeg wild met de achterhoeven in het rond; het brieschte en hinnikte, en stak onophoudend, evenals het ras zijns vaders, den kop tusschen de beenen, ten einde den ruiter over den nek uit den zadel te wippen.

Heel de markt dreunt van het gelach en van het gejuich der aanschouwers bij die onverwachte kluchtvertooning; de eigenaar zelf van het dier kan zich bijna niet meer weerhouden in de algemeene vroolijkheid te deelen, in de handen te klappen voor zijn Annaboa. Doch iemand, die in het geheel niet op zijn gemak schijnt, is de zoon van David. Reeds heeft Absalon zijn zwaard moeten laten vallen, en zijn groot bordpapieren schild ter aarde geworpen, hetwelk de ezel met een nijdig vermaak letterlijk aan honderden stukken slaat. En toch poogt de ongelukkige Rederijker zijn rol zoo goed mogelijk te vervullen; hij rukt het dier bij den toom, drukt

het met de knieën en teenen, om onder den boom, waaraan hij met het haar moest blijven hangen, door te rijden; maar te vergeefs; het is alsof Annaboa begrepen had op welke wijze hij het meest de tooneellisten zou dwarsboomen. Hetgeen hij reeds tienmaal beproefd heeft, gelukt hem eindelijk; met een verdubbelde inspanning zijner spieren den kop tusschen de twee voorpooten slaande, wipt hij den zoon van Koning David op de planken.

In de hevigheid van het gevecht en den overhaasten aftocht had de ruiter zijn helm verloren. Annaboa maakte van deze omstandigheid gebruik; want niet zoodra lag Absalon op den grond, of de muilezel greep hem bij zijn pruik, rukte en sleurde totdat hem de groote haarbos, met al zijn koorden en riemen, bij middel van welke de ruiter aan den boom moest blijven hangen, in den muil bleef. Toen schudde het woedende dier de groote vlaspruik met geweld uiteen, en wierp de flarden over het tooneel. Dat het laatste spel ver weg het natuurlijkste geweest was, lijdt geen twijfel; het algemeen gejuich en geroep van bravo, moest Annaboa de verzekering geven, dat hij dien avond den lauwer der kunst had weggedragen.

Het spel was uit.

Toen Wartje Nulph en zijn makker hunne plaats verlaten hadden, om naar baas Canutus weder te keeren, zagen zij reeds den muilezel door een Rederijker geleid daar heen stappen. Het laat zich begrijpen, dat het lid der 'Heijbloem' op het koppige dier, dat alles had doen mislukken en den boel zoo deerlijk in de war had gebracht, niet goed gezind was; met een dunne roede streek hij het beest geweldig over de ribben en rukte hem vloekend bij den toom.

De eigenaar van Annaboa had van het einde der vertooning zijne ontevredenheid zorgvuldig verborgen,

zelfs was hij bijna inwendig verheugd geweest over den trek, dien zijn rijdier den onbeleeften Rederijkers gespeeld had; maar toen hij zag dat men zijn trouwen reisgenoot mishandelde, kon hij zich niet langer bedwingen.

- Waarom slaat gij dat dier? riep hij, den Rederijker met geweld ter zijde stootend.
- Wacht maar een oogenblik; aanstonds hang ik het krenge in den stal op, antwoordde de Rederijker barsch; waarom ik den halsstarrigen bengel de ribben streef? Welke vraag! Hij heeft mij zeker nog niet genoeg gestampt, geslagen en gebeten, de rakker?
- Weet gij wel dat die muilezel mij toebehoort? sprak de vreemdeling, terwijl hij zijn rijdier bij den toom greep.
- Indien Baas Canutus er niet was, spotte de Rederijker.
- Kom, ga maar heen, ik zal zelf mijn muilezel op stal brengen.
- Nu, het zij zoo, doch gij moogt het u tot een eer rekenen, dat uw mager rijdier vandaag het theater betrad...
- Naar het praten van zinneloozen kan ik niet luisteren.
- De graaf Varax was er zelf bij tegenwoordig.
- Wat geef ik om uw Varax.
- Varax? De opperbevelhebber van onzen genadigen Koning.
- Loop heen met uw Koning; ga maar op zij dat ik mijn rijdier op stal brenge.
- Dat is een Hollander, dat hoort men gemakkelijk, riep een Spaansch soldaat nadertredend, en terwijl hij den vreemdeling een stoot onder de kin gaf, voegde hij er bij: spreek met eerbied van den Koning van Spanje en zijn hoofdofficieren.

De vreemde scheen zoo wat kort van stof te zijn, want nauwelijks had de Spanjaard hem aangeraakt of hij hield zijn gebalde vuist omhoog, en sloeg hem op het aangezicht dat het bloed uit den neus sprong.

Op dat oogenblik bemerkte hij met schrik dat hij te doen had met den ruiter op wien hij gedurende de tooneelvertooning aanhoudend het oog had gehad.

De Spanjaard had zijn rapier getrokken, en hakte naar den vreemdeling, die met zijn reisstok den slag behendig afweerde.

In een oogenblik schoten Spaansche soldaten in groote menigte toe, en het was gemakkelijk te zien dat de vreemdeling, beseffende welke onvoorzichtigheid hij begaan had, alle middelen in het werk stelde om uit den kring, welke zich rondom hem vormde, te ontsnappen.

Doch de ruiter hield hem vast en bulderde, dat hij een Spanjaard durven aanranden en den naam des Konings had gelasterd. Meer was er niet noodig om hem door twintig handen te zien vastgrijpen en op staanden voet in het nabijgelegen wachthuis en van daar naar de gevangenis te brengen.

Wartje Nulph was door dit onverwacht toeval dermate onthutst, dat hij zonder omzien heenliep, en in minder dan een kwartier uurs den afstand zijner woning aflegde.

III.

De Koperen Vuurpan.

Nulph bracht den nacht bijna slapeloos door, en wanneer hij bij kleine tusschenpoozen eenige rust genoot, werd hij onophoudelijk gekweld door verontrustende droomen. Dan zag hij de Rederijkers in de zonderlingste kleedingen het tooneel op- en af loopen, en dan veranderen in dingen, die Belzebuth alleen bij den naam moet kennen.

De zoon van Hanske de Gortpelder was veranderd in een levenden pelmolen, die in plaats van gort, niet anders dan venijnige paddestoelen maalde; terwijl Snipsnap, in de gedaante van een groote schaar, hem dwong het vergif op te eten.

De Grootdeken met zijn harnas en helm en zijn glinsterende spies stond ook al voor zijn bed; maar ditmaal zat hij te paard op den haan, dien Wartje zoo had bewonderd op het tooneel.

De ruiter had een dreigend gezicht; onder zijn zwaren, zwarten knevel kwam een dikke rook uitgeborreld, en in zijn oogholten waren de gezichtswerktuigen vervangen door twee flikkerende lampen. Hij zwaaide dreigend met zijn lans, en wat hij aanraakte veranderde in walgelijke adders. Toen droomde Wartje van den muilezel en deszelfs eigenaar, van wien hij zoo ongelukkig was gescheiden; doch het voorkomen van den vreemdeling en zijn rijdier was zoo akelig, dat Wartje geheel en gansch er van wakker schrikte.

De bleeke dageraad begon even aan te breken, en lang-

zaam, als met weerzin, liep het licht van den nakenden dag over de sneeuw die sedert een paar uren de heide bedekte.

Nulph zag door het kleine venster van zijn slaapvertrekje over de vlakke; zijn hoofd hing benedenwaarts, en zijn oog stond even treurig als de bleeke natuur welke zich met den doodsluier van een maagdenlijk scheen te bedekken.

Nulph drukte met de hand tegen zijn hart, en luisterde naar het onregelmatig gebons, als wilde hij daaruit vernemen, waarom hem een diepe droefgeestigheid overmande, en waarom de ontwakende natuur al ware het dan ook op het gelijkvormig sneeuwveld, hem niet zooals naar gewoonte tegenlachte.

- Waarom ben ik vandaag zoo treurig? vroeg hij bij zich zelven.

Nulph gevoelde iets vreemds, iets geheimzinnigs in zijne ziel omgaan; het was het voorgevoel van een nabijzijnde ongeluk. De arme jongen had een paar dikke tranen aan de oogleden hangen, terwijl hij verstrooid over de vlakke starend, zijne gewone morgenhulde den Heere opdroeg. Toen trad hij buiten, wiesch zich met versch gevallen sneeuw, en ademde de frissche lucht in, alsof hij voorzag dat deze, het door droombeelden verhitte hoofd zou koelen, maar te vergeefs, zijn hoofd bleef even branden, zijn borst even beklemd, zijn hart even zwaarmoedig.

Nulph was een moedige, werkzuchtige jongen; hij alleen belastte zich met het huiswerk, bebouwde zonder hulp van anderen een stuk land achter den moestuin gelegen, en deed daarbij al het werk hetwelk het branden zijner kolen vereischte. Dank aan zijn arbeid en spaarzaamheid, gaarde Wartje zooveel bij elkander, dat hij, geregeld de pacht zijner woning en land kon betalen en het noodige onderhoud verschaffen aan zijn ouden,

gebrekkigen vader en zijne moeder, en een vierjarig meisje dat hem ‘oom Nulph’ noemde.

De onderlinge genegenheid en liefde van het huisgezin maakte hem zoo gelukkig, dat hij gewis zijne eenvoudige betrekking met niemand ter wereld zou geruild hebben. Wanneer Nulph des morgens zijn eenige melkkoe verzorgd en gemolken had, en dan met de oude goede lieden en de kleine Bertha het ontbijt nam, was hij zoo voldaan over zich zelven, alsof hem voor het gedane werk tien handen ten dienste gestaan hadden. Vroolijk stuwde hij zijn kruiwagen met mest beladen naar den akker, of bracht op zijn eenvoudig voertuig het rijpe koren naar de schuur. Zingend bracht hij in de dagen die hij anders in ledigheid zou moeten hebben doorbrengen, zijn hout bijeen, en stond altijd tevreden, uren en uren te zien bij de vlam, die hier en daar soms uit de donkere koolhoopen opsteeg.

Binnen die kleine hut, met haar vier helderwitte wanden met wijnranken omgeven, en in den zomer bijna geheel verborgen onder het loof van twee kastanjeboomen, twee reusachtige broeders der voorgaande eeuw, onder dat eenvoudig stroodak, daar woonde het echte genoegen des levens, het ware geluk hier op aarde. Het was alsof de rust en tevredenheid van het inwendige der hut zich had medegedeeld aan al hetgene wat dezelve omgaf. Het was alsof de vogelen ongestoord in hunne liefde voor elkander, daar veel vroolijker zongen dan elders, en niet dan met weerzin, bij het steeds vorderend wintergetij naar betere streken heenvlogen... Het was in den tuin onder de appelboomen, dat de reeën van het naburig Grootenhouts bosch gemeenzaam kwamen rondspringen, en dikwijls gebeurde het zelfs dat het anders zoo schuwe dier zich des avonds op de heide nederlegde, en den zingenden koolbrander voor een oogenblik gezelschap hield.

Sedert een onheuglijk aantal jaren, woonde er in de

kastanjeboomen een ooievaar, die bij de terugkeerende warmte, zijn vaderlijk erfdeel altijd geregeld weer in bezit nam. Een der afstammelingen van het overoude ooievaarsnest had zelfs, bij het naderen der koude, zijne makkers vaarwel gezegd, en het verblijf der Thielensche heide verkozen, boven de reis naar het zuiden. Sedert twee jaren was hij de onafscheidbare bewoner der hut, waar hij evenals een trouwe spits in- en uitliep, en die slechts een of tweemaal daags verliet om in de naburige vijvers een bezoek af te leggen. De ooievaar was de vriend des huizes en de trouwe makker van Nulph bij de brandende koolhoopen.

Dien dag verrichtte de heibewoner als met weerzin zijn gewoon werk, en toen hem de ooievaar met het kleppen der vleugels den morgengroet toebracht, ging hij zijn gang, alsof hij het trouwe dier niet bemerkte.

De kleine Bertha had reeds haar bed in het kamerken der ouderlingen verlaten, en snelde Nulph, bij het binnenkomen, vroolijk te gemoet. Wartje drukte het kind een zoen op het voorhoofd; hij werd kouder dan de sneeuw die de heide bedekte, bij het aanraken van het wicht; het was alsof zijne lippen den afscheidskus aan een doode gegeven hadden. Nulph zette zich op een stoel bij den haard neder, en volgens de gewoonte van elken morgen, kwam het meisje voor hem nederknielen; zoo deed het kind zijn morgenbede.

Bertha was het liefste kind, dat er leefde. Wie haar eens gezien had, bleef overtuigd dat zij de schoonste zwarte haarlokken had dien men zien konde, en er nergens een kind te vinden was wiens oogen zoo bevallig en zoo levendig in het hoofd stonden. Aan haar blanke verheven voorhoofd, waaronder de wenkbrauwen zich in twee gitzwarte boogjes afteekenden, bij het zien van haar fijn en lief besneden gezichtje, en ranken lichaams-

bouw zou men gezegd hebben, dat de natuur in dit kind had willen beproeven, hoe ver hare macht reikte.

De vierjarige Bertha was iets meer dan een meisje, het was een engeltje.

Dien morgen liet Nulph in sombere gedachten verdiept, het kind zijne bede doen, zonder haar te bezien; zonder in den geest de woorden van het Onze Vader, te herhalen, om die, als geheiligd door de gevoelens van het onschuldig kind, tegelijkertijd opwaarts te zenden.

Het wichtje had het treurig voorkomen en het vochtig oog van den goeden Nulph opgemerkt, en eensklaps het gebed geëindigd. Toen was zij opgestaan en met hare kleine handjes zich om den hals van haar oom vastklemmend, had zij treurig hare schoone, zwarte oogen in tranen zwemmend, op hem gevestigd gehouden.

- Waarom is oom Nulph bedroefd? vroeg het kind.
- Oom Nulph is niet bedroefd.
- Ja wel, Bertha heeft het gezien; zal men ons kwaad doen?
- Neen, schudde Nulph met het hoofd.

En toch had hij het voorgevoel dat hem het een of ander ongeluk boven het hoofd hing; waarom?

Gisteren tegen het vallen van den avond kwam een ongekende bij hem om te vragen of hij hem het huis niet kon aanduiden waar, eenigen tijd geleden, een schermutseling had plaats gehad tusschen Hollandsche en Spaansche ruiters.

Nulph had de schouders opgehaald, en daarop was de onbekende heengegaan. Het was deze ontmoeting welke hem verontrustte.

Doch wij moeten voor een oogenblik de heihut verlaten om op de groote baan, eene bende van een tiental Spaansche ruiters te gemoet te treden. Het was een schoo-

ne troep soldaten, met lange rapiers en lansen gewapend. Zij bereiden moedige paarden, die op de minste beweging van den toom, aan de lichtste drukking der beenen, of een bijna onhoorbaar woord van hun afgerichte ruiters gehoorzaamden. Een paar ledige boerenkarren, met paarden bespannen volgden hen.

De troep vorderde met moeite, want de versch gevallen sneeuw kleefde aan de hoeven der paarden, en deed hen telkens op de losgaande blokken afschuiven. Nu en dan tuimelde er een ruiter over den nek van zijn vallend paard in den sneeuw, terwijl een ander met zijn rijdier in een onzichtbaar geworden gracht slibberde.

Deze lastige, eenigszins gevaarlijke marsch, veeleer van de soldaten af te schrikken en te ontmoedigen, scheen hen in tegendeel te vermaken; zoo dikwijls er een hunner in een laagte afgeschoven, alle moeite inspande om het midden van den weg te bereiken, of een met sneeuw bedekte soldaat weer van den grond opkroop om in den zadel te stijgen, ging er telkens een luidruchtig gelach op uit hun midden, en gaf men elkander vroolijk de geneverflesch over.

De aanvoerder van den troep, ofschoon hij elke reis een geweldigen slok van het geestrijke vocht binnenzwolg, scheen niet in de algemeene vroolijkheid der ruiters te deelen.

- Houdt op met dat geraas! riep hij op gebiedenden toon; zou men niet zeggen, dat de Koning van Spanje zijne ruiters onder schooljongens heeft aangeworven? Houdt den toom gespannen, drukt stevig de knieën tegen het zadel, en gebruikt uw sporen!

En om zijn manschappen een staaltje van rijkunst te geven, deed hij de zoeven gegeven les toepassend, zijn groot wit paard stijgeren en maakte de snelste wendingen en zwenkingen op den glibberenden sneeuw.

- Otto Richardi, mompelde een der ruiters in het Ita-

liaansch; ik wilde dat gij, zonder u echter den nek te breken, eens duchtig van uw paard tuimelde.

Zijn nevenman hoorde wat den Italiaan zeide.

- Indien hij nog een paar keeren aan de flesch mag zuigen, sprak hij, zal uw wensch wel voldaan worden. In alle geval raad ik u, uwe beleefdheid jegens Richardi niet aan 't oor van den Spanjaard zelve te herhalen; onthoud dit, indien gij geen kennis wilt maken met zijn lang rapier.

- Wat! Een eenvoudig wachtmeester zou mij durven aanraken?

- Dat zou hij; wacht u voor hem; hij is een gevaarlijk man.

- Wie is dan die Otto Richardi?

- Dat is mij niet bekend; alleen weet ik, dat wat hij doet, gewoonlijk welgedaan is. Een paar jaren geleden was hij Ritmeester, en had het bevel over een vendel⁽¹⁾, waaronder ik toenmaals diende; sedert dien tijd is hij met dag en nacht brandewijn te drinken zoo ver gekomen, dat hij tot den graad van wachtmeester is afgedaald. Doch zoo diep is hij gevallen, zoo dierlijk geworden, dat hij die schande, die oneer niet eens gevoelt; hij is, hij blijft dezelfde. Dat hij hooggeplaatste beschermers heeft is ontwijfelbaar; zegt men niet dat hij kortelings een voornamen post zal verkrijgen, op het kasteel waarover Van Delft het bevel voert?

- Om zich op zijn gemak dood te drinken? vroeg de andere ruiter.

Otto Richardi scheen deze laatste woorden half verstaan te hebben, want hij draaide zijn paard om en wierp een valschen blik op den ruiter.

- Indien gij van uw paard durft vallen, mijnheer de Italiaan, snauwde hij hem toe, rijd ik u over den romp.

(1) Een vendel ruitery telde vijftig manschappen.

Dit zeggende, plaatste hij zich wederom voorop en sloeg rechts af den weg in op Thielen.

Otto Richardi was dezelfde die gisteren avond den vreemden reiziger een stoot onder de kin gaf, en hem naar de wacht en van daar naar de gevangenis deed voeren, onder voorwendsel dat die onbeschofte Hollander den genadigen Koning van Spanje had durven lasteren.

Volgen wij nu door den sneeuw de Spaansche ruiters.

Die troep soldaten ging op brandschatting. Door brandschatting bedoelde men een gedwongen belasting, welke de troepen in oorlogstijd rondhaalden. - Het leger van den heer van Ballacon deelde in het algemeen geldgebrek van het Spaansch bestuur; doch de soldaat wist, op een zeer behendige wijze, door die hatelijke strooperijen hierin te voorzien.

Een schrijver van den toenmaligen oorlog verhaalt, dat de bezetting van Turnhout de omliggende dorpen en plaatsen letterlijk afschuimde, de molens van het graan en meel beroofde, en zelfs de hofvruchten niet onaangeroerd liet. Bijna ongelooflijk komt het voor dat de gewapende benden van Varax hare strooperijen tot voor Antwerpen durfden voortzetten, en de stad zelfs gedwongen was een zekere som voor te schieten, ten einde de soldaten te bevredigen. Het was alleen nadat elk soldaat een gulden, ammunitie en mondbehoefte had ontvangen, dat men zich van deze lastige bezoekers kon ontmaken.

De bende welke wij dien dag den Thielenschen weg zien inslaan, had geen ander doel dan, men heette dit in naam des Konings, zich van alles wat haar aanstond, meester te maken. Reeds was zij tot op den boord der heide gevorderd, zonder iets aan te treffen dat haar scheen te bekoren; want men reed maar altijd voort. Wel hadden de vrijbuiters hier en daar een enkele boerenwoning bezijden den weg zien liggen; maar zij waren onder-

richt, dat dezelfde sedert eenige dagen door hunne makkers gerantsoeneerd waren, men achtte het bijgevolg nutteloos af te stijgen.

Otto Richardi had voorgenomen het een of ander dorp aan te doen en niet dan met geladen karren, de zakken met geld en de maag met wijn gevuld, in het garnizoen terug te keeren.

De bende was intusschen de hut van Wartje, tusschen de jonge dennen op een paar honderd stappen van de baan gelegen, genaderd. Richardi zond een zijner ruiters derwaarts om te zien of de bewoners iets tot onderhoud van 's Konings leger te missen had; doch deze kwam weldra schokschouderend terug, dewijl hij niets dan in huis vier arme lieden en in den stal een magere koe en een halfjarig lam had aangetroffen.

- En wat zoekt gij dan, Jeronimo, vroeg Richardi spottend; indien gij geene lammeren wilt? Wel, dat komt juist van pas. Floriano, gij, die nogal behendig zijt, haal me dat ding eens hier; gij kunt het, terwijl wij voortrijden, op de kar slachten. De boeren van gindsch dorp zullen het voor ons braden en er bij voegen wat er te kort schiet.

Floriano was, onder het geven van dit bevel afgestegen en reeds den stal binnengelopen. Gewis moest het minder gemakkelijk geweest zijn dan hij gedacht had het arme dier mede te nemen want men hoorde hem schreeuwen om versterking. Geen wonder, Wartje Nulph met een geduchten knuppel in de hand, stond daar gereed, om zijn eigendom te verdedigen. In een wenk vlogen de ruiters hun makker ter hulp.

- Wie durft zich hier te verzetten tegen de soldaten van den Koning van Spanje? riep Richardi.

- Niemand, antwoordde Nulph; ik verzet mij alleen slechts tegen...

- Geen woord, lange kinkel! Ziedaar, dat zal u lee-

ren, hoe gij de ruiters van Zijne Majesteit moet eerbiedigen. Dit zeggend, had Richardi zijn rapier getrokken en stiet het staal tot aan het gevest door de borst van het schaap, dat hij stervend in de hoogte hield.

De hutbewoner was te voorzichtig, te zeer meester van zich zelven, om verder den minsten tegenstand te beproeven. Maar toen Richardi beval de koe los te maken, en aan den staart der kar gebonden mede te voeren, toen gevoelde Nulph een rilling, de voorbode van een onbedwingbaren storm, door zijn lichaam loopen, en met een stem telkens door kroppende woede afgebroken, riep hij:

- Ellendeling; Zoudt gij mijn eenigen schat durven rooven? Ook ik heb Zijne Majesteit gediend; - maar...

- Maar zulk een schelmstuk hebt gij nooit begaan, niet waar? vroeg Richardi helsch lachend.

- O, dat roept wraak in den Hemel! riep Nulph, met de tranen in de oogen, toen hij de koe, die hij zoo lief had, en het levensonderhoud was van zijn ouden vader en zijne moeder, zag wegvoeren.

- Wij hebben nog niet ondervonden, dat de Hemel ons dit kwalijk neemt, zei de Spanjaard op spottenden toon.

- Goddelooze lasteraar! blies Nulph woedend tusschen de tanden uit.

- Kom, maak u zoo boos niet, schertste Richardi; indien gij gediend hebt, moest gij beter bekend zijn met de gebruiken des oorlogs. Zijne Majesteit beschermt u tegen alle aanvallen en strooptochten der Hollanders; maar ook moet ieder burger, die belang stelt in de rust van het land, het zijne bijdragen tot het in standhouden van het leger.

- Ellendeling! mompelde Nulph.

- Of wilt gij, ging de Spanjaard voort, u liever door de Staatsche ruiters laten opeten?

- Indien gij alleen waart!... riep Nulph, de vuist dreigend in de hoogte heffend hem toe.

- Ha, ha! lachte Richardi, en zich tot een zijner mannen wendend sprak hij gebiedend naar de hut wijzende:

- Sidronio, belet de ratten en muizen dat zij zich daar al te vet eten.

De Spanjaard voerde het gekende bevel op staanden voet uit. In minder dan een oogenblik had hij den geheelen voorraad van koren, meel en brood in eenige zakken verzameld, en met behulp zijner makkers op de karren geladen. Het valt lichtelijk te denken dat hij in het voorbijgaan de twee rijksdaalders welke de geheele spaarpot der arme lieden was, niet liet liggen.

De razernij in het hart, maar zonder een woord te spreken, zag Nulph al wat hij ter wereld bezat, door de onmeedoogende soldaten weg voeren.

Richardi was binnen gekomen, stond daar alles met de grootste nauwkeurigheid af te zien, en mompelde:

- Ja, hier is het; ik herinner mij alles.

Een oogenblik zag hij strak naar een groote, koperen vuurpan die aan den wand hing, stapte toen de hand tegen het voorhoofd op en neder, en bleef stil staan voor het kruisbeeld, hetwelk door Wartje zelf bij de koolhoopen gesneden was. Eensklaps scheen hij als uit een diepe mijmering te ontwaken, en beval zijn ruiters heen te gaan; hij plaatste zich op de bank onder de schouw, en gebod Nulph voor hem neder te zitten.

- Kent gij mij niet? vroeg de Spanjaard; hebt gij mij nog meer gezien?

Nulph schudde neen, ofschoon hij van het eerste oogenblik Otto Richardi zeer goed herkend had.

- Hoe lang hangt dit kruisbeeld daar aan den wand, nevens die koperen pan?

Nulph zag hem scherp aan maar antwoordde niet.

- Antwoord! snauwde de Spanjaard.
- Sedert jaren.
- Dan is het ook hier, hernam Richardi, op dreigenden toon; kerel, indien gij uw huid liefhebt, spreek dan de waarheid.
- Wartje Nulph staarde hem zonder spreken onbevreesd in de oogen.
- Eenigen tijd geleden. hernam Richardi, hielden op een avond vijf Spaansche ruiters aan uwe hut stil; herinnert gij het u?...
- Nulph knikte bijna onverschillig, ja.
- Zij aten en dronken en lieten hunne vermoeide paarden aan de deur een wijl uitrusten...
- Nu verder? zei de heibewoner.
- Toen zij eensklaps door een twintigtal Hollandsche ruiters overvallen, en...
- Dat is door geheel de streek bekend, onderbrak Nulph.
- Door geheel de streek, die er misschien genoeg in vond, ging Richardi bitsig voort; vier Spanjaarden werden door de Hollanders gevangen en weggevoerd.
- Nulph knikte, ja.
- De vijfde ontkwam.
- Ja, die ontkwam...
- Die vijfde man was ik, Otto Richardi. Sedert verscheiden weken dat ons vendel deel maakt van de bezetting der Vrijheid, heb ik te vergeefs rondgezocht naar de hut, waar in dien pikdonkeren nacht deze kleine ontmoeting plaats had, eindelijk heb ik ze gevonden. Verstaat ge mij nu!...
- Volstrekt niet.
- Hoeveel Staatsche ruiters zijn er dien avond in uwe hut getreden?
- Geen enkel; slechts één Spanjaard kwam hier nog binnen nadat de Hollanders reeds waren vertrokken.

- Eén Spanjaard, herhaalde Richardi; en wat deed die in uwe hut?

- Niets bijzonders dan mij een linnen band vragen, om een kleine wonde, die hij aan de hand bekomen had, te verbinden.

- En verder?...

- Hij ging, na mij bedankt te hebben, de deur uit.

- Dat was ik; ha, ha! Kerel, dan gaat gij mij op staanden voet dat klein ebbenhouten kistje, met twee slootjes toegemaakt, dat ik daar in die koperen vuurpan verborg, terug geven!

Nulph behield zijn bedaardheid, vertrok geen enkele spier van zijn aangezicht en hief onwetend de schouders op.

- Teruggeven zult ge, rakker! riep Richardi opspringende, en er tintelde een zonderlinge, een helsche gloed in zijn oogen.

- Ik versta u niet, zeide Nulph, zonder zich de moeite te geven van zijn bank op te staan.

- Schelm! schreeuwde de Spanjaard.

- Geef mij mijn vee, mijn graan en geld, het eenige wat ik bezit weder, antwoordde Nulph, terwijl er een traan van weemoed in zijn oog opsteeg.

- Wat. vee, graan en geld? bulderde Otto, en met zijn bloot rapier wees hij naar de borst van den hutbewoner.

Doch Nulph was reeds overeind, wapende zich met den stoel, waarop hij zat, en wachtte zwijgend den Spanjaard af. - Richardi moest iets dat hem bang maakte in de houding van den koolbrander gezien hebben; want hij stak zijn rapier in de scheep.

- Luister, begon hij opnieuw, met eene bijna fleemende stem; gij zijt een brave kerel...

- Geef mij terug hetgeen u niet toekomt.

- Dat zal ik, en zelfs uw lam betalen; maar gij ook,

geef mij dat ebbenhouten koffertje, hetwelk gij onmisbaar moet gevonden hebben, weder.

- Ik heb u reeds gezegd, dat ik niet weet wat gij wilt zeggen.

- Daarenboven betaal ik u binnen acht dagen vijftig dukaten, zei Richardi, hem gemeenzaam op den schouder kloppend.

- Nog eens, ik versta geen enkel woord van al wat gij mij zegt; indien gij wilt nadenken, zult gij gemakkelijk inzien dat gij u bedriegt.

- Hoe? Dat ik mij bedrieg! Hier, hier in die vuurpan! riep hij, het deksel open en toeslaande; hier borg ik het weg.

- Mijnheer, bad Nulph, zonder acht te geven op de bewegingen van den Spanjaard, geef mij mijn goed terug... Ik heb een gebrekkigen vader, een oude moeder die ik zoo lief heb en van koude en gebrek zal moeten zien omkomen... en mijn lieve Bertha, de appel van mijn oog...

Nulph drukte het kind, dat bevreesd in een hoekje stond te zien, weenend aan zijne borst.

Toen Richardi nadertrad, en met zijne gebalkte oogen het kind strak aanzag, gaf zij een luiden gil en huiverend wierp zij hare kleine armpjes om den hals van Nulph. Bertha trilde tegen het lijf van den koolbrander gelijk het onweerbaar lam dat zich, bij het naderen van den wolf, onder de vacht der moeder tracht te verbergen. Eensklaps liet het lieve wichtje andermaal een doordringend geschreeuw hooren, haar handen vielen verlamd benedenwaarts en koud en als levenloos gleed zij op den grond. En toch bleven hare oogen wijd opengespannen, en schenen met een soort van afgrijzen op den Spanjaard gevestigd te blijven. Eenigszins ontroerd stapte deze naar buiten en bromde bij zich zevlen:

- En toch zal ik hem weten te dwingen, dien zwar-

ten schelm... Tusschen die kleine, vuile asschepoester, welke hij hartelijk lief schijnt te hebben en mijn verloren koffertje, zal hij gewis ten mijnen voordeele kiezen. In alle geval zal hij er mij het laatste woord van geven, of die vermaledijde hut met al wat zij bevat... en de Spanjaard dreigde met de vuist.

Den anderen dag, toen de avond reeds lang gevallen was, zaten de vader en de moeder van Wartje Nulph aan den uitgedoofden haard. De trouwe ooievaar, den eenen poot tegen den buik getrokken, stond tusschen hen, en scheen, evenals de oude lieden, van alle gevoel beroofd.

Het was alsof de koude adem des winters deze drie wezens doodelijk getroffen had. Toen echter de deur openging, en de koolbrander langzaam binnentrad, hieven de oude lieden met een onrustige nieuwsgierigheid en vragend het hoofd op, en de huisvogel liet den omhoog getrokken poot zakken.

Nulph liet zich ontmoedigd op een bank neervallen, verborg zijn hoofd in zijn handen, en begon te weenen als een kind.

Sedert het vallen van den avond, had men de kleine Bertha, die gewoonlijk in den namiddag in het bosch ging sprokkelen, of de herten en reeën stukjes brood voederen, niet weergezien. Vruchteloos had Nulph achter elken denneboom, in elke gracht langs de heggen, op het ijs der vennen rondgezocht; te vergeefs had hij in honderden richtingen zijn lieveling bij den naam geroepen; wel had de echo der mastbosschen, maar niet de stem der kleine Bertha geantwoord.

De dood in het hart bleef de goede Nulph, den geheelen nacht door den sneeuw ronddwalen, en beschreef overal zoekend onmeetbare kringen rondom zijn koolhoopen en zijne hut. Tegen den morgen nadat hij door den sneeuw van honderd bunders heide en bosch had doortrappeld, bleef hij eensklaps stil staan; het

was alsof het dagend morgenlicht hem had toegeroepen: ‘Zoek niet verder; gedenk Richardi, den laffen Spanjaard; hij is het die het kind wegvoerde’.

IV.

De Honger in de Hut.

Er zijn reeds vier dagen sedert de verdwijning der kleine Bertha verlopen.

Nulph zit in den hoek van den haard; de ooievaar, op zijnen eenen poot rustend, staat met half gesloten oog treurig naast hem. Vader en moeder hebben gevraagd naar eten en drinken, en de zoon die hen zoo lief heeft, kan hun niets meer geven. O, dat zwijgend smeeken om brood valt hem zoo smartelijk, snijdt hem zoo pijnlijk door het hart! In vertwijfeling klimt hij langs een kleine ladder op den donkeren zolder der hut.

Daar ontsluit hij een deurtje in het stroodak geborgen, en plaatst zich er voor op de knieën. Hij haalt een klein ebbenhouten kistje te voorschijn, en opent de twee slootjes. Er schittert goud, er schitteren juweelen van groote waarde in het koffertje.

Zijn oog brandt in zijn hoofd, zijn handen beven, en zijn hart slaat zoo geweldig dat hij het in zijne borst hoort bonzen.

Zoo zit hij eenige oogenblikken, en leent het oor aan de bedrieglijke inspraak zijne harten: ‘Neem, Nulph, neem; het is het uwe!’ Eensklaps loopt er een huivering door zijne leden: in zijn braaf geweten klinkt er een stem ‘Wat gaat ge beginnen? vader heeft mij geleerd

rechtvaardig te zijn, en dat zal ik... vroeg of laat vind ik den eigenaar van dien schat, en geef hem dien weder'. En het koffertje toesluitend, brengt hij het op zijne plaats terug, en kruipt de ladder af. In het nederdalen mompelt hij: 'Bedelen zal ik, ja, waarom niet? Er leven nog goedhartige, medelijdende menschen; straks ga ik naar de Vrijheid... straks... terstond...'. Terstond was reeds te laat; want nauwelijks was er een uur verlopen, of Nulph gevoelde dat zijn bloed begon te branden, en zijn beenen hem niet meer konden dragen.

De dag, die daarop volgde, vond den armen jongen nog altijd aan den uitgedoofden haard.

Met moeite heft de kolenbrander zich omhoog, en treedt waggelend tot het kleine vertrekje van zijn ouden vader en zijne gebrekkige moeder. De ouderlingen hadden tot hiertoe het bed niet verlaten, uit vrees dat de hevige koude de weinige levenswarmte in hunne aderen zou uitdooven.

- Nulph, is Bertha teruggekeerd? vroeg de moeder, wie de wezenlijkheid van den toestand reeds ontgaan was.

- Nog niet, zuchtte hij.

- Zeg haar, dat zij niet vergeten mag haar lam te voederen; Nulph, geef het arme kind goed, warm eten, en zie wel toe, of haar voetjes niet koud of vochtig zijn... Zeg haar ook, dat zij niet vergeet te bidden voor het kruisbeeld voor zij slapen gaat...

Nulph, zoen het kind voor mij; ik gevoel dat ik zou rusten, indien ik een weinig...

- Hebt gij honger, moeder? stamelde Nulph.

- Ja, antwoordde de oude vrouw, en hare oogen op haren zoon slaande, vroeg zij: Nulph, goede jongen, waarom brengt gij ons geen warme melk meer?

- Ook ik heb honger, zei nauw hoorbaar de oude vader, en in mijn ingewanden, Nulph...

- Hebt gij pijn, vader, vroeg deze.

- Het is mij zoo scherp, zoo droog in de keel, zoo heet en brandend in de ingewanden.

Nulph schepte water uit een emmer, en bood den ouden man te drinken; hij draaide droevig het hoofd terwijl de vader met bevende hand het glas vastgreep, en het vocht gretig inzwolf. Het was alsof het koude water een weldadig uitwerksel deed op de heete ingewanden van den ouden man; want dankbaar zijn zoon beziende, greep hij hem bij de hand, en zeide hem zacht, als om door de moeder niet gehoord te worden.

- Nulph, ik ben veel beter; ik heb geen honger meer... mijn jongen, zorg toch voor u...

De vader zweeg een oogenblik, en hernam dan schreiend:

- Nulph, gij zult immers niet vóór ons sterven? O, dat verhoede God!... maar gij zijt nog jong; wij zijn oud... ik gevoel wel, dat het einde nabij is... Nulph...

- Beste vader!

- Brave jongen, tracht toch langer te leven dan wij... God weet! misschien komt Bertha nog weder, en dan... De oude man veegde een dikken traan uit zijn oogen, en met een zucht voer hij langzaam, met afgebroken stem voort: Nulph, misschien morgen zal ik u voor eeuwig vaarwel zeggen... en toch, indien ik nog een weinig voedsel had... mij dunkt... indien gij nog iets hier of daar mocht vinden, Nulph, geef het dan aan moeder, de arme vrouw is zieker dan ik; daareven was zij ijlhoofdig.

De vrouw sprak met een verwilderde stem tot de kleine Bertha, welke zij zich verbeeldde in den hoek der donkere bedstede te ontwaren, of tot de Spaansche ruiters die zij tegen de gordijnen en den zolder naziende, den vloek eener stervende familie achterna wierp.

Nulph leunde tegen den hoek van het bed, en hield zich

slechts bij inspanning van al zijne krachten, staande. Het leven was uit zijn oog, de kleur van zijne lippen.

Sedert vier dagen had hij geen ander voedsel gehad dan een handvol wilde kastanjen; en telkens wanneer de arme jongen een dier bittere vruchten beproefde te eten, kwam het hem voor alsof hij gelijk de God van hierboven, ook in zijn laatste oogenblik den gal en den edik aan zijne lippen proefde.

Het overige voedsel, dat aan de roofzucht der wreede soldaten ontsnapt was had hij verdeeld tusschen zijne oude, gebrekkige ouders. Doch sedert twee dagen was het laatste brokje verdwenen, en was met den honger en de koude ook de afschuwelijke zuster van alle rampen, de ziekte de hut binnen geslopen.

De koolbrander worstelde tegen dat drievoudig en vernietigend beginsel; maar het oogenblik ging aanbreken dat hij zoude bezwijken. In weerwil van de verstijving zijner lidmaten sleepte Nulph, zich aan elk voorwerp vasthoudende, tot voor het venster waar hij op een bankje neer viel. De trouwe huisvogel stond aan zijn voeten zoo treurig te zien dat men bijna zou geloofd hebben, dat er een traan zijn oogen verduisterde. Nulph liet de eene hand rusten op zijn stommen makker, en onderschraagde met de andere zijn brandend voorhoofd; zoo staarde hij met roerloozen blik over het onmeetbare doodkleed van den sneeuw, waaronder de kronkelende karresporen, de heuvelen en dalen, de koolhoopen, het glinsterend ijs der vennen waren verdwenen, en waaruit hier en daar de mastboomen met hun sombergroene kruinen oprezen.

De reeën en herten waren niet meer te zien, de vogels hadden zich verborgen, geen levende ziel kwam door de heide; waar hij het oog wendde, overal schemerde hem het afbeeldsel des doods tegen. En toch staarde hij onaf-

gebroken door het venster in de hoop dat er toch maar een enkel mensch over den weg zijne hut mocht voorbijgaan. Maar, helaas! de groote purperen schijf der zon zonk al wederom naar het westen; nog kleurde zij een oogenblik de glinsterende sneeuw, gaf een zachte goudtint aan de toppen der denneboomen, en zonk toen achter de bosschen weg; met haar troostend licht, zonk nog dieper de moed van den koolbrander.

Toen werd het akelig duister. Nulph verliet het venster en trok zich voort tot voor het kruisbeeld; en geknield bad hij voor de kleine Bertha, om brood voor zijne ouders.

Lang, eeuwig lang duurde de nacht.

Eindelijk kwam de morgen.

Reeds stond de zon glansrijk in de blauwe lucht, en deed den sneeuw tintelen van millioenen zilveren stipjes, die zich vroolijk over de ruimte schenen te bewegen. Nulph hief nog even het hoofd op, en poogde door het venster te staren. Het was bijna alsof er nog een zweem van glimlach langs zijn mond speelde, terwijl hij het troostend licht des Hemels in de hut voelde dringen; het was bijna alsof Nulph gevoelde, dat alle hoop nog niet was verloren.

Op dit oogenblik kwam er een man op een muilezel gezeten de baan opgereden. Tot hiertoe hadden noch dieren, noch menschen het gewaagd een pad op den weg af te teekenen; geen wonder dan ook, dat de muilezel met moeite door de hobbelige karresporen, onder den sneeuw verborgen, voortstropelde. Maar de man, die het dier bereed, scheen hierdoor niet ontmoedigd; het was alsof hij voor de eerste maal van zijn leven in den zadel zat, en al het genoeg had van een schooljongen, die gedurende de speeluren, buiten iemands weten, op een hitje zijns vaders door de velden draaft.

De ruiter zag naar den glinsterenden sneeuw en de hel-

dere zon, keek gedurig dan rechts dan links, hoe zijne voeten in de stijgbeugels hingen, en streelde dan, voldaan over zijne proef in het rijden en over het dier dat hem droeg, deszelfs nek en manen. Tegenover de hut hield hij stil, en merkte tot zijn verwondering dat de sneeuw rondom de woning nog glad en gaaf lag, ofschoon er sedert verscheidene dagen geen enkel vlokje meer gevallen was.

De ruiter scheen de omstandigheid te willen weten; want hij reed van den weg af, bond zijn rijdier aan een boom vast, en ging naar de deur der hut.

Eer wij verder gaan, moeten wij den lezer zeggen, dat die ruiter niemand anders was dan Baas Canutus, de weerd uit de reeds gekende afspanning 'De Heijbloem'.

De muilezel was onze oude kennis Annaboa, die na de inhechtenisneming van den eigenaar openbaar verkocht, en in de handen was gevallen van de Rederijkers, welke niet schenen opgegeven te hebben, den ezel tot rede en plicht te brengen. Baas Canutus zou hem haver, hooi en stalling geven, en hem terzelfdertijd tot zijnen dienst bezigen.

Reeds den dag na de verkooping, maakte hij gebruik van het hem toegestane recht, om een wandeling te doen naar de heihut, welke hem toebehoorde.

De eigenaar der 'Heijbloem' was een fatsoenlijk, rijk burger, en een braaf man. Toen een paar jaren geleden de ouders van Nulph gedurende den strengen winter, door den heerschenden buikloop werden aangetast en hun zoon, in weerwil zijner werkzaamheid, geen middelen meer vond, om in het noodzakelijke der zieken te voorzien, was Baas Canutus hem ter hulp gekomen. Het beloop der pacht van de kleine winning werd den huurder kwijtgescholden, en om den tweeden of derden dag, bracht een dienstbode alles naar de heide,

wat de goede lieden in hun lijden kon helpen en de gezondheid wedergeven.

Nulph ontving de giften der liefdadigheid zooals het betaamt, met een grenzelooze dankbaarheid. Doch zoodra was niet de zomer aangebroken, of Nulph had door zijn bestendige vlijt zooveel bij elkander gegaard, dat hij de huishuur, ofschoon reeds kwijtgescholden, ging betalen, en zelfs een geschenk voor zijnen weldoener er bijvoegde. Terwijl hij het geld op de tafel neertelde verzekerde Nulph dat hij zich jegens zijn weldoener niet ontslagen geloofde met hem geld en geschenken aan te bieden; neen, geheel mijn leven voegde de rechtschapen jongen er bij, zal ik gedenken dat ik u de gezondheid, het leven mijner ouders verschuldigd ben, en wanneer Baas Canutus ooit iemands handen mocht nodig hebben, dat hij zich dan herinnere, dat Wartje Nulph bij zijn koolhoopen te vinden is.

Er blikkerde een vreemd vuur in de oogen van den hutbewoner, en een zonderlinge uitdrukking doorliep zijn aangezicht, toen hij deze woorden uitsprak. De eigenaar der 'Heijbloem' zette die blikkering van het oog, die uitdrukking van het wezen in de volgende woorden over: 'Indien gij ooit hulp behoeft, zeg het mij dan, en ten koste van mijn leven, indien het nodig is, zal ik u bijstaan'.

Dat was het ook hetgeen Nulph wilde, maar niet kon uitbrengen.

Baas Canutus was diep getroffen door de erkentelijkheid van den goeden jongen; hij gaf hem zijn geld terug, aanvaardde zijn klein geschenk, en drukte hem diep aangedaan de hand.

- Nulph, sprak hij; voor dit en ook voor het volgende jaar, scheld ik u de huur van land en huis kwijt; zorg goed voor vader en moeder, en wanneer gij ooit iets mocht te kort hebben, kom dan hier en nergens anders.

Nulph keerde blijde naar de hut terug, en zelden verliepen er acht dagen, of de weerd der 'Heijbloem' wandelde met zijn kinderen de heide in, om hun de 'braafste lieden der wereld' te laten zien.

Wij hebben gezien hoe hij ditmaal op den rug van Annaboa gezeten, door den sneeuw zijn bezoek aan de woning van Nulph aflegde.

Nauwelijks had Canutus de deur ontsloten, of er ontviel hem een scherpe schreeuw van verbazing en angst.

Nulph lag daar op den kouden vloer; aan zijn ineengezonken houding, aan zijn bleeke, bijna onkenbare trekken, zou men gezegd hebben, dat er een lijk lag, hadde men niet kunnen opmerken, dat het licht der oogen nog niet geheel was uitgedoofd, en hun flauwe blik gevestigd was op het houten kruisbeeld, dat tegen den muur hing. Canutus richtte den armen Nulph omhoog, liet hem in zijn armen rusten, en riep hem bij den naam. De koolbrander deed een lichte beweging met het hoofd, en de straal die, hoe flauw ook uit zijn oog kwam, getuigde dat hij zijn naam had hooren uitspreken. Baas Canutus snelde naar het bed der oude lieden; ook daar trof hem hetzelfde droevig schouwspel; alleen scheen daar, in die donkere legerstede, de dood dichter bij het einde van haar werk genaderd.

Canutus sloeg hopeloos de handen tegen een, en riep weenend om hulp. Niemand beantwoordde zijne stem; alleen de ooievaar kwam langzaam uit den hoek van den haard en klepte de vleugelen; het was alsof die stomme getuige van zooveel lijden, zooveel smart, het voorgevoel der redding had, en dezelve wilde aankondigen.

- Van honger en koude bezweten, arme lieden! jammerde de medelijdende Canutus, terwijl hij de naakte hut rondzocht, zonder zelfs een kruimel brood te vinden. Geen hulp, geen redding! zuchtte hij, waarna zijn

oog eensklaps viel op zijn muilezel die met de pooten den sneeuw wegkrabde, en de dorre heiranken afknaagde. Daar scheen hij het middel tot redding te hebben gevonden; in een wenk had hij zijn rijdier losgemaakt, steeg in den zadel, en hernam de richting der Vrijheid.

Canutus perste met de knieën en teenen tegen den buik van het dier, duwde de hakken van zijn schoenen met geweld in de zijden, en sloeg wild in het rond met zijn rijzweep.

Het was alsof het beest begrepen had dat van zijne goedwilligheid en versnelden loop een allergewichtigste zaak afhing; het ging als een pijl door den sneeuw, en bracht zijn meester in een half uur aan de 'Heijbloem'.

In allerijl werd daar alles bijeengebracht wat in dergelijke omstandigheden de nood vereischt, en met evenveel spoed als hij gekomen was, rende de moedige Annaboa opnieuw naar de hut terug, gevolgd door een kar beladen met mondbehoeften en ververschingen, en begeleid door de dienstboden der 'Heijbloem'.

Nog had de zon het hoogste punt van haren wintercirkel niet bereikt, of de vlam knapperde reeds vroolijk in den haard der heihut, en het tooneel van wanhoop en dood had reeds plaats gemaakt voor betrouwen en hoop op redding.

Reeds was de avond gevallen en nog zat de liefdadige redder, vergezeld van priester en geneesheer, aan het bed der zieken, en geen hunner verliet de hut, dan na de verzekering bekomen te hebben dat de twee dienstboden die men er achterliet, voldoende waren om de ongelukkigen gedurende den nacht te verzorgen.

Dank aan den braven Turnhouter, Nulph was gered, en vader en moeder, aan de reeds ontsloten deur der eeuwigheid terug geroepen, bleven nog voor een tijd bij hem.

Maar doodsch en treurig bleef het in de hut, doodsch en treurig gelijk het onmeetbare sneeuwveld, dat dezelve omgaf.

Indien er een vreemdeling ware binnen getreden, en die treurende bewoners hadde gade geslagen, zou hij gevraagd hebben, of de doodgraver daar een lijk had uitgedragen. Ja, zoo zaten de arme lieden bij elkander te treuren, om de kleine Bertha!

Nu zijn wij verplicht eenige dagen terug te keeren tot den avond, dat Nulph de onrust in het hart, het oog vol tranen, en angstig den naam van Bertha rondroepend, door den sneeuw dwaalt om zijn kind weder te vinden.

Op een afstand van de hut, tusschen de donkere denneboomen, is een ruiter van zijn paard gestegen. Onder zijn wijden mantel heeft hij een rapier, en onder zijn kleed een korten dolk geborgen. Ongeduldig luistert hij naar het minste gerucht, dat de wind hem van verre toeblaast, en schudt, toornig zijn lippen opeen nijpend, met het hoofd wanneer hij telkens ondervindt dat er een vogel door het bosch vliegt, of de wind den sneeuw van de boomen doet vallen.

- Die onbehendige kerels! bromt hij; ik gevoel, dat ik genegen begin te worden hen met een paar honderd rapierslagen in plaats van met keurrealen te betalen. Dat is echt klinkende munt!... O, die lompe ledigloopers! De henker! indien zij zich door dien langen lummel van een kroeskop eens lieten afborstelen?... Mogelijk genoeg; die Nuf of Nulph, hoe hij ook heet, ziet er een rappe kerel uit. Een rappe kerel echter, indien hij rapper is dan Otto Richardi. Wij zullen eens zien, of die domme Kempenaar mij niet zal naloopen om mij mijn koffertje met speelgoed terug te bezorgen...

O, die aartsschelm! Dat had hij gewis nooit gedacht, dat die Spaansche ruiter nog eens die ellendige vuurpan zou terug vinden. Maar, al moest ik hem dan ook de ribbekast openen, weergeven zal hij, de schelm!

En Richardi steekt dreigend zijn dolk uit.

- Doch neen, gaat hij voort; dan misschien gelukte ik zeker niet... liever hem in zijne liefde voor dien kleinen aap aangerand; indien ik mij niet bedrieg, schijnt hij geweldig gezet op dat bevuilde asschepoestertje... Wat is er, Don Carlo?... vraagt hij, ineens zijn paard beziende.

Het dier steekt den kop in de hoogte, richt stijf de ooren, en trekt snuivend de lucht door de neusgaten.

Richardi met het hoofd tegen een stam van een denneboom leunend, luistert aandachtig toe, en begint weldra het door zijn paard aangekondigd geruisch in het hout gewaar te worden.

Eenige oogenblikken later verschijnen er twee kerels; een hunner draagt een klein meisje dat men, om haar des te beter te bedwingen, in een mantel gewikkeld en een prop in den mond heeft gewrongen; het is de kleine Bertha, het lieve kind der hut.

- Zie zoo, spreekt Richardi op barschen toon; het begint tijd te worden dat uw wandeling een einde neemt. Weet gij niet dat het gevaarlijk is een edelman te vervelen? Kom, geen aanmerking. Daar, leg het ding neder, en gaat zonder omzien heen... Wacht een oogenblik, gij weet wel wat er op staat in sommige gevallen den naam te noemen van een adellijken Spanjaard?

Onder den breeden rand van zijn hoed, vonkelt het oog van Otto Richardi, en in zijn hand glinstert, bij het licht der maan, de punt van zijn hartsvanger.

De twee mannen gaan zonder spreken heen, en verdwijnen door het dennebosch.

Toen hief Richardi het wichtje in de hoogte, bezag haar met een wreed genoegen. Maar een siddering liep hem eensklaps over de leden, en het scheelde niet veel of het arme kind viel hem uit de handen.

- Nu, nu, Richardi, morde hij, met een gemaakten spotlach tot zich zelve sprekend; wat deert u? Hoe kinderachtig! Hoe belachelijk! En dat voor een edelen Otto. Welke gemeenschap kan er bestaan tusschen haar en die kleine asschepoester? En toch herinneren mij die trekken het oogenblik toen zij nederknielde... toen...

Het was alsof er hem iets op het geweten lag hetgeen de gestopte mond van dat onbekend, ongelukkig kind hem kwam verwijten; het was alsof hij vreesde uit de lompen van dit wichtje een afzichtelijk spook te zien oprijzen dat hem rekening kwam vragen voor een bedreven misdaad.

En Richardi beefde als het dorre blad waarvan boven zijn hoofd, de sneeuw beneden viel; zijn voorhoofd was kouder geworden dan de adem der natuur die hem omgaf.

Zoo zat hij daar, den blik stijf gevestigd op de kleine Bertha, ten prooi aan een ongekende vrees, verpletterd door iets hetgeen niets anders was dan de stem van het geweten. Wat ging er om in het binnenste van Otto Richardi? Hetgeen er omgaat in het hart van den booze, wanneer de herinnering aan zijn misdaden hem als de punt van een nagel door het hart gaat.

Langzaam, met een verwilderd oog, zag hij rond zich heen, wreef zich over het voorhoofd en aangezicht, en streelde achteloos den hals van zijn paard. Ongevoelig kwam er een helsche glimlach om zijne lippen spelen, en het was zichtbaar dat de kortstondige strijd tusschen de diep bedorven natuur en een bijna nietig overblijfsel van deugd, - hetwelk den menschen zelden verlaat, - ten einde was.

- Kom, kom, bromde Richardi, half lachend; waar houd ik mij toch mede bezig? Laat ik mij liever spoeden... Welke gekheid?... Welke grillen mij toch dezen avond door het hoofd jagen?... Kom hier, Kempische gijzelaar; ik zal u doen zien dat ik meer omgegaan heb met die kleine schreeuwers zooals gij... Maar gewis altijd niet zoo zacht als heden.

Er tintelde in het oog van den Spanjaard een helsche gloed, welke men bij den moordenaar alleen aantreft.

Richardi had het kind opgenomen, en het even als een opgerolden mantel op den knop van den zadel gebonden. Toen steeg hij op, gaf zijn paard de sporen, en verliet het dennebosch.

In de verte hoorde men duidelijk de stem van Wartje Nulph die zijn kind bij den naam riep, en den weergalm die even treurig 'Bertha! Bertha!' herhaalde.

- Ja, ja, grijnsde de Spanjaard, roep maar Bertha, Bertha... Wij zullen eens zien, hoe die geschiedenis der vuurpan zal afloopen... Maar ik krijg van dien langen, zwarten kinkel mijn ebbenhouten koffertje weer, of de duivel hale dat vuile ding dat ik mij de moeite geef op mijn zadelknop te binden.

V.

De Jachtstoet.

Het was nog vroeg in den morgen, toen er aan de poort der 'Heijbloem' reeds een man te paard stilhield.

Het was bijna alsof hij den geheelen nacht had gere-

den; want zijn grooten vos stonden de lange winterharen dampend en gekruld op de huid; en de ruiter liet zich vermoeid en stijf, van het gedurig te paard-zitten, uit den zadel glijden.

Baas Canutus had niet zoodra het gedommel van het paard gehoord, of hij kwam met zijn hooge, witte slaapmuts op het hoofd naar buiten, om den nieuwen kalant in zijn afspanning, de befaamde 'Heijbloem' zijn dienst aan te bieden. Ofschoon hij de beleefdste der huisbazen, het toonbeeld der herbergiers was, en bijna even diep zijn muts afdeed voor hem, die een plakete verteerde, als voor den vroolijken Rijnwijndrinker, kon hij echter ditmaal zich niet onthouden even den neus op te trekken, bij het zien der meer dan eenvoudige kleeding van den vreemdeling, die het voorkomen had van een ossenkooper.

Dit belette echter niet dat het paard, evenals dat van een ridder, door een der knechten op stal werd gebracht, en dat baas Canutus den reiziger beleefd verzocht binnen te treden.

- Ik ben gewoon eerst voor mijn beest, en dan voor mij zelven te zorgen, zei de vreemdeling kortaf.

- Een Hollander! dacht de herbergier, terwijl hij met een zekere verwondering zijn oogen liet gaan van de vetlaarzen naar den breeden, kalen hoed van den ruiter. Het was omdat de toon dier stem iets buitengewoons had, iets hetgeen Canutus meermalen, doch nooit dan van ridders, soldaten of hooge personages gehoord had; het was die toon van zekerheid en betrouwen op zich zelven, van meerderheid en beheersching over anderen, dien Canutus zoo dikwijls gepoogd had, maar er nimmer in gelukt was, na te bootsen.

Het is bijna alsof de vreemdeling gevoelde, dat de geslepen herbergier den toon zijner woorden zoo beoordeelde; want hij begon met zijn eigen woorden op een

grove manier te lachen, en stampte plomp als een boer, de teenen zijner laarzen sterk binnenwaarts keerend, den stal binnen. Eensklaps stond hij stil, sloeg hevig het hoofd achterwaarts, stiet zijn hoed omhoog, en de oogen wijd opengespannen van verwondering, welke hij echter zorgvuldig trachtte te verbergen, vroeg hij:

- Zeg eens, hoe komt die muilezel hier in uwe herberg?
- Dat is een gansche geschiedenis, antwoordde baas Canutus.
- Toch geen ongelukkige geschiedenis?
- Neen, neen, een klucht; of liever een 'kluite', zooals onze Rederijkers zouden

zeggen.

- Hoe lang is die muilezel in uw bezit?
- Eenige weken.
- Niet langer?
- Niet langer.
- Wilt gij mij het ontbijt doen gereed maken? vroeg de vreemde op denzelfden

bevelenden toon als daareven, en dien hij ditmaal opzettelijk gebruikte, om den herbergier te verwijderen.

Baas Canutus boog het hoofd; het was te zien dat hij aan de gebiedende stem, meer dan aan den persoon gehoorzaamde. Zoodra deze zich verzekerd had, dat hij alleen was, sprak hij zachtjes: 'Annaboa! Annaboa?' Bij deze woorden richtte het dier kop en ooren omhoog, wendde zijn oogen naar dengene, die zijn naam had uitgesproken, en hinnikte van blijdschap.

- God dank! mompelde de vreemdeling terwijl hem een glimlach van blijdschap om den mond speelde, en hij met de hand den nek van het goede dier streelde; God dank, eindelijk ben ik op het spoor van onzen dapperen Ritmeester.

Daarop trad hij binnen.

- Indien ik mij niet bedrieg, sprak hij tot den

weerd uit de ‘Heijbloem’, was, eenigen tijd geleden, die muilezel het eigendom van een ossenkooper.

- Een jonge, frissche kerel? vroeg Canutus...
- Sterk gebouwd, en...
- Niet al te lang?
- Met een afschuwelijk lidteeken dwars over het aangezicht...
- Met een grijs pak en hooge vetlaarzen?
- Bleek van kleur...
- Zwart van opzicht?
- Zonder baard...
- Dezelfde!
- Dezelfde.

De vreemdeling scheen een oogenblik na te denken, en van onder zijn zwarte wenkbrauwen den weerd uit de ‘Heijbloem’ schuins beziende, hernam hij zijn vragen:

- Mijn kameraad bevindt zich dus in de Vrijheid?
- Ja, ja, antwoordde half lachend baas Canutus, dat is te zeggen...
- Hier in uwe afspanning?
- In de groote afspanning, ja, over de brug.
- Wat zegt gij, vroeg de vreemdeling met geveinsde bedaardheid; over welke brug?
- Kent gij het oude kasteel der Vrijheid.
- Welnu?
- Welnu, daar kunt gij hem vinden.
- Gevangen? Wat zegt gij, gevangen? vroeg de vreemdeling verwonderd en ontsteld.
- Ja, dat komt er van, in plaats van een slim paard een domme muilezel te berijden.
- Maar zeg mij, in Gods naam, hoe dat trouwe dier zijn meester in verlegenheid heeft moeten brengen?
- Dat zou ik u van naald tot draad kunnen uitleggen, indien ik het zelf wist; maar...

- En zijn muilezel?

- Die hoort mij toe, zei baas Canutus, met zekere fierheid den wijsvinger op zijne borst brengend; of ten minste ik gebruik hem, wanneer het mij bevalt. Een goed dier, vlug als de wind... altijd honger... maar lomp en koppig zooals zijn vader moet geweest zijn, wanneer het hem niet naar den zin gaat.... Indien ik u wilde vertellen welke poets hij onzen 'Rederijkers' speelde; 't was een echte 'zotte kluit' zooals met dat in de theaterwereld noemt.

- Dus heeft mijn kameraad zijn rijdier verkocht?

- Juist wel niet verkocht, schertste Canutus; hij heeft slechts moeten dulden dat zijn ezel verkocht werd, in naam van den grooten baas.

- In wiens naam?...

- Wel in 's konings naam...

Hiermee ging de eigenaar der 'Heijbloem' de deur uit en liet den vreemde alleen met een kom warme melk, brood en eieren. Deze scheen echter weinig eetlust te gevoelen; want hij wandelde in gedachten op en neer de kamer, zonder de spijzen aan te raken. Het was gemakkelijk om zien dat het lot van den eigenaar van Annaboa hem hevig verontrustte.

Er verliep een kwartier uurs voor baas Canutus weer binnentrad.

- Kunt gij mij niet zeggen, vroeg de vreemdeling op denzelfden gebiedenden toon, waarop hij bij het binnentreden gesproken had; wat er eigenlijk mijn kameraad ten laste gelegd wordt?

Canutus hief de schouders op, en antwoordde glimlachend:

- Indien een boer voor de eerste maal in een Stadskomedie komt, ziet hij zoo vele wondere dingen, dat hem het hoofd draait, en hij veeltijds niet meer weet wat hij doet.

- Heeft hij iemand beledigd?

- Ik geloof neen... dat is te zeggen... Zie, indien gij u wildet vervoegen bij Wartje Nulph, die zou u dat alles wijd en breed kunnen uitleggen; omdat hij bij uw vriend was, op het oogenblik dat deze werd aangehouden.

- Wartje Nulph? vroeg de vreemde.

- Ja, Wartje Nulph, met wien hij hier in den morgen aankwam, en des avonds naar de vertooning der Rederijkkamer is gegaan... Een brave jongen, die Nulph, de koolbrander.

- En waar vind ik dien Nulph?

- Te drommel, wacht even; daar hoor ik den jachtstoet van den graaf; volg dien; er volgen hem van verre zoo vele Poirters der Vrijheid... in de heide zult gij langs den weg de hut van Nulph vinden... Zie toch welke pracht!

- Er zijn gewis meer hutten dan die van den koolbrander?

- Let maar op de hut die op een paar honderd schreden van de baan met haar witte wanden zich in een vischvijver spiegelt, en boven welker strooidak twee oude kastanjeboomen hunne takken uitspreiden; daar woont Nulph.

Dit zeggend, liep de kastelein naar buiten, en plaatste zich, de slaapmuts beleefd in de hand houdend, in de poort zijner afspanning om de jacht te zien voorbijtrekken. En geen wonder dat de goede Poirtier zeer nieuwsgierig was om den stoet te zien; sedert jaren was men in de Vrijheid geen getuigen meer geweest van die schitterende jachten, waarvan de hedendaagsche, prosaïsche jager, met zijn geweer en hond, zich nauwelijks een denkbeeld kan vormen.

Sedert 't beheer van Maria van Hongarije, de edele Vrouwe van Turnhout, de beroemde 'jagheresse' der Kempen, waren de jachtfeesten min of meer in verval

geraakt, en hadden slechts op een veel minderen voet plaats gehad. De heer van Balacon scheen het plan te hebben gemaakt dezelve met ongekenden luister weder in te voeren, in de hoop van voor hem en zijn officieren een ruime vergoeding te vinden voor het eentonig en vervelend garnizoensleven, misschien ook om den eenvoudigen Poirter een staaltje te geven van de grootheid en macht van den opperbevelhebber van het leger Zijner Spaansche Majesteit.

Het was een allerschoonste Decemberdag; de zuivere hemel, blauw gelijk een onmeetbaar veld van doorschijnende korenbloemen, de stille natuur, de droge even bevrozen bodem, de zachte temperatuur, alles scheen zich te vereenigen om de pracht van het feest nog te vermeerderen.

Een piket ruitery van kop tot teen gewapend opende den tocht, en werd onmiddellijk opgevolgd door een menigte hoornblazers. Daarna verscheen de Generaal Varax omgeven door de leden van het Consistorie van den Horen en van het Wei- en Valkenhof, allen in hun rijke jachtkleedsels, en allen gezeten op moedige paarden. Dan volgde een bonte zwerm van officieren, staatsdienaars van allerlei rang, edellieden en juffers. Het oog schemerde bij het zien van al die pracht van veelkleurige pluimen, welke zich op de koppen der paarden bewogen; van die schitterende vederen, welke aan de hoeden der edellieden hingen, en op den wind schenen mee te drijven.

De vreemdeling, die wij zooeven verlaten hebben, zat achter het venster der gelagzaal, scheen met oplettendheid den stoet gade te slaan, en mompelde spottend:

- Een schoone groep zomervogels! Zoo, zoo, mijnheer Grobbendonck, gij ziet er beter uit dan toen ik u laatst met het rapier in de hand ontmoette... Ha, ha! en Don Allonzo de Gusman, gij ook al! Wel, lieve He-

mel, wat al oude kennissen! Maar, bij den goeden muilezel, Annaboa, men is bijna niet meer in staat dat schoon, opgeschikt volkje te kennen! In alle geval, maakt u maar vroolijk, heeren, terwijl 't nog tijd is... Alles heeft zijn jaargetij, hieronder jagen en ook vechten inbegrepen. Maar wat zie ik? Gij hier, ellendeling! Bij deze woorden was de vreemde dreigend omhoog gesprongen, terwijl zijn brandende blik onder zijn dikke, zwarte wenkbrauwen, als een bliksem door het glas ging, naar een Spaansch officier, Otto Richardi! Bedrieg ik mij niet? sprak de vreemdeling bij zich zelve.

De jachtstoet was reeds voorbij en nog stond daar de vreemdeling voor het venster; hij stond daar beweegloos, maar schrikbaar dreigend. Canutus, die de eetzaal binnen trad, deinsde onwillekeurig voor hem terug, en zoodanig gevoelde hij zich ontroerd, dat hij, evenals voor den graaf Varax zijn slaapmuts van het hoofd nam.

Wel had de baas der 'Heijbloem' gaarne nog een praatje met hem gehouden, maar zijn kalant scheen hiertoe noch tijd te hebben, noch lust te gevoelen... Zonder spreken wierp hij den weerd een stuk geld in de hand, en stak vrij onbeleefd het overschot zijner vertering in zijn wambuis terug. Deze handelwijze was echter niet, om Canutus te beledigen; want toen hij op zijn paard steeg, deed hij een vriendelijk teeken met de hand; was het ook omdat hij nog iets te vragen had?

- Weet gij wel, vroeg hij; wie het schoonste paard van den stoet bereed?

- De generaal? antwoordde de kastelein.

De vreemde schudde neen, en zeide:

- De ridder met zijn lange, roode veder.

- Otto Richardi? de nieuwe ritmeester, en geduren-

de de afwezigheid van mijnheer van Delft, kommandant van het kasteel?

- Dat wilde ik slechts weten, dacht de vreemdeling, terwijl hij de vraag van Canutus met het knikken van het hoofd beantwoordde.

- Zie, dat is nu een zonderlinge kerel, mompelde Canutus, die, in de poort staande, den vreemdeling nazag; indien dat een boer of een ossenkooper is, heb ik stellig mijn bril niet op... Welk een brandend gezicht die man in het hoofd heeft! Nu wilde ik voor twee potten van mijn besten Rijnwijn, dat ik zoo fiksich op mijn ezel zat, als hij op zijn paard... 't mag dan een Hollander wezen, maar het ziet er iemand uit wien ik niet gaarne op de teenen zou trappen.

Daarmede ging Canutus binnen, en dacht niet meer aan den vreemdeling.

De jachtstoet kwam kort daarna aan het inkomen der heide, en sloeg de richting in van het Grootenhoutsbosch, hetwelk zich in de verte tegen de blauwe lucht afteekende. De vreemdeling integendeel sloeg links af naar de hut van Wartje Nulph, die zich op eenigen afstand onder de takken der bladerlooze kastanjeboomen aan zijn oog vertoonde. Eenige minuten later bond hij zijn paard aan een struik bij den vischvijver vast.

Alles was doodstil rond de woning van Wartje Nulph. Aan de deur bemerkte de vreemdeling een ooievaar, die op zijnen eenen poot rustend daar treurig stond te zien, en niet de minste beweging deed om zijn plaats te verlaten. Doch ook de bezoeker der heihut bleef beweegloos staan, en keek aandachtig, zonder het minste gerucht te maken, door het venster. - Voor hem, den rug naar het licht gekeerd, zaten twee oude

lieden, en in hun midden Wartje Nulph, geknield voor het kruisbeeld, dat aan den wand hing. Dof en eentoonig begon telkens de stem van den zoon het 'Onze Vader'; langzaam, weemoedig, klagend, voleindigden vader en moeder de roerende bede.

Er was iets grootsch, iets geheimzinnigs in dat eenvoudig tooneel; de vreemdeling was er door getroffen, nam eerbiedig den hoed af en volgde in zijn geest de woorden welke daar binnen zoo smeevend opwaarts stegen.

Zoo stuur en barsch zijn blik tot hiertoe was geweest, zoo goedig, zoo medelijdend werd thans de uitdrukking van zijn gelaat. Het was omdat zijn hart hem zeide dat een of ander vreeselijk ongeluk die nederige stulp had getroffen, en dat die arme lieden geknield voor het zinnebeeld der verlossing, den Almachtige om hulp baden.

Hij stond daar stil en beweegloos voor het venster te wachten, totdat het gebed zou geëindigd zijn; het scheen hem toe, alsof het een heiligschennis ware hetzelfde te storen. Mijmerend luisterde hij naar het geroep en het gejuich van de jagers, die aan den overkant der heide, langs den boord van het bosch renden, en het kwam hem voor alsof dat geroep en gejuich een tergende spotlach was op de bede der arme lieden in de hut. En de dreigende uitdrukking, die hem eigen was, kwam wederom op zijn gelaat, en gebiedend keek hij over de vlakke als om den dwarrelenden jachtstoet te bevelen stil te houden en dat gewoel te staken.

Eensklaps bemerkte de vreemdeling dat de jagers zich hadden vereenigd en de richting namen van de plaats waar hij stond; reeds onderscheidde hij den goudgelen andalouziër van den heer van Balacon, die voorop over de heide vloog.

De troep naderde de hut, en was er slechts op eenige

minuten meer van verwijderd, toen de deur openging, en Wartje Nulph met zijn vader en moeder verscheen. De vreemdeling stapte met een soort van ontzag en eerbied ter zijde, en zag met verwondering, dat de drie arme heidebewoners zich op eenige honderden schreden van de hut plaatsten, waar onvermijdelijk de jachtstoet moest voorbijrijden.

Toen de heer van Balacon die twee door ouderdom gekromde arme lieden, en in hun midden het doodsbleeke wezen van Nulph gewaar werd, hield hij zijn paard in, en bleef voor dien groep, welke hem zooals het duidelijk bleek, stond af te wachten, stil staan. Nulph ontdekte zich eerbiedig, en sprak vrijmoedig, maar op een beleefden toon.

- Heer van Balacon, ik ben Wartje Nulph, de koolbrander. Slechts eenige dagen geleden, was ik nog gezond, frisch en sterk, thans ben ik ziekelijk en verzwakt. Ik had brood voor vader en moeder en onze kleine Bertha; wij waren allen tevreden en gelukkig. Een uwer ruiters, gevolgd door eenige goedwilligen, zooals hij er zelf een is, kwam op een morgen al die tevredenheid, al dat geluk vernietigen; hij ontroofde ons al den wintervoorraad, den laatsten stuiver, het laatste brood, alles wat onze arme hut bevatte, en liet er, spottend met mijne bede om genade voor ons allen den honger en den dood achter; ja, de hongerdood heeft boven onze woning gezweefd, maar de Hemel heeft niet gewild dat hij er binnen kwam.

- Wel ja, dat zie ik, onderbrak de Graaf, met een kleinen, gemaakten spotlach; dat hij u behouden heeft... dat de gezondheid toch weer langzamerhand weerkomt... en zich tot een zijner bedienden wendend voegde hij er bij: Carelli, geef dien ongelukkige een paar realen, en nu, voorwaarts!...

Doch Nulph scheen de spotternij van den Graaf niet

gehoord te hebben, en de hand die hem het geld overreikte terugstootende, sprak hij:

- Ik ben geen bedelaar, heer Graaf, ik vraag u niet dat men mij het geroofde goed terug geve; indien het recht des oorlogs den soldaat machtigt zijn onderhoud te zoeken waar hij het vindt het zij zoo; ik beklag mij niet; God, de Vader van ons allen, vergeet de herten onzer vrije waranden niet, en redt ook zijne kinderen.

- Maar zeg mij dan, waarover komt gij u beklagen? vroeg Varax ongeduldig.

- Ik had, antwoordde Nulph, een vierjarig dochtertje, de bloem der kinderen...

Bertha was mij lief als het bloed van mijn hart; zij was de zaligheid mijner ouders...

Er liepen twee dikke tranen over de wangen van den koolbrander.

- Welnu, brave jongen, behoudt dat kind, hetwelk gij zoo lief hebt.

- Dat kind, ging Nulph voort, is verdwenen, geroofd door een uwer edellieden...

en hij wees met de hand naar de ruiters die achter den Graaf stonden.

Varax keerde zich naar de troep en vroeg lachend:

- Wie uwer, mijne heeren, houdt zich hier op met het stelen van kinderen?

Er volgde hierop een luidruchtig gelach.

Varax hernam schertsend:

- Hoe heet gij?

- Wartje Nulph, de koolbrander, iedereen kent me.

- Men zal de zaak onderzoeken, Nulph, voor het oogenblik hebben wij daartoe geen tijd.

Wartje Nulph deed een schrede voorwaarts, en het paard van den Generaal bij den toom nemend, sprak hij.

- Heer van Balacon, mag ik onder uwe ridders den

lafaard aanwijzen, die mijn kind geroofd of het misschien, God weet het, vermoord heeft?

- Dat gaat te ver! sprak de generaal; zijne stem die tot hiertoe schertsend en spottend was geweest, nam den toon aan van iemand, die een opstormenden toorn tracht te bedwingen; dat gaat te ver, Wartje Nulph, wij zijn al te goed ons zoolang met u bezig te houden... Wat is er mij gelegen aan uwe oneenigheden met mijne soldaten? Wat scheelt mij uw kind?... Ga heen!... En hij dreigde met zijn rijzweep, die hij kletsend om het hoofd van den heibewoner sloeg.

Toen stapte de vader van Wartje Nulph, de oude Rombout vooruit, rekte zijn gekromde gestalte uiteen, en bracht zijn hoofd, met zilveren haren bedekt, in de hoogte. Er tintelde een zonderlinge gloed in de oogen van den grijsaard. Het levensvuur bijna door de jaren uitgedoofd, scheen opnieuw door zijne aderen te stroomen, en hem opnieuw te bezielen. - Er zweefde op zijn gelaat een uitdrukking van waardigheid; zijne houding was die van een profeet der oudheid, in wiens geest de Godheid zelve de vonk der waarheid had ontstoken.

De hand rechtuit stekend over de heide, riep zijne stem plechtig, gelijk die van Gods zending, welke de verwoesting van Ninive aankondigde:

- Heer van Balacon, er is een tijd van vreugde; er is een tijd van droefheid! Alle onrecht en verdrukking neemt een einde! Zwijgt allen en hoort de stem van den grijzen Rombout; hoort gij 't gedruisch niet dat ginds in de verte opstormt? Ik zie oorlogsbenden naderen door vuur en bloed omgeven! Voelt gij de heide, hier waar gij thans stil houdt, niet daveren onder uwe voeten? Ziet gij niet dat de heuvelen verschrikt wegduiken? Ziet gij daar ginds de dood niet, die haar akelig kleed over de heide komt slepen?... Hoort gij niet hoe de doodstrompetten hier over de vlakke schallen? Het is gedaan!

Het werk is voleind! De beide, waar Rombout geboren werd, is rood, rood van bloed! Zij is in een wijd onafzienbaar graf herschapeu, waarop de standaard des overwinnaars fier staat te wapperen! Hier, waar de grooten, de machtigen der aarde met het ongeluk der armen gespot hebben, hier - en Rombout wees met den vinger naar den grond - zullen troosteloze weduwen, hopelooze kinderen weenend komen vragen, welke heizode het bloed van den echtgenoot heeft gedronken, op welken heuvel de vader stervend is neergevallen. Wee u, die den ongelukkige onder uw machtigen voet hebt vertreden!

De grijsaard zweeg. De zonderlinge gloed was uit zijn oog verdwenen; de vreemde, bovennatuurlijke uitdrukking was van zijn gelaat, en de stroom van leven die hem voor een oogenblik bezielde, had hem verlaten. Rombout liet het hoofd zakken; zijn ruggegraat kromde zich, zooals naar gewoonte en zich omkeerend, richtte hij zich, op den arm van zijn zoon leunend, naar de hut, terwijl een stille zucht den naam van Bertha over zijn lippen voerde.

Zoo plechtig, zoo indrukwekkend was de taal van den ouden heibewoner, zoo vreemd zijne houding, dat noch de heer van Balacon, noch iemand van zijn gevolg het had gewaagd hem te onderbreken. Niemand had hem verstaan; maar allen hadden een huivering door de leden voelen drijven bij de sombere voorzegging van dien armen grijsaard met zijn zilverwit hoofd. - Richardi had onwillekeurig op zijn paard zitten sidderen, en Varax zelf was een oogenblik koud en bleek geworden.

- Kent iemand uwer, mijne heeren, dien hutbewoner? vroeg hij, zich tot zijn gevolg wendend.

Niemand antwoordde.

De Graaf haalde even den schouder op en zeide, ter-

wijl hij poogde te glimlachen, en den vinger naar het hoofd bracht:

- Gewis, een arme zinnelooze... Komaan, voorwaarts, mijne heeren; de tijd is kort... Hoor ik ginder de horens niet?

Hij gaf zijn paard de sporen en galoppeerde vooruit; de gansche stoet dreef hem achterna. Gedurende een paar uren volgde de vreemdeling, dien wij aan de heihut verlaten hebben, met een groot aantal nieuwsgierigen van verre de jacht; doch het was duidelijk te zien dat hij geen de minste aandacht gaf op het geschal der jachthorens; dat hij ook niet merkte hoe de onvermoeibare honden het wild opvolgden; zijn scherpe blik sloeg slechts den heer van Balacon met zijne ruiters gade, en liet zelfs de minste bijzonderheid niet onopgemerkt voorbijgaan. Nu en dan stond hij afgezonderd op een of andere hoogte stil, en scheen de ligging van het woud, de richting der wegen door de heide af te zien.

Indien de nieuwsgierige Poirters van Turnhout, die zich in de heide bevonden, met minder gespannen aandacht de beweging der jagers hadden afgezien, zouden zij bemerkt hebben dat die vreemdeling, gedurig op en af reed en voor iets anders dan jachtvermaak daar aanwezig was.

De weerd uit de 'Heijbloem' had wel gelijk te zeggen, toen hij den vreemdeling zag wegrijden: 'Indien dat een boer of een ossenkooper is, heb ik stellig mijn bril niet op'.

In den namiddag keerde de Graaf van Balacon van de jacht naar de Vrijheid terug. Zoodra het rustig was geworden in de heide, kwam de vreemdeling dien wij denzelfden morgen in de 'Heijbloem' zagen afstappen, achter een klein dennebosch te voorschijn, en reed recht naar de hut van Wartje Nulph.

Nulph zat bij den haard; op zijn knieën rustte het

klein geheimzinnig koffertje, dat den lezer niet meer onbekend is.

- Waarom niet? mompelde Nulph; waarom zoude ik het niet doen? Het is toch voor onze kleine Bertha... Ja, op weg! Terstond dat ik dien verfoeilijken Ridder ga vinden, en hem wedergeve hetgeen in alle geval mij ook niet toebehoort... De zaak is toch eenvoudig! Wat scheelt mij al wat de wereld mij kan geven, indien ik het lieve kind maar wederzie? Op weg! Dezen avond, niet langer, Bertha terug.

Nulph wierp bij geval zijn oog op het kruisbeeld; hij werd koud als een steen, en sidderend sprong hij omhoog, klom de kleine zolderladder op, en borg het kleine koffertje weg. En tevreden daalde de koolbrander weer van den zolder; tevreden zooals iemand, die de overtuiging gevoelt de overwinning te hebben behaald op den boozen geest, wiens bekoorlijke taal hem poogde te verleiden.

- Neen, mompelde Nulph; gestolen goed raak ik niet aan en zorg liever dat het in de handen van den eigenaar terug kome.

Op dat oogenblik kwam de vreemdeling, wien wij zooeven in de heide verlaten hebben, de hut binnen.

- Wartje Nulph, zijt gij dat?

- Dat ben ik! Wie zijt gij?

Zonder hierop te antwoorden ging de aangekomene zitten, en sprak:

- Wartje Nulph, niet lang geleden, zijt gij op een morgen de Vrijheid binnen gekomen met...

- Met Annaboa, onderbrak Nulph.

- Met wien?

- Wel, met Annaboa op zijn muilezel.

De vreemdeling glimlachte even, en gewis het doel der naamverwisseling vattende, zeide hij:

- Dat was mijn kamaraad.

- Op het kasteel zult gij hem terug vinden.
- Dat weet ik; de kastelein der 'Heijbloem' die mij den weg naar uwe hut wees, heeft mij dat reeds gezegd.
- Aha! Baas Canutus.
- Maar hetgeen ik niet weet, is de omstandigheid hoe hij daar geraakt is.
- Nulph vertelde hem in korte woorden, hoe de muilezel de schuld was van de inhechtenisneming van zijn meester, en voegde hij er bij:
- Zonder dien dronken Spanjaard, dien Otto Richardi...
- Wat zegt gij? vroeg de vreemdeling verbleekend.
- Zou de zaak misschien zeer eenvoudig zijn afgelopen.
- Otto Richardi! mompelde de vreemdeling; indien hij hem herkend hadde!
- Die Wachtmeester Richardi... hernam Nulph.
- Zeg Ritmeester...
- O, ja, gij hebt gelijk; anders had ik hem vandaag in den stoet van den Generaal niet gezien.
- En tijdelijke kommandant van het kasteel.
- Wat zegt gij? vroeg Nulph driftig; o, mijn kind, dan vind ik daar mijn kind terug! Er glinsterde een straal van hoop op 't gelaat van den koolbrander.
- Toen verhaalde hij, hoe een ruitersgroep zijne hut had uitgeplunderd, en hoe de muilezel van Annaboa misschien wel de oorzaak zijner onverhoopte redding zou wezen.
- Maar, Nulph, wat spraakt gij aan den heer van Balacon van een geroofd kind; indien ik u wel verstaan heb, moet een der ridders van den jachtstoet uw kind geroofd hebben?
- Nulph knikte treurig ja.

- Maar welke beweegreden kan een edelman hebben uw kind te rooven?

De koolbrander oordeelde het voorzichtig de veronderstelde beweegreden geheim te houden; hij antwoordde niet.

- Maar uw kind kan verdwaald, verongelukt zijn?

Nulph schudde treurig met het hoofd, en zeide:

- Ik heb in den sneeuw het voetspoor onzer kleine Bertha en dat van hare roovers gevonden; ginds ver achter het dennebosch, moet men het ongelukkig kind aan een ruiter hebben afgegeven.

- En wie kan die ruiter geweest zijn?

- Niemand anders dan de lage plunderaar onzer hut, Otto Richardi.

- Otto Richardi! riep de vreemde.

- Kent gij dien ontaarden kerel?

- Is het niet dezelfde, die...

- Die Annaboa in de gevangenis bracht.

- Maar ik versta niet wat hij met een geroofd kind zoude aanvangen?

- Wie weet? zuchtte Nulph geheimzinnig.

- Nu versta ik den vloek dien uw oude vader den generaal toewierp.

- Sedert zijne ziekte is mijn vader onderhevig aan zenuwtoevallen, aan koortsachtge ijelhoofdigheid, die gewoonlijk opgevolgd worden door een volkomene onverschilligheid... De brave man wordt zinneloos om het verlies van onze kleine Bertha, welke hij zoo lief had... maar ik zal ze weervinden, het moge dan mijn leven kosten, riep Nulph uit, terwijl hij met de vuist tegen het hoofd sloeg.

- Uw kind is in slechte handen, merkte de vreemdeling aan.

- Morgen, zei Nulph als tot zich zelve sprekend, zal men mij uit de heihut geboeid naar het kasteel voe-

ren, er is voor het oogenblik geen andere gevangenis. O, ik moet, ik zal mijn kind terugzien; ik heb slechts een middel te vinden om mij te doen aanhouden, en voorwaar daar, waar het Spaansch leger in garnizoen ligt, is dit middel spoedig gevonden.

- Bedenk, wat gij doet.

- Ik denk slechts aan onze Bertha, en aan mijne goede ouders, antwoordde Nulph.

- En wat zullen die oude lieden zonder u aanvangen? vroeg de vreemde.

Nulph begreep de gegrondheid der opmerking en zuchtte diep.

- Kom hier zei de vreemdeling vertrouwelijk, laten wij hier even gaan zitten en de zaak overleggen, misschien kan ik u helpen.

Nulph liet zich gezeggen.

Wij vinden het onnoodig de twee mannen in het beramen hunner plannen te volgen; later zullen wij zien, hoe zij de zaak overlegd hadden. Het zij voldoende te zeggen dat, toen de avond gevallen was, en de helgesternde hemel boven de heide blikkerde, Wartje Nulph uit zijn hut kwam en bij zijn koolhoopen ging zitten. Aan zijne zijde lag een vuurroer, een zakje met lood en een kruithoren. Aandachtig luisterde hij over de donkere heide, zacht het oor drukkend tegen een der aardhoopen. In de verte langs den boord van het bosch ontwaarde hij een gedommel over den grond; het was alsof er een ruiterbende over de heide reed. Toen richtte Nulph zich omhoog, nam zijn vuurroer onder den arm en begon te schuifelen op zijn vingers. Het gedommel vermeerderde en het scheen te naderen.

Het gedruisch kwam al nader en nader; op eenigen afstand tegen de grauwe lucht zag men iets zwarts komen aandrijven, een oogenblik hield het bij de koolhoopen stil; het was een troep reeën uit het Grooten-

houtsbosch; het waren de trouwe vrienden van den koolbrander.

Nulph hief zijn roer op, haalde den haan over, en mikte; doch eensklaps liet hij den loop weder zakken, en mompelde, zijn wapen op den grond leggende:

- Neen, dat is al te wreed, kom hier, Bertha, mijn lief dier; gij hebt niets te vreezen.

Bertha was een allerschoonste ree; Nulph had haar dien naam gegeven, omdat het dier de lieveling was van het kind der heihut.

Sedert maanden was het tamme dier gewoon aan de koolhoopen, of onder de kastanjeboomen bij den vijver te komen ronddartelen, om er uit de handjes der kleine Bertha te eten; en het was daarom, dat Nulph zich niet in staat gevoelde het onnoozele dier, dat zijn makkers vooruitliep, te dooden. Dien avond was de ree nog tammer dan naar gewoonte; terwijl haar vlugge gezellen op eenige schreden afstands spelend ronddartelden, kwam zij even als een trouwe spits snuffelend bij Nulph, en wreef met zichtbaar genoegen haar fijne vacht tegen zijne heupen.

De koolbrander wierp een touw om den hals van het dier, en bond het aan een denneboom vast. Toen loste hij zijn vuurroer in de lucht en met voldoening hoorde hij, hoe het zware schot door den adem der menigvuldige echos, in twintig richtingen over de heide voortlopende, herhaald werd.

Tweemaal, driemaal trok hij zijn wapen met los kruit geladen in de lucht af, herhaalde nogmaals en ging zitten bij de arme ree, die rillend van angst aan den voet van den boom lag.

Het was duidelijk te zien, dat Nulph niets anders beoogde, dan door herhaalde gewerschoten de wachters der jacht naar zijne koolhoopen te lokken.

Weldra ontwaarde hij twee donkere gedaanten op

den hoek van het mastbosch; toen stak hij met de linkerhand zijn geweer in de hoogte en schoot het af, terwijl hij met zijn zakmes in de rechterhand de koord doorsneed die het dier aan den boom vasthield. De verlostee vloog als een pijl over de heide weg. Nulph bleef, leunend op zijn wapen, de twee mannen, die kwamen toegesprongen, beweegloos afwachten.

Hij was in de handen van de opzichters der jacht, die duidelijk gezien hadden, dat de koolbrander naar een ree geschoten maar niet getroffen had.

VI.

Voor het Consistorie van den Hoorn.

Het is avond.

De lezer gelieve ons te volgen in een der zalen van het stadhuis. Het is een breed, lang vertrek door een menigte lampen op koperen armlakkers verlicht.

Boven den haard, waarin een helder vuur knappert, hangt een groot, gebeiteld kruisbeeld, aan welks voet een doodskop, die uit zijn wijde oogholten een grimmigen blik schijnt te werpen door de zaal. Aan de eene zijde van het kruis hangt een bloote degen; aan de andere een weegschaal. Recht tegenover de gebeeldhouwde schouw hangt het wapen des Konings van Spanje. Tegen den zijmuur prijkt een gouden schild, waarop een loopend hert door een blazenden jager en hond gevolgd wordt. In het midden der zaal staat een lange, bekleede tafel, waaraan zich negen personen in leuning-

stoelen komen nederzetten: het zijn de leden van het 'Consistorie van den Hoorn'.

Aan het midden der tafel zit de Hoofdschoutet van Turnhout, die in deze hoedanigheid als voorzitter zetelt, onder den naam van Opperwarandhoeder of Pluimgraaf. Van weerszijde zitten de rechters en aan het einde der tafel de geheimschrijver.

Vier hellebaardiers op hun blinkende hellebaarden leunend, houden de wacht in de doodstille zaal. Aan de ernstige en waardige houding der mannen, en den stillen eerbied waarmede de hellebaardiers de wacht doen, is het gemakkelijk te zien, dat het 'Consistorie van den Hoorn' met een hooge macht bekleed is. Wij willen daarom nog een oogenblik van den loop van ons verhaal afwijken, en een enkel woord gewagen van het zoo beroemde 'Consistorie van den Hoorn'.

De opvolger van Hertogin Johanna, die in 1406 overleed, was Antonius, hertog van Bourgondië. - Evenals zijn doorluchtige voorgangster, vond deze Prins een buitengewoon genoeg in het verblijf op het kasteel van Turnhout, dat hij merkkelijk verfraaide, in de uitgestrekte heiden en onmeetbare bosschen die zijn heerlijkheid omgaven.

Geen jachtseizoen liep voorbij, of de hertog kwam met zijn gevolg het kasteel betrekken, en gaf gedurende een geruimen tijd, aan de eenvoudige Vrijheid het aanzien eener groote stad. Turnhout met zijn vorstelijken prins en schitterend gevolg, met zijn menigvuldige adellijke families, welke er in dien tijd verbleven, verdiende wezenlijk den naam van 'Hof van Turnhout', dien men nog heden hier en daar vindt aangeteekend.

Een der instellingen van Prins Antonius, die gewis oneindig veel moest bijbrengen tot den toenmaligen luister der Vrijheid, was de rechtbank van jacht of het 'Consistorie van den Hoorn'. De Hoofdschoutet van

Turnhout was, zooals wij gezegd hebben, in deze hoedanigheid voorzitter der rechtbank, voerde den naam van Pluimgraaf of Opperwarandhoeder, en had de macht zijn mederechters, bestaande in zeven schepenen, te kiezen.

Alle overtredingen van wetten betrekkelijk de jacht, zelfs de valkenjacht niet uitgezonderd, werden door het 'Consistorie' gevonnisd. De omliggende dorpen, tot zelfs de Meierij van 's Hertogenbosch, stonden onder zijn rechtsgebied.

Behalve in de gewone misdrijven tegen de Jacht- of Valkerijwetten, deed het 'Consistorie' ook uitspraak over crimineele rechtsgedingen, wanneer dezelve ter gelegenheid eener jacht waren voorgevallen.

Wanneer men dat alles in aanmerking neemt, en daarbij overweegt, met welke ongehoorde gestrengheid, de wet op de jacht in dien tijd was opgesteld, zal men wel begrijpen dat de Pluimgraaf een niet gering ambt bekleedde, en het Consistorie in groot aanzien stond.

Het was daarom ook dat de schuldige, wiens zaak dien avond ging behandeld worden, eenigszins bleek werd, en begon te beven, toen men hem als een groot misdadiger geboeid de zaal binnenstiet. Die man was niemand anders dan Wartje Nulph, den koolbrander.

Een oogenblik vielen aller oogen op de lange, dunne gestalte van den heibewoner, die zeer wel gewaar werd dat de indruk dien hij maakte niet al te gunstig was. Tot zijn schrik bemerkte hij dat de Pluimgraaf zijn wenkbrauwen, waaronder een dreigend oog vonkelde, geweldig ineenfronste, en barschweg het verhoor begon.

- Hoe heet gij en waar woont gij? vroeg hij, het even opgelichte hoofd naar den koolbrander wendend.

- Ik heet Wartje Nulph: ik woon in de heihut, was het antwoord.

- Gij hebt een slechte faam, zei de voorzitter.

- Ik? vroeg Nulph verwonderd.

- Zwijg; men heeft u gevonden in gezelschap van landloopers, die den naam des Konings durven lasteren; gij hebt u verzet tegen de soldaten van Zijne Majesteit; gij hebt den edelen graaf Varax durven beleedigen...

Nulph wilde sperken; de Pluimgraaf hield hem tegen, en ging voort.

- Sedert lang lokt gij het wild onzer vrije waranden naar uwe hut; men heeft fazanten rond uwe woning zien trippelen, en bij uw koolhoopen komen de herten en reeën verlekkerd op uw lokaas, elken avond terug; wat hebt gij hier tegen in te brengen?

- Ik wist niet dat de wetten zulks verboden, - waagde Nulph.

De Pluimgraaf fronste nog sterker de wenkbrauwen en hernam driftig:

- Hoe! Gij lokt, door welk verleidend voeder is mij onbekend, het wild maanden lang, naar uwe hut; de fazant komt vertrouwelijk pikken aan uwe huisdeur; de reeën laten zich den rug streelen door uwe hand; de herten komen zonder argwaan bij uwe koolhoopen liggen; men heeft gansche kudden patrijzen in uw moestuin zien rondloopen, en bij slecht weder uw hoenderhok uit- en in trippelen...

- Maar nooit heb ik eenig dier gehinderd, antwoordde Nulph, die bekommerd over den loop van het verhoor, liever zou gezien hebben, dat de rechtbank enkel ware neergekomen op de met opzet gepleegde jachtovertreding.

De Pluimgraaf schudde ongelooft het hoofd, en ging voort:

- Gij hebt met een ongehoord geduld, met een wreedaardig overleg een middel gevonden, om zonder schiet-

geweer, zonder gerucht, en straffeloos, u van het wild meester te maken...

- Ik had die dieren lief, en onze kleine Bertha vermaakte zich met hen; steekt daar kwaad in, heer Pluimgraaf?

- Ja, dat liefhebben en dat vermaak zijn juist wel niet in 't edict op de jacht voorzien; maar men zou op uwe handelwijze lichtelijk een of ander artikel kunnen toepassen... Heer geheimschrijver, lees dien liefhebber van reeën en fazanten eens voor, wat er gezegd wordt in artikel XCIX.

De geheimschrijver las: 'Van alle andere fouten, misbryken ende delicten, ofte te ghene die daar van souden moghen dependeren, waer van eyghentlyck by dese tegenwoordighe niet en wordt gheroerd, zullen de misdoenders arbitrairlyck gestraft worden, bij de...'

- Genoeg! onderbrak de Pluimgraaf, 'arbitrairlyck gestraft worden'... Nu voor de liefhebberij van reeën te schieten: men heeft u gisteren avond betrap op het oogenblik dat gij op een ree schoot.

Nulph knikte, ja.

- Artikel I, zei de Pluimgraaf, zich tot den geheimschrijver wendende.

Deze las:

'In den eersten hebben wij verboden ende verbieden dat niemant wie hij sij, hem vervoordere te schieten, jaeghen, noch garen te spannen of andersints naer herten, hinden, wilde zwynen, leijen, goddaarden, reeden, oft andere roode oft zwerte beesten, van wat specie die moghen sijn, binnen onse vrije wouden, bossen, waranden, oft een halve mijl daeromtrent, d'welk is het begryp van hunne duwivren daer de wilde beesten hun aes haelen, op pene van tachtich ceurrealen, voor elcke gheschoten, ghejaegde, gelichte ofte genomen beest'.

- Bezit gij tachtig keurrealen? vroeg de Pluimgraaf met een kleinen spotlach.

Nulph schudde ontkennend met het hoofd.

- Artikel CIX, zei de voorzitter.

De geheimschrijver las:

‘Item soo wie van de overtreders dese onse ordonnantie de middel niet en al sal hebben om te betalen de amendes hiervoor ghestatueert, wy willen ende verstaen dat hij sal lichamelyck gestraft worden naer den eisch van de saecken ter arbitragie van de voors. Rechteren, 't sy met geesselinghe, bannissement, uyt onse bosschen en de wouden, ghevancknisse te water en te broode, oft andersints? ⁽¹⁾

Gedurende de lezing van dit weinig geruststellend artikel had de Pluimgraaf, door bekende gebaren, de rechters geraadpleegd, zoodat de boeten van tachtig keurrealen voorloopig werd vervangen door ‘ghevancknisse te water en te broode’; met voorbehouding zooals de Pluimgraaf opmerkte, dat het ‘Consistorie’ later naar goedvinden van beide artikels de ‘arbitrale correctie’ al of niet zou toepassen.

Dat de koolbrander, bij gebrek van het beloop der boete, zijne hut tegen het oude kasteel verwisselde, wist hij; de lezer weet dat hij niets anders beoogde. Ook ging Nulph welgemoed de trappen van het stadhuis af, en volgde bijna blijde zijn geleiders naar de gevangenis, waar hij hoopte iets van zijn lieve Bertha te vernemen; misschien wel er zijn kind in persoon aan te treffen. Eenmaal verzekerd dat de lage Richardi ergens anders dan daar het arme schepseltje had verborgen, zou het hem gemakkelijk wezen naar zijne hut terug te keeren, dewijl de vreemde ossenkooper, door het voldoen der boete, hem in vrijheid zou komen stellen; dit was hem beloofd.

(1) Edikt op de jacht.

Maar toen Nulph de ophaalbrug van het kasteel achter zich hoorde neervallen, suisden hem de woorden: ‘arbitrale correctie’, als een onheilspellende welkomsgroet in de ooren, en hij begon te beseffen, dat hij de zaak niet goed overlegd had. De arme jongen sidderde bij de gedachte, dat reeds het betalen der tachtig keurrealen niet meer voldoende was, om hem vrij te koopen; hij huiverde bij het zien der gevangenis, waar de afschuwelijke Spanjaard het bevel voerde. En toch klopte zijn hart van hoop en blijdschap bij het binnentreden van het oude slot, omdat zijn voorgevoel hem zegde, dat hij er weldra de stem van Bertha zou hooren, en er het kind in zijne armen drukken.

VII.

Severina! Severina!

In den tijd dat Marie van Oostenrijk, de Vrouwe van Turnhout, alhier haar verblijf hield; dat zij er met haar hof die prachtige jachtfeesten inrichtte, en er haar neef Philippus, den toekomstigen Koning van Spanje, op de schitterendste wijze ontving, in dien tijd was het kasteel een echt vorstelijke woning. Doch weldra, gedurende de binnenlandsche oorlogen, zag hetzelfde zijn koninklijke bezoekers vervangen, door een bende krijgsvolk van het Fransch garnizoen uit Antwerpen, onder het bevel van een officier, met naam Lagarde, welke later door den graaf van Mansveld werd verdreven.

Gedurende eenigen tijd, werd het kasteel aan de stadsgilden der Vrijheid toevertrouwd, en in het jaar 1586,

wederom bezet door de troepen van Zijne Majesteit, onder het bevel van den kapitein Clozman.

Vijf jaren later kwam een afdeeling van het garnizoen van Breda door verraad zich van het kasteel meester maken, maar zag zich verplicht hetzelfde drie maanden later weder te ontruimen voor de troepen van den Generaal Mondragon. In 1594 werd het andermaal door de Staatschen aangevallen, maar zoo hardnekkig door het Spaansch garnizoen verdedigd, dat de vijand, na een sterke bombardeering beproefd te hebben, genoodzaakt was terug te trekken.

Het laat zich dan ook lichtelijk verbeelden, hoe in den tijd van ons verhaal het prachtig verblijf van Koningin Maria er uit zag. De kostbare, marmeren fonteinen in het park waren vernietigd, gansche hoeken van het overoude bosch omvergehakt, de herten en reeën der warande verjaagd of doodgeschoten.

De vier torens van het kasteel, welke eertijds hun zwierige naalden zoo trotsch boven het park uitstaken, waren nauwelijks meer zichtbaar, de daken op honderden plaatsen met kogels doorboord, en de muren op de hoeken en onder de ramen tot gruis geschoten. Van binnen viel het oog insgelijks op een algemeene vernieling van al die grootheid en pracht; niets was er overgebleven, hetwelk aanduidde, dat daar de veelvermogene Kasteleins van Turnhout verbleven hadden.

In plaats van edele jachtvogels en ranke hazewinden, zag men op het binnenplein allerhande soort van oorlogstuig, legerwagens, kanonnen, gansche hoopen van kogels, alles wat tot verdediging noodig was. Een zestigtal Spanjaarden maakten de bezetting der sterkte uit, welke onder het bevel stond van kapitein Van Delft.

Het is den lezer uit het voorgaande van ons verhaal bekend, dat de bevelhebber tijdelijk vervangen was geworden door den Ritmeester, Otto Richardi.

Wij gaan den koolbrander terugvinden.

Nadat men hem door verscheidene donkere gangen dan klimmend, dan wederom dalend, had heengeleid, bevond hij zich eensklaps in een donker vertrek... Achter hem grendelde men de ijzeren deur dicht, en de voetstappen der wachters verwijderden zich dommelend door de gangen. Door een getralied venster, dat op het binnenplein uitkwam, blikkerde er een flauw maanlicht in de gevangenis, en de koolbrander bemerkte weldra dat hij niet geheel alleen was.

In den persoon dien hij er aantrof, herkende hij tot zijn onuitsprekelijk genoegen, den eigenaar van den muilezel.

Wij zullen het tooneel der ontmoeting voorbijgaan; de lezer kent reeds den vreemdeling genoeg, dien hij in het eerste en het tweede hoofdstuk gezien heeft, om overtuigd te wezen, dat hij aangenaam moest verrast zijn zoo onverwachts zijn gids in de gevangenis aan te treffen, en is genoeg bekend met de inborst van den heibewoner, om te begrijpen hoe verheugd deze was zijn vriend, Annaboa te ontmoeten.

Ook zal men gemakkelijk beseffen dat het verhaal van de ongelukken der hut, het voorwerp was, waarop de eerste gesprekken nederkwamen.

De vrijwillige tegenwoordigheid van den koolbrander in de gevangenis had een tweevoudig doel: op het spoor te komen van de kleine Bertha, en dan te trachten eenige inlichtingen in te winnen aangaande den toestand van zijn ouden vriend van den komedie - avond, en tevens, kost wat kost, uit te zien naar middelen om hem te redden.

Voor dien laatsten dienst had de vreemdeling, dien wij in den namiddag van het jachtfeest in de hut verlaten hebben, zich verbonden te waken op Nulph 's vader en moeder, en beloofd door het betalen der boe-

te van jachtovertreding, den koolbrander binnen een paar dagen in vrijheid te komen stellen.

Wartje Nulph had echter reeds begrepen, dat de wending, door het ‘Consistorie van den Hoorn’ aan zijne zaak gegeven, de verzekering van vrijstelling was komen verijdelen, en integendeel die had vervangen door de verontrustende uitdrukking van ‘arbitrale correctie’.

Neen, zoo sprak de eigenaar van den muilezel tot Nulph; hetgeen gij zoekt kan zich niet bevinden hier in het midden van een garnizoen, tusschen zoovele manschappen die een zichtbaren afkeer moeten hebben van dien Richardi... en wanneer ik bedenken, dat Van Delft, zooals ik heb afgeluisterd, binnen eenige dagen, het bevel over het Kasteel gaat hernemen... Neen, neen, Nulph, uw kind is hier niet...

Hij zweeg een oogenblik en hernam:

- Hoe heet de ossenkooper, wien gij in uwe hut hebt achtergelaten?

Nulph schokschouderde even en antwoordde:

- Dat heeft hij mij niet gezegd; gij zult zelf uw kameraad beter kennen dan ik; het is een flinke kerel, eenige jaren ouder dan gij, met een brandend oog onder zijn dikke zwarte wenkbrauwen... Hij berijdt een schoonen vos...

- Zijn naam, Nulph, zijn naam?

- Wacht, lieve Hemel; ik vergat het bijna; hij heeft mij iets verteld, waaraan gij hem moest herkennen. Eenigen tijd geleden, heeft hij mij gezegd; stond hij met u en nog iemand anders in de vlakke, toen eensklaps een uwer, door een geweerkogel in het aangezicht werd getroffen; weet gij het nu?..

- Ja, Nulph antwoordde zijn makker, terwijl er een rilling door zijn lichaam liep, en hij al zijne tegenwoordigheid van geest noodig had, om zijn ver-

bazing niet door een luiden schreeuw te kennen te geven.

- Nulph, zeide hij, gij kunt gerust zijn over het lot van uw huisgezin dewijl er iemand over waakt, die ten koste van zijn bloed niet zou dulden dat men uwe ouders het minste leed doet.

Toen zwegen de twee gevangenen. Nulph liet treurig het hoofd hangen, zweefde met zijn geest naar de heide, om zijn goede ouders den avondgroet te brengen, en doorliep in zijne verbeelding de geheele streek om de kleine Bertha terug te vinden.

Zijn sprakeloze makker in gedachten verzonken, volgde den koolbrander naar de heihut, en omarmde er den vreemdeling, die hem in de Vrijheid was komen opzoeken. Eensklaps sprongen beiden overeind; aan de deur had een geweldig gedruisch plaats; met een zware stem donderde iemand zijn bevelen door den gang, en tierde in walgelijke straattaal.

De sleutels krasten in de sloten, de grendels schoven piepend achteruit, en in de deur verscheen de lange, magere gestalte van Baas Canutus.

De weerd uit de 'Heijbloem', waar de Rederijkers hunne gewone vergaderingen hielden, was het hoofd der Turnhoutsche Kamer.

Geen vreemdeling kwam in zijne afspanning vernachten, of Canutus wist des avonds voor het slapengaan de gelegenheid te vinden om zachtjes zijn stoel bij te schuiven, en het gesprek te richten op hetgeen Turnhout zoo al merkwaardigs bevatte.

Het was belangwekkend om te hooren hoe behendig hij van het een op het ander onderwerp springend, langs honderd omwegen eindelijk bij zijn geliefkoosde stof, de stadskomedie, terecht kwam.

Dan was Baas Canutus in zijn element; en dikwijls gebeurde het dat de klepperman één uur had gezongen,

dat de weerd uit de ‘Heijbloem’ er nog niet aan gedacht had, zijn vermoeiden kalant licht te geven, en hem naar zijn slaapkamer te geleiden.

Maar ook wat al schoone dingen moest hij niet vertellen! Wist, bij voorbeeld, een eenvoudig dorpeling, of zelfs een reiziger uit een vreemd land, dat de leden van het beroemd genootschap de ‘Heijbloem’ verdeeld waren in oversten en eenvoudige Kameristen? Neen, maar dat vertelde hem de gezellige hospes, alsook dat men onder de oversten verschillende waardigheden zooals, die van Keizer, Grootdeken, Kapitein, Prins, Fiscaal, Facteur, Expert, enz., enz., aantrof.

- Ik, die de eer heb Keizer te zijn⁽¹⁾, zei Canutus, met letterkundige fierheid den vinger naar de borst brengend; ik, Keizer der vrije Kamer... want ik maak wel degelijk een gewichtig onderscheid tusschen vrije en niet vrije Kamer... De Rederijkers der Vrijheid, mijnheer, bestaan met de hooge goedkeuring der wettige macht; terwijl de niet vrije Kamers, die men hier en daar aantreft, dien titel van waardigheid missen. En, mijnheer, onder ons, ging de kastelein stiller sprekende voort, die onderscheiding heeft men aan de beurs van Canutus te danken. Ook erkent de Kamer de gewichtige diensten door mij bewezen; men eerbiedigt den Keizer, zooals hij het verdient. In alle geval verdient hij nog al iets; want, mijnheer, het is een gevaarlijke tijd voor de Rederijkkamer. Dat kniedicht, mijnheer, is een al te kittelig ding; indien gij wist, wat ik al in het werk moest stellen, om die hekeldichtjes, die schimpliedjes met hun koddige refereinen op Zijne Majesteit tegen te houden! Wat ik al doen moet om de schelmsche spreuken en punt dichtjes tegen te gaan! Maar, Godlof, de Kamer der Vrijheid heeft nog al een goeden naam; Varax zelf, mijnheer, de

(1) Om Keizer te worden, moest men in de prijskampen driemaal overwinnaar geweest zijn.

graaf van Balacon, woont onze vertooningen bij. Het ergste van al, mijnheer, is dat die vurige tooneelsten zich laten opstoken, verleiden door hun vreemde kunstgenooten, door liefhebbers van groote en kleine steden... Indien ik u alles kon vertellen wat ik weet... eindigde Canutus met opgeblazen borst, had ik twee dagen tijd noodig.

Op zekeren avond had hij zijn gewoon verhaal op die wijze gesloten toen de vreemdeling, met wien hij sprak zeker van meening was, dat hij niets verder behoefde te weten, om den Keizer, in weerwil van zijn komedieschepter, bij den kraag te doen nemen. Baas Canutus werd terstond naar het kasteel gevoerd onder verdenking in rechtstreeksche betrekking te staan met de woelzieke en oproerige Rederijkkamers van het land.

Nauwelijks had Wartje Nulph, verschrikt over de onverwachte ontmoeting, een paar schreden gedaan om zijn weldoener, den redder der heihut de hand te drukken, of hij trad huiverend terug; achter den braven weerd uit de 'Heijbloem' stond de afschuwelijke Ritmeester Richardi, in een staat van volkomen dronkenschap. Waggelend en op het gevest van zijn rapier leunend, stapte hij door het vertrek, en zette zich neer in een ouden, lederen leunstoel. Toen liet hij zijne twee ellebogen op de tafel rusten, en onderschraagde van weerszijde zijn duizelig hoofd met zijn open handen. Zijn aangezicht, anders zoo terugstootend, kwam nog afschuwelijker voor, terwijl hij hetzelfde, door de handen overschaduwde, in een langwerpige rond beschreven hield.

Zijn kleine, ronde oogen, meer dan naar gewoonte tusschen de gebalkte oogleden verborgen, gingen traag en langzaam in het rond, en bleven weifelend gevestigd op den eigenaar der 'Heijbloem'.

- Hoe heet gij? vroeg de dronkaard.
- Canutus, was het antwoord.

- Canutus, de oproerling tegen onzen genadigen Koning, niet waar? Zet u daar eens neder... Hola! Appiano, breng eens teerlingen en wijn.

Appiano kwam nader, en stak zijn hand uit, om geld.

- Geld? riep Otto met een schaterlach; geld? Weet gij dan niet, ellendige, dat ik niets meer heb? Geld? Vraag het aan baas Canutus, die te boek staat nog al de kunst te hebben, om zijn kalanten kaal te scheren, en bijgevolg ook wel realen in de beurs zal hebben... Indien hij weigert, ziedaar, neem dan mijn rapier, en klopt het er uit.

De arme Canutus zag den woesten blik van den dronkaard, de stoutmoedige houding van Appiano, en hoorde tevens dat het rapier, hetwelk op de tafel onder de ellebogen lag van Richardi, even van plaats veranderde. Meer had zijn eigenlijk bloodaardige inborst niet noodig, om met groote beweging in zijn zakken te tasten, en het eenige goudstukje dat er zich in bevond, op de tafel te leggen.

- Zeer wel, mompelde Otto; eerste termijn van uw kostgeld... Kom aan, baas Canutus, nu gespeeld voor honderd kronen in zes worpen... Ik zeg u vooruit dat, indien ik verlies gij mij zult moeten borgen, dewijl zooals gij hoort, ik niets meer bezit. Om dit zooveel ik kan te vergoeden, laat ik u toe het eerst te werpen... een voorrecht, een groot voorrecht in het spel. Nu neem de dobbelsteen, baas Canutus, en begin maar.

Canutus zat te beven als een blad, schoof zachtjes achterwaarts, en de handen samenvouwend, smeekte hij:

- Uw genade vergeve mij... ik heb nooit gespeeld ...ik... ik...

- Om het even; dan zal ik voor u werpen, gij moogt alle vertrouwen hebben in uw plaatsvervanger. Let op! ik wil niet, dat gij later zoudt kunnen denken, dat men u heeft bedrogen.

Terwijl de weerd uit de 'Heijbloem' angstig de rollende dobbelsteenen nakeek, en zuchtend achteruitzag naar zijne twee makkers, zette de dronkaard het spel met zich zelve voort. De aanraking der teerlingen, het schudden met de lederen kroezen, schenen hem te betooveren; zijn oog blikkende van genoeg, en er zweefde een glimlach van voldoening om zijn mond.

- Twee en vijftig! riep hij eensklaps met blijdschap uit; Richardi heeft gewonnen. Het was te denken... doch heden verliezen, morgen winnen... Ik geef u tot morgen tijd, heer Canutus, om mij honderd kronen te betalen.

- Uwe genade, stamelde Canutus.

- Geen genade!... schreeuwde Otto, heb ik niet rechtvaardig gewonnen?... Appiano, geef hem terstond een half dozijn slagen met het plat van mijn rapier; neen, wacht, met den stok uwer hellebaard; baas Canutus is een voetganger...⁽¹⁾ Schenk nu een beker vol. Speelt er nog iemand met den kommandant van het kasteel Zijner Majesteit? Weet, dat ik u veel eer aandoe.

Nu viel zijn oog op den vreemdeling.

- Hier, sprak hij; neem de plaats van die hondsvot, dien Philistijn met zijn betraande oogen, omdat hij zijn speelduiten verloren heeft... ga daar zitten.

- Ik speel niet, antwoordde de vreemde kortweg.

- Waarom niet?

- Dat is mijne zaak.

- Wat, gemeene kinkel met uw muilezel! Gij weigert te spelen met den edelen Richardi? Ha, ha, schurk, dat zal u rouwen! Appiano, dertig slagen met het plat van uw rapier aan dien heiboer, die den naam des Konings heeft durven belasteren, die den spot drijft met den bevelhebber van het Kasteel der oude Vrijheid...

(1) In den tijd werd de voetganger met hellebaard- en de ruiter met rapierslagen gestraft.

Dertig slagen met het rapier omdat hij onder de ruitery te huis hoort... Ha, ha! onder de ruitery op een mageren muilezel! Wacht, Appiano, trek hem met de koord op; de zaak is dan des te gemakkelijker.

Appiano, door eenige soldaten van de bezetting bijgestaan, voerde letterlijk al de bevelen van zijn meester uit. Gedurende de laatste woorden die Richardi gesproken had, hoorde men reeds in den hoek der gevangenis den steel der hellebaard geducht over den rug gaan van den armen Canutus, die vreeselijk om hulp en genade riep.

De beurt was aan den vreemdeling. Bij middel van een stevig touw aan een zijner handen vastgemaakt, en door een ring aan den zolder gestoken, werd hij zoover in de hoogte getrokken, dat hij met eenen voet slechts nog den grond raakte⁽¹⁾. Onder een vloed van scheldwoorden flikkerde telkens het bloote rapier bij het licht, en kwam kletsend neder op de leden van den vreemdeling.

Wartje Nulph voelde zijn hart in de borst verstijven van medelijden voor den ongelukkige; Canutus weende als een kind; de wreede Richardi, bij het ledigen zijner steeds gevulde kroes, schaterde van lachen.

De vreemdeling hing daar als levenloos; geen lidmaat scheen zich te verroeren onder de slagen, en geen zucht zelfs kwam over zijn lippen.

Het werk der beulen was ten einde; men liet de koord neder; doch de arme man van alle kanten gekneusd en gekwetst, hield zich niet meer recht, plooide en viel tegen den muur ineem.

Nulph verschrikte terwijl hij het aangezicht van den vreemdeling gadesloeg. Annaboa was bleek als een doode, maar toch brandden hem de oogen in het hoofd, en dreigend keek hij naar Otto Richardi. - Waggelend

(1) Strafoefeningen van dien tijd.

stond hij op en sleepte zich met moeite naar den hoek van het hok, waar de arme Nulph ook zijne beurt stond af te wachten.

- En gij, snauwde hem de dronkaard toe; wie zijt gij? Wat zie ik? Dien zwarten kroeskop heb ik meer gezien? Wat doet gij hier? Komt gij mij het ontstolen goed terug brengen?

- Uwe genade, mijn kind! smeekte de arme Nulph met saamgevouwen handen; mijn lieve Bertha!

- Ho, ho! baanstrooper, riep Otto, terwijl hij zijne twee handen op de schouders van Nulph legde en zijn walgelijk gezicht, gloeiend van wijn en dolheid, bijna tegen dat van den gevangene bracht, uw kind zal ik verpletteren, uw ellendige hut met al wat zij bevat, zal ik uitbranden als een mierennest, en u zelven zal ik vermoorden als een hond! Wacht eens, waart gij het niet die, een paar dagen geleden, mij bij den graaf Varax wildet beschuldigen? En wat zoudt gij gedaan hebben, indien Zijne Excellentie u eens vergund had mij met den vinger aan te wijzen? Gewis zoudt gij mij dan uitgedaagd hebben in een tweegevecht?... Ha, ha! een kinkel, die den degen trekt tegen een edelman!

Nulph stond zwijgend voor Richardi; zijn hart daverde in zijne borst van ongeduld, dat hij slechts met inspanning van al zijne krachten konde bedwingen. Een oogenblik wierp hij een onverschrokken blik op den kommandant, wong zich uit zijne handen, en trad achterwaarts.

- Nog eens, zei Richardi; gij zoudt in het bijzijn van den adeldom, een edelman met den vinger durven aanduiden, misschien uitdagen? Nu, ik daag u uit... Appiano, geef hem uw rapier.

Nulph nam het wapen maar bleef roerloos staan; zijn tegenvechter viel op hem aan, en had hem gewis doorstoken, indien de heibewoner met een behendigheid, die

sprekend getuigde dat hij de schermkunst nog niet was vergeten, den stoot niet had kunnen afweren.

De Spanjaard verloor het evenwicht, en zijn lichaam, verlamd door de overdaad, viel als een steen op den grond. Bulderend kwam hij overeind gekropen, zijn oogen puilden van woede uit zijn hoofd, en schuimbekkend riep hij:

- Dat zal uw bloed kosten!

Het was alsof de schaamte hem voor een oogenblik de rede kwam teruggeven; hij stond stevig en vast; hij behandelde zijn rapier met vastheid, en het was zichtbaar dat hij werkelijk het voornemen had den armen koolbrander te doorsteken.

Nulph verdedigde zich wijkend, en moest met zijn wapen, dat veel korter was dan dat van zijn woesten aanvaller, al zijn krachten, al zijn behendigheid in het werk stellen, om niet telkens getroffen te worden.

De eigenaar van den muilezel zag anstig de worsteling na; een koude rilling schudde zijn verlamd lichaam, toen hij bemerkte, dat de Spanjaard den goeden Nulph tot tegen den muur had gedrongen, waar hij hem ontwijfelbaar het staal door het hart ging stooten. Inderdaad, de punt van Otto's rapier blikkerde reeds op de borst van den koolbrander, toen de vreemdeling eensklaps uitriep:

- Severina! Severina!

Bij deze woorden ontviel het staal aan Richardi's hand.

- Wie heeft hier geroepen? vroeg hij met bevende stem, terwijl hij verslagen in het rond zag.

Severina scheen een woord te zijn, hetwelk op den Ritmeester een tooverende kracht uitwerkte; want terwijl hij het zweet van zijn aangezicht wegstreek, keerde hij zich om, vergat zelfs zijn rapier, en ging zwijgend de deur uit.

VIII.

De Ooievaar.

Het is een heldere wintermorgen.

De rook stijgt pijlrecht door de dunne, stille lucht omhoog, de opkomende zon doet den ijzel, waarmede de nacht de boomen van het park heeft beladen, schitteren als een loof van zilver, en speelt met haar purper licht vroolijk in de torens van het oude slot.

Er is iets bekoorlijks in dit tafereel.

Op het dak van een der torens komt zich een ooievaar nederzetten. De vogel komt er misschien om den morgengroet te brengen aan zijne broeders, die er op menigen hoek hunne nesten hebben getimmerd. Maar deze hebben reeds lang hun zomerverblijf op de hooge leidaken en in de kruinen der hooge boomen van het Park, vaarwel gezegd.

De ooievaar, misschien de eenige overblijver der streek, wandelt gedurende eenige oogenblikken over het lood van het dak, vliegt van den eenen toren op den anderen, en gaat daarna op den kant van het water zitten.

Niet zoodra heeft Nulph den vogel gezien, of hij geeft een schreeuw van blijdschap, en snelt onder het roepen van 'Kikokoo, Kikokoo!' naar het raam.

Het was werkelijk de trouwe ooievaar der hut, die den eenigszins zonderlingen naam droeg, welken wij door den koolbrander, in den morgen waarmede ons verhaal begint, hebben hooren uitroepen.

Toen loste zich voor den vreemdeling het raadsel op, waaraan hij sedert eenige dagen gedacht had. Thans be-

greep hij dat zijn gids den ooievaar, met het roepen van deszelfs naam, goeden morgen had gewenscht, en dat de trouwe huisvogel hem met het slaan der vleugels en het kleppen van zijn bek had geantwoord.

Nauwelijks had de vogel zijn naam hooren roepen of hij zat op den dorpel van het getralied venster der gevangenis.

Nulph weende van blijdschap, terwijl zijne hand den langen, dunnen hals en den gladden rug streelde van het goede dier, en Kikokoo bewoog blijde zijn vleugelen zoodra hij zijn meester herkend had.

De gevangenen stonden aan het venster, en voederden den vogel het overschot van hun brood.

Doch Nulph had terstond begrepen, dat de ooievaar hem misschien van dienst kon zijn, waaruit hij en zijne makkers een gewichtige partij konden trekken.

In eenige minuten had Nulph, met een aangescherpt stukje lood, van het venster getrokken, eenige regelen op een papier geschreven, en hetzelfde om den hals van den ooievaar vastgebonden. En alsof de vogel zijne zending verstaan had, wipte hij van het venster, en steeg in de hoogte. Eenige minuten zagen de gevangenen hem in wijde kringen zeilen boven het park, waarna hij snel als een pijl verdween in de richting der heide.

Er waren twee dagen verlopen, sedert Nulph en de weerd der 'Heijbloem' het lot deelden van den vreemden reiziger. - Sedert den avond waarop het wreedaardig tooneel in de gevangenis had plaats gehad, was de bevelhebber van het Kasteel niet meer te zien geweest; geen wachter, geen soldaat had den voet bij de gevangenen gezet, dan om hun eten en drinken te bezorgen.

De arme lieden, onbewust van de toekomst die hun tamelijk donker voorkwam, versleten den tijd in doodelijke ongerustheid. Voegen wij er echter bij dat de vreemdeling, wien Nulph altijd Annaboa noemen bleef,

minder ongerust dan ongeduldig scheen. Ofschoon zijne ledematen door de vijftig rapierslagen verlamd, hem bijna niet toelieten zich recht te houden, had hij zich tienmaal daags naar het venster begeven, en de ijzeren staven met al de kracht, die hem in zijne handen overbleef, gepoogd uit te rukken of te verbrijzelen; en telkens wanneer hij de onmogelijkheid daarvan inzag, had hij zich het hart voelen overmeesteren door een steeds toenemend ongeduld.

Van het oogenblik echter, dat hij den ooievaar met het briefje om den hals boven de toppen der boomen van het park had zien verdwijnen, was zijn blik minder ontmoedigd geworden, was hem de hoop in het hart teruggedaald, dewijl Wartje Nulph verzekerde dat de vogel zou weerkomen... En werkelijk de dalende zon was slechts nog even dwars door de hooge eiken en beuken zichtbaar, toen de ooievaar, uit de hoogte dalend, zich eerst op den waterkant, daarna op den vensterdorpel kwam neerzetten.

Er klonk een drievoudige kreet van verwondering en vreugde, toen Nulph het raampje opendoende, - een briefje aan den hals van den vogel vastgemaakt, losknoopte.

Hij las: 'Bertha is weergevonden; zij is in veiligheid. Moed, vertrouwen, spoedig antwoord'.

Nulph stond te snikken van geluk, terwijl de ooievaar uit zijn open hand het voeder wegnam. Met een bevende hand bond hij opnieuw een briefje, door zijn makker geschreven, aan den hals van het dier, streelde den hals van Kikokoo, en sprak met hem, zooals een meester met een trouwen hond spreekt.

Aangemoedigd door de stem van den koolbrander, steeg de luchtbode weer omhoog, zeilde even boven de boomen, als om de gevangenen te groeten, en verdween zooals vroeger.

De volgende nacht scheen oneindig langer dan naar gewoonte. Geen der gevangenen deed het oog toe; angstig lagen allen op hun koud strooleger, en dachten slechts aan de nauwkeurigheid, waarmede het instinkt van het dier de boodschap had afgelegd. De hoop, dat de vogel den hem opgedragen last trouw zou vervullen, en des morgens aan het venster verschijnen, deed allen met onuitsprekelijk ongeduld het daglicht te gemoet zien.

Eindelijk schemert de dag aan het venster; de gevangenen staan voor de ijzeren staven te staren op het park dat nog als een donker gevaarte voor hen oprijst, in de veronderstelling dat de vogel reeds in aantocht is.

Langzamerhand wordt het lichter, en komt, evenals den dag te voren, de zon een stroom van rooden gloed door de beizelde boomen werpen.

In eens zweeft er iets donkers in de lucht dat steil naar beneden valt; het is Kikokoo. Hij draagt geen briefje aan den hals, maar wel twee zeer dunne, ijzeren werktuigen, die Nulph zorgvuldig onder zijn kleederen verbergt. Een kwartier later was de tijding in de heihut dat de gevraagde vijlen gelukkig op hare bestemming waren gekomen.

De lezer begrijpt welk gebruik de gevangenen gingen maken van de reddingsmiddelen, welke hun op zoo onverwachte, als wonderbare wijze, uit den Hemel waren toegezonden.

Nauwelijks was de avond gevallen of de dunne vijlen gingen onverpoosd door het ijzer. Nulph werkte boven, Canutus en de vreemdeling, die elkander telkens vervingen, vijlden onder aan het venster. Het was alsof een hoogere macht besloten had de ongelukkigen te ondersteunen; met het ondergaan der zon was de lucht nevelachtig geworden en een sterke noordewind opgestegen, die met zijn gebulder tegen de muren van het kasteel en door het park het gekras der vijlen bedekte.

De onbekende die in de heihut verbleef, had een uitmuntende waar aangekocht; want het werk vorderde met buitengewone snelheid. Nauwelijks was het zeven uur, of de staaf was al op twee plaatsen doorgevijld, en liet een voldoende opening om er door heen te kruipen.

- Nulph, houd uw woord, fluisterde de eigenaar van den muilezel; vergeet niets van hetgeen ik u gezegd heb; weet gij nog alles?

- Volkomen... Wees gerust, was het antwoord.

- Vooral, kom niet in uwe woning terug, voordat gij de verzekering hebt dat alle gevaar voorbij is. Vertrouw op mijn vriend, die u in de heide vervangen heeft.

- Ja, uw kameraad, de ossenkooper, zag er een gulle, trouwe kerel uit, meende Nulph.

- Eenmaal in vrijheid, Nulph, maak dat ge wegkomt; loop zoo hard gij kunt.

- Zoo hard ik maar kan door de velden, de bosschen, dwars over de heide.

- Ach, kon ik u volgen; maar ik ben geen hardlooper; daarbij gevoel ik mij nog zoo zwak, mijne ledematen zijn nog zoo verlamd van de uitgestane mishandelingen, dat ik moeite zal hebben om slechts te gaan.

- Maar hoe komen wij aan den overkant der vest, wierp baas Canutus op; bestaat hier geen gevaar dat wij verdrinken?

- Van deze zijde is het water zeer ondiep, dat weet ik, antwoordde Nulph; daarbij heeft het sedert een paar dagen en vooral den voorbijzijnden nacht gevrozen.

- Het zou mij oneindig bevallen, hernam Canutus, indien ik over het ijs kon loopen; ik moet bekennen dat ik eigenlijk een vreesachtig man ben.

- Neen, gij hebt niets te vreezen, meende Nulph; ik ga voorop, en geef u de hand, vertrouw u geheel op mij.

- Doch, vooral, houdt u stil, waarschuwde de eigenaar van den muilezel.

- Ja, denk er aan dat er een schildwacht staat ginds op den hoek.
 - Kom, neem nu den staaf maar weg, en laat ons naar buiten klimmen, stelde de man met het lidteeken op zijn aangezicht voor; Nulph, geef mij de hand, en laat mij u omhelzen.
 - Ik meende juist u hetzelfde te vragen.
 - Denk er aan, brave Nulph, dat van uwe reis de grootste aangelegenheden afhangen... De weg naar Breda is u toch wel bekend?
 - Laat mij begaan, Annaboa; zorg maar goed voor heer Canutus die u, wanneer gij eenmaal op vrije voeten zult zijn, wel zal brengen waar het veilig is.
 - Indien de goede God ons maar wil bijstaan, - zuchtte de weerd uit de 'Heijbloem'.
 - Kom, laat ons spoed maken, zei Nulph. Hij nam den doorgevijlden staaf weg, klom in het venster en liet zich vandaar voorzichtig op het ijs der gracht neerschuiven.
 - Het ijs is behoorlijk sterk, fluisterde hij naar boven; heer Canutus, geef mij de hand; gij hebt niets te vreezen.
- Twee minuten later waren de drie gevangenen al aan den overkant. De eigenaar van den muilezel op den arm van Canutus leunend, sloeg links af, het park in, en beiden verdwenen weldra tusschen de boomen; Wartje Nulph nam een ander richting.

IX.**Het huis bij Breda**

Op den boord van het water, dat het Kasteel omgaf, bleef Nulph even stilstaan, als om in die wijde natuur welke hem omgaf vrij adem te kunnen halen, knoopte toen zijn zakdoek om zijn midden, zette de ellebogen vast tegen de heupen, en begon zachtjes te loopen in de richting van het Noorden. Hij koos de verborgen voetpaden welke door de velden en akkers kronkelden, drong somtijds door het kreupelhout of jonge dennebosschen, en was weldra op den boord der heide.

De paden werden droog en hard als een vloer; daarbij waaide de wind niet meer, zoodat den hardlooper, van deze twee zijden begunstigd, misschien niets meer te wenschen overbleef, om spoedig en gemakkelijk den weg af te leggen. Nulph had reeds deze opmerking gemaakt, en liep vroolijk en licht.

Alleen de duisternis hinderde hem bij poozen wanneer hij, in plaats van op het grijsachtige voetpad, in de donkere karresporen of op de heide den voet zette. Maar de Hemel was zichtbaar met den koolbrander; langzamerhand trok de nevel op, en de lucht werd helder. Miljoenen sterren schitterden boven de heide, en gaven aan het geoefend oog van den looper zooveel licht, dat hij met zooveel zekerheid den voet op den grond zette, als bij helderen dag.

Allengs werd zijn loop sneller; hij schoof over de heide als een schaduw; nooit had hij met meer moed geloopt, nooit was hij zoo weinig vermoedenis gewaar

geworden, en had hij in korten tijd zooveel wegs afgelegd.

Nulph was wel te moede; hij had de verzekering dat Bertha in veiligheid verkeerde; dat men zijn ouders niets zou laten ontbreken, en hij gevoelde voor zichzelf die vreugde, welke ieder gevangene moet gewaar worden, wanneer hij zijn getralied hok verwisseld heeft tegen de vrije lucht.

Daarbij had de jongen er belang bij, om zijnen vriend Annaboa voor wien hij, zonder te weten waarom, wel zijn leven zoude gewaagd hebben, dienst te bewijzen; hij stelde er een eer in, ditmaal eens een treffend bewijs te geven van zijne kunst. Ik zal, ik moet er zijn eer zij heengaan, dacht Nulph, en als had hij een spoor- of zweeps slag gevoeld, deed hij een geduchten sprong, en liep nog eens zoo snel als te voren.

Wij zullen Nulph gedurende eenige uren laten loopen en hem straks bij het einde zijner reis terugvinden; intusschen gelieve de lezer ons te volgen. Wij slaan in onze verbeelding hetzelfde spoor in als de hardlooper; maar wij gaan vlugger dan hij; reeds zijn wij eenige uren over de grenzen, en bevinden wij ons op het grondgebied der Bataafsche Republiek. Ongeveer een kwartier uur gaans aan deze zijde van Breda, zaten in een eenvoudig huis langs de groote baan gelegen, drie mannen met elkander in een druk en levendig gesprek.

De eerste was een jong mensch van middelmatige gestalte; zonder eigenlijk dik te zijn, scheen echter de natuur in hem een bijzondere neiging te hebben tot een volbloedige gezondheid; reeds deed zijn dikte hem minder lang voorkomen, dan hij wezenlijk was. Op zijn kleurig wezen lag een zonderlinge uitdrukking van gulle openhartigheid; zijn oogen vonkelden van vernuft en schranderheid, en in zijn houding las men de sprekendste bewijzen van een stoutmoedig en dapper man.

Hij droeg een zeer eenvoudige burgerkleding. Iets hetgeen bijzonder in het oog viel, en hem gewis ook nooit moest doen vergeten, wanneer men hem eenmaal gezien had, waren zijn blond haar en langen baard, die, tot een langwerpige vierkant gesneden, aan zijn kin hing.

De tweede was een lange persoon van veertig jaar oud, die onder zijn zwarte wenkbrauwen den stoutmoedigsten blik schoot welken men ooit gezien had, en geheel het uitzien had van iemand die voor niets omgaat.

De derde was een reeds meer bejaard man, dan zijn twee makkers; maar gewis moest hij hun nog niets toegeven in vlugheid en kracht, zoo min als in beradenheid en schranderheid, twee hoedanigheden die bij den eersten opslag in zijn sterk gekenmerkte wezenstrekken te zien waren.

De eerste dezer drie mannen was de prins van Oranje, Maurits van Nassau; de tweede Marcelis Bacx, een der stoutmoedigste soldaten van het Staatsch leger; - de derde Charles de Heraugière, een Kamerijksch edelman en bevelhebber der vesting van Breda.

- Al wederom geen tijding, zei Maurits, terwijl hij ongeduldig door den baard streek; ik heb reeds meermalen gezegd dat ik een voorgevoel heb dat onzen braven Edmond een ongeluk is overkomen.

- Maar, sprak de Heraugière, Uwe Hoogheid denkt toch wel, dat hij voorzichtig genoeg is, om niet in de klem te loopen, en...

- Edmond is somtijds nogal driftig, onderbrak Maurits.

- Uwe Hoogheid veroorlove mij te denken, dat niemand beter dan hij geschikt is, om door allerlei soort van moeilijkheden heen te geraken, waagde Marcelis Bacx.

- Des te beter, Ritmeester, en toch ben ik doodelijk ongerust, te meer daar onze trouwe Kelker niet terug-

komt... Ziet eens mijne heeren, sedert verscheidene dagen is hij in Brabant, en tot hiertoe geene tijding?

- Uwe Hoogheid heeft gelijk, sprak de Heraugière.

- Indien men soms elders tijding had ontvangen?... merkte Bacx verstrooid aan.

- Weet gij dan niet, vroeg Maurits, dat wij hier, en nergens anders, voor middernacht hen zelve, of hunne boden moesten ontvangen? Dat is de letterlijke afspraak; het is heden de laatste dag dat wij hier kunnen wachten... waarlijk ik wordt om beiden ongerust.

De twee officieren bogen toestemmend het hoofd.

- Charles, ging de prins vertrouwelijk voort; - kent gij de sterkte van het leger, dat Varax op de grenzen bijeen heeft gebracht?

- Zooals ik Uwe Hoogheid gezegd heb, is er niets zoo uiteenlopend, zoo tegenstrijdig dan de geruchten die ons dagelijks worden overgebracht.

- Welk inzicht mag de Kardinaal-Aartshertog hebben, met die bijeenrekking der troepen? ging Maurits als tot zich zelve sprekend voort.

- Uwe Hoogheid weet immers dat onze ruitery gedurende het beleg van Hulst nog al eens een uitstapje deed over de grenzen? zei de Heraugière.

- Ha, ha! lachte Maurits; een voorwendsel, Charles, niets anders.

- Uwe Hoogheid denkt dan?...

Dat, terwijl onze troepen in de vestingen verspreid liggen, de Generaal Varax ons een bezoek zal komen brengen, wel te verstaan, wanneer de winter zoo goed wil zijne onze wateren toe te leggen.

De twee officieren antwoordden niet; de doordringende blikken van prins Maurits, en de gewichtige opmerkingen, waaraan niemand gedacht had, schenen hen te treffen.

- Wat dunkt u, mijne heeren, ging Maurits voort, indien men het eens waagde?...
- Varax aan te vallen? vroeg Bacx verbaasd.
- Maurits knikte toestemmend met het hoofd.
- De Heraugière en Bacx zagen elkander vragend aan.
- Een stoute onderneming, meende Heraugière, die als zij gelukte... maar indien ongelukkiglijk...
- Bah, bah! zei Maurits, dat moet gelukken; in alle geval moeten wij den vijand van tijd tot tijd een staaltje geven van den moed der Bataven. Gelukken! Waarom zou men een plan niet kunnen uitvoeren?... Indien men met een ellendig turfschip kasteelen inneemt, moet men alles durven... En hoe zijn Zulphen, Delfzigt, Deventer, Nijmegen en meer andere steden in onze macht geraakt? Hoe! heeft onze vloot die der Spanjaarden niet vernietigd voor Cadix?
- Is Uwe Hoogheid van meening, dat de Staten zouden toestemmen in een ontwerp, dat in dezen tijd gewichtige gevolgen kon hebben, indien?... vroeg de Heraugière.
- De Staten zullen doen wat wij willen, antwoordde Maurits met klem; nooit stonden de zaken beter dan heden, om die kans te wagen. Wat men ook zegge, het leger van Zijne Spaansche Majesteit is in minder gunstige omstandigheden, dan men denkt; de financiën zijn slechter dan ooit, de soldaten ontmoedigd... Daarbij, mijne heeren, staan onze zaken met Frankrijk op een gunstigen voet. Hendrik IV is ons dankbaar voor den onderstand, welken hem het Gemeenebest verleend heeft. In het verbond met Frankrijk, het eerste dat wij met een gekroond hoofd hebben aangegaan, heb ik de hoop, of liever de verzekering, op de grenzen gewichtige diensten te ontvangen van onze Fransche vrienden. En daarbij, mijne heeren, de ledigheid verdriet mij; ik gevoel een onweerstaanbaren drift, om in den zadel te stijgen.

Marcelis Bacx knikte toestemmend met het hoofd; de plannen van zijn ondernemenden meester stemden volkomen met zijn stoutmoedigen aard overeen. De Heraugière zat peinzend; de uitdrukking van zijn gelaat liet raden, dat hem de zaak bedenkelijk voorkwam.

- Bedenk, Charles, zei de prins, die den grond zijner gedachten raadde; dat ons Gemeenebest jong is, en...

- Bij gevolg met voorzichtigheid moet behandeld worden, onderbrak de Heraugière...

- Neen, neen; groot moet worden door zijne daden, door zijn roem; en, mijne heeren, moet ik het u bekennen? rondborstig gesproken, ik brand, om eens een proefstuk te wagen in het open veld; de gelegenheid is buitengewoon gunstig, en...

Er werd aan de deur geklopt; de Heraugière stond op, deed open, en zag verwonderd op een vreemdeling, die vrijpostig de deur met den voet verder openstiet, en zonder omwegen te maken, binnentrad; - het was de hardlooper.

- Goeden avond, vrienden, zei Nulph; ik zie dat Annaboa mij het huis nauwkeurig heeft aangeduid; ik heb u gevonden, alsof ik er woonde.

Maurits en zijne officieren zagen elkander ondervragend aan; niemand kende den zonderlingen bezoeker.

- Wie zijt gij? vroeg de Heraugière vrij barsch.

- Ik? Wel ik ben Wartje Nulph... ga maar zitten; ik zal u de zaak wel uitleggen. Doch vooreerst zou ik u verzoeken om een glaasje brandewijn; want zooals gij ziet, ben ik nog al bezweet; en geen wonder, drommels, als men zoo in minder dan drie uren van Turnhout naar hier loopt.

- Komt gij van Turnhout? vroeg Maurits den langen, zwarten kroeskop van het hoofd tot de voeten opnemend.

- Ja, ja, onderbrak Nulph; laat mij eerst alles eens goed afzien, of de zaak ook wel juist uitkomt.

Terwijl hij in een kring rond de tafel ging, en een nauwkeurig overzicht deed van het vertrek, waarin hij zich bevond, mompelde hij met den vinger rondwijzend:

- Een groote, wijde schouw, tegenover twee kleine raampjes... Een vogelkooi aan den zwarten, dikken balk... In den muur, tegenover de deur, een kleine nis, waarin een steenen beeldje staat, dat een helm op een lans draagt... Goed, dat komt uit als tweemaal twee vier. Nu gaan wij zien hoe het staat met de bevolking.

Nulph ging met de ellebogen op de tafel liggen, en zette zijn overzicht voort:

- Een lange zwarte, zeide hij, tot zichzelf sprekend, en den Ritmeester Bacx beziende; een lange zwarte, met spitse knevels, oogen als glimwormen; hooge breede schouders, en handen, die gemaakt zijn om ijzer en staal te breken... dat komt uit. Nu de tweede, hij bezag Charles de Heraugière; minder lang, zoo wat rosachtig: klein, grijsachtige oogen, het uitzien van iemand die durft... juist het portret. Nu de derde, zei Nulph, terwijl hij een onderzoekenden blik wierp op Prins Maurits; ja, dat moest iemand wezen, die nog al goed in het vleesch zit, geen krimper... juist wel geen dikzak, niet modder vet, maar wel te pas... en ik zie dat het zoo is ...verder niet al te lang, een kleur als die van een brouwer, en met een vierkanten, vlasachtigen baard aan de kin... juist... nu, laat eens zien, indien ik mij niet bedrieg, moet gij ook een klein bewijs hebben dat er ooit een kogel u de eer heeft aangedaan door het aangezicht te vliegen?⁽¹⁾

(1) Prins Maurits werd, in het beleg van Steenwijck, door een vijandelijken kogel aan de wang gewond.

Nulph stiet met den vinger den Prins van Oranje op 't aangezicht, en scheen voldaan over zijn onderzoek.

- Alles komt goed uit zooals men het mij gezegd heeft; en nu, vrienden, heb ik de eer u hartelijk te groeten vanwege mijn vriend Annaboa.

De prins van Oranje, die zeer wel begreep, dat Nulph met een geheime boodschap belast was, zag echter bij het hooren van dien zonderlingen naam, ondervragend naar zijn officieren.

- Annaboa, fluisterde de Heraugière hem in het oor, was de naam van den muilezel, dien hij bereed.

- En waar is die Annaboa, mijn goede vriend? vroeg Maurits van Nassau.

- Twee of drie uren geleden, zaten wij nog te zamen met den braven Canutus, den Keizer der Rederijkers achter de traliën van het Kasteel... wanneer ik een weinig uitgerust ben, zal ik u vertellen hoe de slimme Kikokoo ons verlost heeft...

- Maar uw vriend Annaboa? viel de prins van Oranje hem in reden; waar is die?

- Wel drommels, kerel, laat mij uitspreken, antwoordde Nulph; Annaboa is met baas Canutus juist den tegenovergestelden weg ingeslagen als ik, om de goede reden, dat hij mij hoegenaamd niet kon volgen, dewijl men den armen drommel met een vijftigtal rapierslagen letterlijk de leden verlamd heeft.

- Wat zegt gij? heeft men hem mishandeld? - vroeg de Prins rood van drift.

- Nu, wordt maar niet driftig, manlief; er was niets aan te doen; want Annaboa is de man niet om zich, indien hij niet volstrekt moet te laten afranselen... Wat zoudt gij, die er mij zoo wel wat een kleine ruziemaker uitziet, wat zoudt gij doen, indien gij in de gevangenis opgesloten, door een dooddronken bevelhebber van het kasteel werd afgeranseld? Niets, zoo min als Annaboa,

neem niet kwalijk, maar gij zoudt doen zooals iedereen doet.

- Wie is die bevelhebber?... vroeg Maurits het voorhoofd fronsend.

- Wie? Wel Otto Richardi, de grootste schurk die ooit Spanje gediend heeft

- Die naam is mij onbekend, zei de Prins, terwijl hij beurtelings zijn twee officieren vragend bezag.

- Ik zal hem u in tien woorden afschilderen, zei Nulph; en hij verhaalde, te beginnen met den muilezel en de vertooning der Rederijkkamer, omstandig al wat den lezer bekend is. En nu, vervolgde Nulph, terwijl hij zijn schoenen losreeg, geef mij een mes.

Marcelis Bacx reikte hem een korten, scherp dolk over.

- Zooals gij ziet, draag ik de schoenen van uw vriend Annaboa. zei Wartje, de zolen lossnijdend, en een brief op de tafel werpend; waar hij al die rekeningen van uw veehandel tusschen het leder heeft doen futselen, weet ik niet; maar zeker is het dat de boel goed bewaard was. Wacht, nu verder heeft hij nog alle stukjes papier, die er te vinden waren, stukken van oude behangsels en speelkaarten, met lood van het venster volgekrabbeld, en mij het geheele pak tusschen de voering van mijn wambuis gestoken... Ziedaar, wat er opstaat, mag de Hemel weten; en Nulph wierp het pakje bij den brief op de tafel.

Op een door Maurits gegeven teeken, werd Nulph langs een zijdeur in de keuken geleid, waar een gediensstige huismoeder hem eten en drinken opdiende.

Wij gaan in de kamer terug.

- En nu, mijne heeren, begon Maurits; laat ons eerst den brief zien, welke onze moedige Edmond zoo zorgvuldig in zijn schoenzolen verborgen had - hij las het adres:

‘Aan Zijne Majesteit den Koning van Spanje’.

- En de handteekening?... riepen tegelijkertijd Bacx en de Heraugière nieuwsgierig.
- De Prins-Kardinaal Albertus, antwoordde Maurits, die, na stil den brief gelezen te hebben hem aan zijn officieren overreikte.

- Een onderschepte brief! mompelde de Heraugière; welke ontdekking!
- Gij ziet, mijne heeren, dat toch mijn keus gelukkig was, toen wij Edmond wegzonden, meende Maurits tevreden met het hoofd knikkend.

- Brave jongen! sprak de Ritmeester Bacx.
- En even moedig als voorzichtig, zei de Heraugière.
- Zooals gij u door dezen brief kunt overtuigen, mijnheeren, zei Maurits zegepralend, is het onwederlegbaar, dat ik mij in mijne meening niet heb bedrogen. Albertus klaagt bitter over de zwakheid van het leger in de Nederlanden, over het voortdurend geldgebrek, over de verregaande verzwakking der krijgstucht en de gedurige muiterijen onder de Spaansche bezettingen. Hij vraagt om iets, hetgeen men niet altijd op het oogenblik zelf kan toestaan: geld, want wij weten maar al te wel, dat de Spaansche schatkist tot op den bodem leeg is.

- Zijn brief, lachte Marcelis Bacx, is het ‘Heere, help ons; want wij vergaan!’
- Inderdaad, lachte de Heraugière mede.
- Nu, laat ons verder al die papiertjes van onzen vriend Edmond eens afzien, hernam Maurits; wel, goede Hemel, welk gekrabbel! maar, om het even... zie hier, mijne heeren, het plan, de nieuwe verdedigingswerken van het oude kasteel van Turnhout... niets is vergeten; manschappen, wapenen, voorraad, mindere sterke zijde... hier geeft hij een beknopt plan van eenige verschansingen, welke er aan den Noordkant der Vrijheid van Turnhout moeten bestaan... wacht, wat staat

hieronder achter die nota? - Afgeluisterd van de soldaten der bezetting.

De nieuwsgierigheid der lezers klom, naarmate het aantal kleine stukjes papier hun door de handen schoof.

- En hier, las Maurits, hebt gij een volkomen opgaaf van de sterkte des legers, en de namen der officieren.

Een der briefjes was met bijzondere zorg geschreven; de schrijver had er het grootste stukje papier, dat hij ter zijner beschikking had, voor gebruikt, en met zijn looden pen, de letters zoo duidelijk mogelijk afgedrukt. - Men las:

‘Ik kan u verzekeren, dat de vijand, indien de winter blijft aanhouden, de hoop voert een onverwachten aanval te wagen, op een onzer garnizoensteden; alles is gereed, om de Staatschen een geduchte les te geven. De tijd is kort... goed, tracht hem te voorkomen... één dag kan te laat zijn’.

- Wat heb ik u gezegd? riep Maurits; wat heb ik u gezegd? herhaalde hij, terwijl hij zijn hoofd vragend achterwaarts wierp.

Zijn twee officieren deden een toestemmend teeken met het hoofd.

- Mijne heeren, ging de prins van Oranje verder; mijn plan moet ten uitvoer gebracht worden. Mijn hart zegt mij, dat er nieuwe lauweren te winnen zijn voor het Gemeenebest, en wij terzelfdertijd een geduchten stoot kunnen toebrengen aan het vijandelijk leger, hetwelk wij des te meer zullen ontmoedigen, daar wij onze oude kennissen als een bom op het lijf zullen vallen... Ik zie, mijn waarde Charles, dat mijne plannen u beginnen te bevallen... Wat zie ik hier? Nog al een briefje?

‘Ficcorini bevindt zich hier in groote gunst; hij voert, in afwezigheid van kapitein van Delft, het bevel over het kasteel; men noemt hem hier Otto Richardi’.

Er ging een drievoudige kreet van afgrijzen en bedreiging door de kamer, nadat Maurits deze laatste woorden gelezen had.

- Hoe, de heer van Balacon, de edele, fiere Spanjaard, neemt zulke ellendelingen in zijn dienst? - vroeg de Ritmeester Bacx, met een stem bevend van verontwaardiging.

- Wat denkt gij, mijne heeren, van den moed en de bekwaamheid van Varax, den opperbevelhebber van het Spaansche leger in de Kempen? vroeg Maurits, terwijl hij de papieren door Edmond gezonden onder zijne kleederen verborg.

- Een officier van groote ondervinding, - antwoordde de Heraugière.

- Zooals men zegt, merkte Bacx aan; anderen beweren echter dat hij jong is in de krijgskunde, in tijd van nood, noch overleg, noch voorzichtigheid bezit.

- Ik geloof, zeide Maurits, dat hij, zooals velen van zijn soort, zijn naam als veldoverste eerder aan zijn hooge geboorte dan aan wezenlijke krijgskunde te danken heeft. Wat er van zij, mijne heeren, wij zullen, hoop ik, weldra de gelegenheid hebben ons van dit alles te overtuigen. En nu, dat er geen woord uitkome van hetgeen er heden verhandeld is... geen woord, mijne heeren, van hetgeen hier dezen avond is omgegaan... geen letter van onze plannen aan wie het ook zij. Van de volstreckte geheimhouding hangt alles af. Kom, kom, laat ons daaraan niet denken, wanneer men met mannen te velde trekt, die men Bataven noemt.

Toen de Heraugière wilde antwoorden, ging de zijdeur open, en gaf doorgang aan het zwarte kroeshoofd van Wartje Nulph.

- Drommels, die arme, brave jongen, zei Maurits; met al onze drukte zouden wij vergeten, dat er iemand voor onzen dienst zijn leven gewaagd heeft.

- Ik heb de eer u goeden nacht te wenschen, vrienden, riep Nulph door de deur; ik heb gegeten lijk de magere muilezel van Annaboa. Nu sta ik in zachte muilen, die ik, om u de waarheid te zeggen, nooit aan mijn voeten heb gehad, gereed om naar bed te gaan. Indien ik hier lang verbleef, zou die goede huismoeder mij in den grond bederven. Heeft iemand uwer bijgeval ook een of andere boodschap voor Annaboa, of aan zijn vriend den ossenkooper, die ons Bertha heeft weergevonden?

- Dat moet Kelker de Ritmeester zijn, fluisterde Marcelis Bacx.

- Gij denkt toch niet terug te keeren, Nulph? vroeg Maurits.

- En waarom niet? Morgen avond trekt Wartje weer de heide over, en is binnen den tijd van drie uur of iets meer, in de heihut.

- Gij zijt een vlugge looper, Nulph.

- Vraag dat eens aan Annaboa, zoodra gij hem zult zien, hoe hij zijn ezel, die toch nogal rap te been is, tegen den buik stampte, en hem met de zweep om de ooren sloeg, en hoe hij hem toeschreeuwde, om mij vooruit te draven! Ha, ha! maar te vergeefs... Het was dien morgen, toen hij verdwaald aan onze hut kwam, en ik hem naar de komedie bracht.

- En wat ging uw vriend toch maken in die komedie? vroeg Prins Maurits lachend.

- Ha!... Gij ook al hebt nooit komedie gezien; dat hoor ik.

- Neen, menschen als wij hebben te veel werk om aan hun brood te geraken, zei Maurits schokschouderend.

- Ja, ja, dat geloof ik; maar indien gij ooit in de Vrijheid van Turnhout komt, gelast ik mij u dat eens te laten zien; dewijl ik, ofschoon wel juist geen Rederijker, toch zoo iets of wat te zeggen heb.

- Nulph, dat is een woord! zei Maurits lachend; maar toch raad ik u voor 't eerst niet aan naar huis te gaan; gij weet, jongen, wat u te wachten staat.

- Gewis zal ik dat doen: vooreerst wil ik Annaboa's vriend gaan bedanken, omdat hij mijn oudjes zoo goed oppast, dan een zoentje geven aan onze kleine Bertha, en dan kom ik voor eenige dagen over de grenzen terug. Eenmaal de tachtig keurrealen voor de overtreding der jacht betaald, ben ik vrij, en kom ik stil in onze hut weder... Men zal mij toch niet kwalijk nemen dat ik zonder verlof het Kasteel verlaten heb.

- Wie weet? zei Maurits; in alle geval blijft gij hier tot morgen avond; en ziedaar, neem dat voor uwe moeite; wij zijn wel niet rijk, maar die kleine belooning zal ons wel niet armer maken.

Dit zeggende wilde hij Nulph eenige goudstukken in de hand steken.

Wartje trok zijn hoofd, dat nog altijd in de opening der deur stak, even achteruit, en zeide, den prins terugstootend:

- Neen, jongen, houd uw geld, dat gij misschien meer nodig hebt dan ik.

- Om de waarheid te zeggen, antwoordde Maurits, wien die samenspraak in de spleet van de deur buitengewoon beviel; wij, eenvoudige kooplieden, hebben het onze ook al nodig.

- Ja, dat gij nog al iets nodig hebt, zie ik, onderbrak Nulph schertsend, terwijl hij een lachenden blik wierp op het rond, blozend gelaat van den prins van Oranje.

- Ik ben zeer gezond, lachte Maurits.

- Misschien hebt gij zelfs vrouw en kinderen te onderhouden?

- Goddank, neen, antwoordde Maurits, terwijl hij een allerschoonste tronie maakte.

- Des te beter; ongebonden best, - verzekerde Nulph.

De prins stak voor de tweede maal de hand uit om Nulph het goud te doen aannemen; doch deze, zijn hoofd terugtrekkend, maakte de spleet nogal kleiner.

- Ik heb u gezegd dat ik uw geld niet wil, sprak hij; ik zou een beloonig aannemen om een nietige boodschap te doen? Ten andere, ik heb ze gedaan, om mijn vriend Annaboa genoeg te doen.

- Wel, goede Nulph, ik zal er niets te minder om eten of drinken, en niet te minder om gezond zijn... neem maar aan, gij hebt het tiendubbel verdiend... gij zijt immers zelf niet rijk?

- Rijk? antwoordde Nulph de spleet van de deur even vergrootend; indien ik wilde was ik rijker dan de prins van Oranje.

- En gij wilt het niet?

- Neen.

- Waarom niet?...

- Dat zal ik u misschien later, indien wij elkander nog ooit weerzien, wel eens zeggen.

- Het is zoo schoon, rijk te zijn, Nulph.

- Er is nog iets dat nog schooner is.

- Dat is?

- Dat zal ik u misschien later ook zeggen.

- Tot morgen avond dan, Nulph.

- Ja, tot morgen avond, antwoordde hij, de deur toetrekend, en hij mompelde: die kerel met zijn blozende wangen en zijn ronden buik, ziet er een goede ziel uit.

Wanneer men weet dat Maurits de openhartigste inborst had, en zelfs somtijds met fijnheid geksheerde, iets hetgeen hij gewis niet van zijn vader, den Zwijger geërfd had, kan men wel denken, welk behagen hij vond in de gulle, eenvoudige samenspraak, in de spleet van de deur, met den braven heibewoner.

X.**Het Berkenhof**

De verslagenheid was in de oude Vrijheid van Turnhout. De inhechtenisneming van Baas Canutus, de verbeurdverklaring van al zijn goederen, ten voordeele der staatskas, waren voorzeker omstandigheden die een diepen indruk moesten maken op de bevolking. De weerd uit de 'Heijbloem' was, zooals de lezer weet, een deftig, welgezeten Poirter, een menschlievend en weldadig man; daarbij was hij de beschermheer der vermaarde Rederijkerkamer, aan wier bloei en welvaart hij een groot gedeelte van zijn jaarlijksch inkomen opofferde; daarbij droeg hij, bij openbare feesten, de schitterende eereteekens van Keizer, en ging in alle omstandigheden door voor de ziel der komedie.

Het laat zich lichtelijk begrijpen, dat de misdaad, welke men den Keizer der 'Heijbloem' ten laste legde, ook een zekere verdenking had doen ontstaan omtrent de verdere invloedhebbende leden van het genootschap. De Facteurs of Kamerdichters der Rederijkers en voornamelijk de hekelende kniedichters waren het voorwerp der vervolging vanwege het militair bestuur. De woning van Hanske de Gortpelder, en die van Snipsnap, wie de lezer op het begin van het tooneel heeft bewonderd, werden doorzocht, en hunne papieren, die de voortbrengsels hunner genie bevatten, nauwkeurig doorsnuffeld.

De meeste Rederijkers hadden geraden gevonden niet te wachten, totdat hunne lettervruchten door de militaire overheid zouden zijn veroordeeld, en waren zonder

het verslag er van af te wachten, bijtijds gevlucht over de grenzen waar zij, bijna in elke stad, kunstgenooten uit Brabant aantreffen. Het wemelde op den grond der vrije Republiek van Keizers, Prinsen, Grootdekens, maar voornamelijk van Facteurs en Kniedichters, die daar op vreemden bodem hun bijtende schriften tegen Spanje in menigte rondstrooiden.

Doch indien de leden der 'Heijbloem' zich aan de vervolgingen wisten te onttrekken, was dit niet het geval met hunne huisgenooten, op wien een gedeelte der al of niet bestaande misdaad overging. In een menigte dier familiën kwam een gedwongen inkwartiering de straf op den voortvluchtige toegepast, baldadig volvoeren, of deed men het onschuldig huisgezin, door een groote geldboete, bekoopen wat een ongelukkig kniedichtje bedreven had. Geen wonder - zooals wij zeggen - dat er een algemeene verslagenheid heerschte in de Vrijheid.

Doch indien wij deze, voor de goede Poirters, bedroevende omstandigheden te melden hebben, kunnen wij van den anderen kant ook iets verhalen, hetwelk tegelijkertijd voorviel, en een gelukkige keerzijde opleverde.

De lezer herinnert zich nog wel dat de gediensstige luchtbode, Kikokoo, de tijding der redding van de kleine Bertha op het Kasteel had aangebracht. Ja, de vreemde ossenkooper, dien wij in de heihut hebben achter gelaten, had reeds den tweeden dag van zijn verblijf aldaar, door een schaapherder vernomen, waar men het wichtje verborgen hield. Enkel had het hem de moeite gekost de dikke, zwarte wenkbrouwen ineen te fronsen, en zijn rijzweep ook dreigend omhoog te heffen, om den ouden bezembinder, die diep in het Grootenhoutsbosch woonde, te bewegen hem op staanden voet het kind af te staan. Kelker, want zoo heette de Ritmeester

der Spaansche ruiters, had het wichtje voor op den zadel gezet, in zijn arm genomen, en was er mede verdwenen.

In den avond had hij een uur van daar stil gehouden, en Bertha in de hem aangeduide schuilplaats neergezet.

De plaats, waar hij het wichtje had heengevoerd, was een oude pachthoeve, midden in de heide gelegen, en omgeven door een dichten kring van berken, waarachter het Berkenhof, zooals men ze noemde, zich geheel verscholen hield. In dien tijd had echter het Berkenhof een armzalig uitzicht; schuur en stal van hunne daken beroofd, lagen ingestort, en de woning zelve, eertijds veeleer een kleine luthof, dan een boerenhuis, zoo vervallen, dat het bij den eersten stormwind ook dreigde in te storten. Die vervallen woning, die puinen van schuur en stal waren het treurig overblijfsel van een ontzettenden brand welke eenigen tijd geleden het Berkenhof, wij zullen later zeggen in welke omstandigheden, kwam vernietigen.

Daar, in het overschot van vroeger welvaren, woonde de oom van Wartje Nulph. Een brave zoon, het evenbeeld van zijn neef uit de heihut, deelde er het lot van zijn vader Reinold, en voorzag door zijn arbeid in de behoeften van den grijsaard.

Behalve vader en zoon verbleef er nog iemand op het Berkenhof; het was een zinneloos meisje. - Stina, zooals men haar noemde, was een dier ongelukkigen, welke door de wreedaardige ziekte tot een staat van volkomen nietigheid was overgegaan. Het was een jeugdige vrouw van vier en twintig jaren.

Schoon moet zij geweest zijn met haar bevallig maaksel en edele houding, voor dat die verwarring haren geest kwam treffen. Nooit had er misschien een vrouw de heide betreden, wier oogen met zooveel vuur brandden, met zoo lange, zwarte wenkbrauwen en wimpers

overschaduwde waren. Geen hofjuffers, die zoo dikwijls op haar hakkenijen rond het Berkenhof den jagenden valk achterna renden, konden zich beroemen op zooveel edelheid in de teekening van haar aangezicht, als die arme zinnelooze. Maar haar oog stond altijd even hel, even vonkelend, altijd onveranderbaar in dezelfde richting; - haar zwarte wenkbrauwen en wimpers hingen altijd, als een onplooibaar floers op dezelfde hoogte, en op haar schoon gelaat, onderhielden de spieren, door bestendige beweegloosheid, een onveranderlijke onverschilligheid. Stina scheen een wasbeeld, waarin de kunstenaar al het verhevene van genie en kunde had ten toon gespreid. Sedert vier jaren verbleef de zinnelooze op het Berkenhof. Des winters zat zij voor het venster en staaarde met haar roerloozen blik naar den onbewolkten hemel; gedurende den zomer zat zij, zonder van den morgen tot den avond hare plaats te verlaten, op een zodenbank onder de neergevallen wijnranken, zonder blikoogen te zien op het groene loof der helderwitte stammen der berken van het bosch.

Toen Kelker met de kleine Bertha binnentrad, hief de zinnelooze het hoofd op; hare oogen rolden wild in haar hoofd, en op haar wezen speelde een zonderlinge uitdrukking, waarvoor zij sedert jaren niet meer vatbaar scheen te zijn.

Langzaam richtte zij zich overeind, nam Bertha bij de hand, plaatste het kind op hare knieën, en drukte een kus op haar voorhoofd. Zij weende, de ongelukkige Stina, die sedert jaren in haar stijfgespannen oog geen traan meer gevoeld had.

Dien nacht sliep de zinnelooze niet; zij lag naast het wicht op hare legerstede, en bleef bij het schemeren van het lamplicht, tot den laten morgen toe, op de kleine Bertha staren. De aanraking met dat kind, het zien van die zwarte lokken, welke dat blozend gezichtje over-

schaduwden, scheen een geheimzinnige kracht op haar uit te werken, en haar een zeker denkbeeld van bestaan, en de herinnering aan het verledene terug te geven. Sedert bijna vier jaren zat zij onveranderlijk onder het venster of onder den wijngaard; maar den volgenden dag stapte zij, de kleine bij de hand houdend, de deur uit, en wandelde door het bosch. Op den boord bleef zij stilstaan en staarde een poos naar de roode wolken, waarboven de morgenzon opsteeg, of spiegelde zich met een waar genoegen in den helderen ijsspiegel, die het water bedekte, en wierp dan een onbeschrijflijken blik op het lieve kind, wier klein handjes zij zoo vast gekneld hield.

De gevoellooze trekken waren van haar gelaat; in plaats van die ijskoude onverschilligheid speelde er een gevoel van medelijden en teerhartigheid; in haar oogen waren die stijve blikken niet meer te zien; - maar er blonk in die groote appels altijd vochtig, iets edels, iets dat den naam droeg van liefde.

Gedurende de weinige uren dat de kleine Bertha op het Berkenhof verbleef, scheen de rede alle pogingen te doen, om het floers van wanorde dat haren geest bedekte, te doordringen, en haar helder licht te doen ontvlammen.

Wanneer zij het kind gedurig liefderijker den zoen op het voorhoofd drukte, scheen het spraakvermogen zoolang verloren, te zullen wederkomen; maar telkens kwamen de woorden op haren mond wegsterven.

Welke gewaarwordingen waren er eensklaps in de ziel dier ongelukkige opgerezen? In den loop van ons verhaal zal de lezer zelf deze vraag beantwoorden.

Het was alsof het vierjarig, onschuldig meisje gevoeld had, dat hare tegenwoordigheid eensklaps een gunstige verandering bij de zinnelooze had teweeggebracht; het was alsof Bertha gewaar geworden was, welke gene-

gendheid, welke liefde die onbekende vrouw voor haar koesterde, en alsof zij het berekend had dat haar wederliefde misschien een einde ging stellen aan het ongeluk, dat reeds zoolang de jeugdige Stina met een volkomen nietigheid geslagen hield.

Het kind zocht steeds de warme hand der zinnelooze, kroop aan het hart der vrouw, en stak hare lipjes uit, om een aanhoudenden kus op haar mond te drukken.

Zoo zat Stina, het kind op haar schoot houdend, tegen het vallen van den avond voor het venster, toen eensklaps, door de stille heide, de tonen eener klok weergalmden; het was de bedeklok der ginds gelegen dorpskerk.

Bertha hoorde door de gebroken glasruiten het geluid der klok; zij kende die geheimzinnige stem, die als van den hemel dalend den Christen tot het gebed roept. Nulph had haar geleerd te letten op dat sein des tempels, waarvoor de Christen zich ontdekkend nederknielt.

Nauwelijks had zij den eersten slag gehoord, of zij liet zich op den grond glijden, en knielde neer voor het eikenhouten bankje. - Ook Stina boog de knieën, vouwde de handen en scheen te luisteren naar den galm der geheimzinnige avondklok, en voor de eerste maal, sedert vier volle jaren, kwam er een stil gebed uit haar mond: stamelend bad zij het: 'Onze Vader'. Die woorden schenen een tooverende kracht op de ongelukkige uit te oefenen, en den sluier, waaraan reeds de kleine Bertha geraakt had, eenigszins hooger op te lichten.

Op dat oogenblik ging de deur open en Wartje Nulph trad binnen. Met een kreet van onuitsprekelijke blijdschap liep hij naar Bertha, nam haar in zijne armen, en nokkend overlaadde hij haar met kussen. De koolbrander voelde zijn hart overloopen van geluk, terwijl hij het kind, dat hij zoo teeder beminde, na zooveel kommer, onrust en lijden weer aan zijn hart drukte.

Bertha betoonde hem niet minder vreugde; want zij klapte verheugd in hare handjes, en streelde, terwijl zij hem twintigmaal ‘oom Nulph’ noemde, zijn betraand wezen. Toen nam zij hem bij de hand en huppelend trok zij hem voort naar den hoek, van waar de zinnelooze die uitstorting van vreugde, die wederzijdsche liefkozingen, had gadegeslagen.

- Ongelukkig meisje, zei Nulph, haar bij de hand nemend, en haar met belangstelling beziende; hoe gaat het met de arme Stina.

De zinnelooze deed een poging om te spreken; - doch te vergeefs; met het eindigen van het ‘Onze Vader’, scheen haar het spraakvermogen wederom te hebben verlaten. Een pijnlijke uitdrukking van spijt liep over haar wezen, en weenend kuste zij de hand van den koolbrander.

- Goede Stina, mompelde Nulph verwonderd; - welke verandering! Van waar dat gevoel? Van waar die tranen? Wat is er gebeurd?...

Het meisje bleef stom, maar wierp een beduidenden blik op de kleine Bertha.

- Och arme! mompelde Nulph medelijdend; zou de tegenwoordigheid van dat kind uw lijden verminderd, u uit dien staat van gevoelloosheid, van nietigheid getrokken hebben? O, dat geve de hemel, arm meisje! Wilt gij het kind bij u houden? vroeg Nulph.

Het was duidelijk te zien, dat zijne vraag niet verstaan werd; want op het zelfde oogenblik keerde de roerlooze blik in haar oog, en de gevoellooze uitdrukking op haar gelaat terug. En toch bemerkte Nulph met blijdschap dat er een groote verandering in het bestaan der ongelukkige plaats had, en de hoop op genezing, zoo dikwijls opgegeven, lachte hem nu weder toe. En als om haar te beproeven, nam hij het kind op zijn arm, en ging naar de deur. De zinnelooze gevoelde een zichtbare

siddering, haar gelaat werd doodsbleek, en hare stem deed een allerhevigste poging om uit den toegenepen gorgel te ontsnappen.

- Arme Stina! zei Nulph; ik zie, dat gij de kleine Bertha lief hebt... Welaan, zij blijve bij u; te meer daar zij in onze hut niet veilig is; oom Reinold zal wel een stukje brood voor haar vinden... Arm meisje; zou er in de vernietiging der denkbeelden u maar één enkel denkbeeld zijn overgebleven? Zou het de duistere herinnering zijn, dat die lieve Bertha, toen zij eenige maanden oud was, op uw schoot heeft gelegen? Zou u dat tooneel van vuur en bloed zijn bijgebleven? God weet! mompelde Nulph; indien de tegenwoordigheid en de liefkozingen van dien engel, want Bertha is een engel, u de rede eens teruggaven!...

Dit zeggende, keerde Nulph zich tot zijn oom den ouden Reinold, en overhandigde hem een beursje met geld; 't waren de tachtig keurrealen, welke hem door Kelker, bij zijn terugkomst, tot loon zijner bewezen diensten, waren gegeven. Nulph verzocht zijn oom hiermede des anderendaags het beloop der jachtboete te gaan betalen, en besloot, zich nog gedurende eenige dagen over de grenzen te begeven, teneinde daar af te wachten, welk gevolg er zou gegeven worden aan de drievoudige ontsnapping uit het Kasteel.

Hij had zijne lieve Bertha weergezien; zij was in veiligheid op het Berkenhof, waar zelden iemand den voet zette. Hij wist, dat zijn twee medegevangenen zich zoo goed hadden weten te verschuilen, dat alle opzoekingen, van de zijde der overheden vruchteloos zouden zijn; hij had in de heihut zijne ouders gezond en frisch bevonden, en van den braven vreemdeling, den vriend van zijn vriend, van Annaboa, de verzekering ontvangen, dat hij nog gedurende eenige dagen, zijn plaatsvervanger bleef in de hut; daarbij had hij zijn redder, Kikokoo, weerge-

zien, hem eenige oogenblikken, op zijn knieën staande, gestreeld; wat wilde hij meer? Maar de bedreigingen ‘arbitrale correctie’, stormde hem nog gedurig in het oor, en de voorzichtigheid gebood hem, zich niet te wagen waar een Spaansche lans te zien was; daarom verliet hij nog dienzelfden avond het Berkenhof, en stak de Bataafsche grenzen over.

Reeds den anderen dag, tegen den nacht, keerde hij terug om van den ouden Reinold te vernemen, hoe het ‘Consistorie van den Hoorn’ de verbeurde boete had aangenomen, en welke geruchten er liepen over zijne ontsnapping uit de gevangenis doch de bewoner van het Berkenhof schudde bedenkelijk het hoofd en oordeelde het geraadzaam, dat Nulph nog een tijd op het Bataafsche grondgebied verbleef.

Nulph kuste zijn lieve Bertha, drukte de hand aan Stina, en vertrok langs de zwarte heide. Zoo kwam hij bijna geregeld, des avonds zijne familie bezoeken, en verliet telkens het Berkenhof, in de vrees, ofschoon de jachtboete voldaan was, niet geheel en al met de overheden te hebben afgerekend.

XI.

Te Ravels

Het was den 22 Januari 1579. De dag die daarop volgde moest getuige zijn van een gebeurtenis, welke niet alleen voor ons verhaal, maar ook voor de Spaansche Nederlanden en de Bataafsche Republiek van het grootste gewicht was. Het was door die gebeurtenis dat

aan Spanje's beheer een geduchte stoot werd toegebracht, en dat Holland een zegeblad te meer hechtte aan zijn kroon, terwijl zij terzelfder tijd een belangrijke wending gaf aan de verschillende daadzaken, welke wij in den loop van ons verhaal hebben trachten af te schetsen.

Doch wij gaan Wartje Nulph terug vinden.

Dien avond had hij wederom het Berkenhof verlaten, en keerde over de grenzen terug. De avond was pikdonker, de wind blies onstuimig uit het westen, en joeg een aanhoudenden regen schuins over de zwarte heide. De sterke dooi had sedert een paar dagen den bodem week gemaakt, en overal de vennen der heide, de wegen en paden met water bedekt. Van tijd tot tijd, verhief er zich boven het gedruisch van den wind en het gekletter van den regen een geweldig gekraak door de heide; het was het gekraak van het instortend ijs der vennen. Die akelige, zwarte natuur scheen een diepen indruk te maken op den koolbrander; want in plaats van op zijn gewonen, gemakkelijken draf voort te snellen, stapte hij stil en treurig daarheen.

Nulph dacht aan zijne ouders en aan de moeilijkheid van zijn bestaan. Was de brave Canutus, zijn weldoener, niet voortvluchtig? Waren zijne goederen niet verbeurd verklaard? Moest de heihut niet binnen eenige maanden verkocht worden? Nulph gevoelde een rilling aan het hart, toen hij dacht dat daar in zijne geliefde hut, in het nederig stamhuis zijner arme familie, zijn oude vader en moeder niet hun oogen zouden mogen sluiten; dat hij zelf de oude kastanjeboomen, den helderen vischvijver, en zijn koolhoopen, en met deze, zijne vrienden van het Grootenhoutsbosch, de herten en reeën zou moeten vaarwel zeggen.

En dan zweefde hem zijn kleine, lieve Bertha voor de oogen, en met haar het afschuwelijk beeld van honger en armoede.

Zoo denkend, was Nulph gekomen tot in het dorp van Ravels, hetwelk hij veiligheidshalve in rechte lijn over akkers en door bosschen voornemens was door te snijden, toen hij ineens voor een plassend gedruisch, dat hij op den weg ontwaarde, achter een wal bleef staan.

- Wel, lieve hemel, dacht Nulph, door het hout loerend; indien het kon gebeuren zou ik denken dat Mijnheer Canutus daar voorbijrijdt op den muilezel... Maar, in Godsnaam, waarheen? O, niets eenvoudiger, naar de grenzen, zooals ik. Nu, geen twijfel, het dier dat hij berijdt, is geen paard, bijgevolg... en de ruiter hangt voorover op den nek van zijn rijdier. Zoo verbeeld ik mij dat baas Canutus te paard moet zitten... Baas Canutus, sprak hij, hard genoeg om maar even gehoord te worden.

De ruiter gaf bij dit woord een angstigen en luiden schreeuw, klemde voorover vallend zich om den nek van zijn rijdier, en sloeg geweldig zijn hakken tegen deszelfs ribben om het voort te krijgen. Maar het dier steigerde, en bleef halsstarrig stilstaan.

Het was inderdaad Canutus die zich niet meer veilig achtend in zijne schuilplaats binnen de Vrijheid, denzelfden weg insloeg als zijne kunstmakers der Turnhoutsche komedie.

Een Rederijker, het laatste overblijfsel van den rampzaligen stadsschouwburg, en tegenwoordige eigenaar van den muilezel, had hem spoedig het moedige maar koppige dier geleend, om des te spoediger en des te gemakkelijker de grenzen over te steken.

Wartje Nulph drukte blij de hand van den weerd uit de 'Heijbloem', en stelde hem voor te samen de reis voort te zetten. Baas Canutus bewilligde hierin met des te meer genoegen daar hij van den eenen kant weinig vertrouwen stelde in zijn rijkunst op den dwarschen muilezel, en van den anderen kant niets zoo treurig

vond, dan alleen op reis te zijn. De onverschrokkenheid was een der minste hoedanigheden van het karakter van den Keizer der Rederijkkamer.

Nulph nam den muilezel bij den toom, en sloeg een weinig gekend voetpad in, toen er hem eensklaps een ruiterbende op het lijf stiet. Daar het reeds minder duister was geworden, bemerkte Nulph dat de ruiter die voor hem stond, een groot wit paard bereed.

- Otto Richardi! fluisterde hij zachtjes den weerd uit de 'Heijbloem' in de ooren, en den toom loslatend, sprong hij ter zijde, en vluchtte heen over het veld.

De verschrikte muilezel steigerde, sloeg, bang schreeuwend, de achterhoeven in de lucht, en holde voort in een tegenovergestelde richting; 'n paar ruiters draafden hem achterna.

De ruiter op zijn wit paard trok zijn rapier uit de schee, en vloog den vluchtenden Nulph achterna; hij was een bedreven soldaat, en zijn schimmel een moedig dier; maar de vluchteling, dien hij vervolgde, was niet minder bedreven, niet minder moedig... De maan scheen nieuwsgierig naar den uitslag van dien wedloop te zien; want zij kwam even door de dichte nevels dringen, en toonde haar bleek gelaat tusschen de voorbijsnellende wolken.

Nulph liep door het kreupelhout zoo vlug als een schapershond, en wierp zich met een verwonderlijke behendigheid aan de andere zijde der grachten. Dan hernam hij wederom zijn loop over een weide of een akker, met een verbazende snelheid; doch de ruiter volgde hem op de hielen door het hout vliegen, over grachten springen schenen het dagelijksch werk van zijn paard. Reeds had hij den vluchteling eenige malen ingehaald, reeds had hij zijn lang rapier verscheidene malen boven zijn hoofd geflikkerd, maar telkens had Nulph, zich bukkend behendig den slag ontweken, en was met verdubbelde snelheid ter zijde weggesprongen.

Het geduld van den ruiter was ten einde; hij bulderde dreigend allerlei verwenschingen tegen Nulph, die te hard en tegen zijn schimmel die niet hard genoeg liep, en zich niet rap genoeg draaide en omkeerde.

In eens kwam Nulph voor een hoogen draaiboom; vlug als een kat wipte hij onder het hout door dat zijn vijand gewis den weg moest afsnijden, en bleef zich omkeerende stilstaan, om met voldoening af te zien, wat de schimmel ging doen. Maar hij had zich in ruiter en paard bedrogen; want met een ontzettenden sprong kwamen beiden over het dwarshout heengevlogen, even zoo behendig als hij zelf er onder door was gewipt.

Nulph was gevangen; de ruiter wees hem met zijn lang rapier naar de borst. Tot zijn verwondering en groote geruststelling merkte hij, dat hij niet met Otto Richardi te doen had, maar in handen was gevallen van een Staatschen ruiter.

Van dat oogenblik deed hij geen de minste poging meer om te vluchten.

De vlucht van baas Canutus op den muilezel had minder lang geduurd dan die van zijn reisgezel. Nadat het dier een paar honderd schreden was voortgehold, begon het opnieuw te steigeren en de achterhoeven in de hoogte te werpen. Met open muil liep hij, de hem vervolgende ruiters te gemoet, en schudde zijn last, die hem aan den nek hing, kwaadaardig op den grond. Canutus gaf zich zoo gewillig gevangen en was zoo beangst, dat zijne houding en smeekende woorden: ‘of men hem geen leed zou doen?’ een hartelijk gelach bij de bende deed ontstaan.

Evenals Nulph zag Canutus weldra, en tot zijn groot genoegen, dat hij de gevangene was van Hollandsche soldaten die, na hem zijn rijdier te hebben doen bestijgen, tusschen hunne paarden medevoerden. Een paar honderd schreden verder ontmoette hij den ruiter op zijn

wit paard, dien hij voor den gevreesden Otto Richardi aanzien had.

Nulph en Canutus waren geheel gerust gesteld; die Hollandsche ruiters waren zoo vreedzaam, ja zoo beleefd, dat zij misschien beiden spijt gevoelden hen gedurende eenige oogenblikken te hebben opgehouden.

Laat ons niet vergeten te zeggen, dat beide gevangenen zich gehaast hadden hunne namen, beroep en de oorzaak hunner nachtelijke reis bekend te maken, en dat zij aan de bijzondere omstandigheden waarin zij zich bevonden, de goede behandeling der ruiterbende te danken hadden.

Nulph kon er geen kop aan krijgen, wat die ruiters zoo dicht bij Turnhout kwamen verrichten; gewis, dacht hij bij zich zelve, is het een van die stoutmoedige ruitertroepen, die zoo dikwijls onverwachts op Spaanschen bodem waren gevallen, en in de Kempen zoo bekend stonden door hunne krijgshaftige daden.

- Weet gij wel, waagde Nulph te zeggen, die in zijn hart, en wij weten waarom tienmaal liever een Hollander dan een Spanjaard zag, weet gij wel, dat er veel, oneindig veel volk ligt in de Vrijheid, en dat...

- Dat zult gij aan Zijne Hoogheid vertellen, viel hem de Hoofdman in de rede.

- Aan Zijne Hoogheid? herhaalde Nulph stil bij zich zelve; wat drommel, heeft dat te beduiden?... Zijne Hoogheid?

Hij hoorde een dof gerucht; iets hetwelk aan voorbijtrekkend paardenvolk geleek, en weldra ontwaarde hij dat de ruiterbende, die hem gevangen hield, niet alleen was, maar dat het dorp wemelde van soldaten, die met de grootste stilte aantrokken, of reeds waren afgestegen.

Dicht bij de nederige dorpskerk te Ravels ligt heden een huis, welks tegenwoordige bewoner gewis niet weet, dat op dien gedenkwaardigen avond van den 22 Januari,

Wartje Nulph en Baas Canutus, begeleid door de Hollanders, aan zijn deur stil hielden om te verschijnen voor den beroemdsten man van dien tijd.

In de zijkamer van dat huis, waar de huislieden in de haast allerlei soort van eten en drinken bijeenbrachten, waren een tiental krijgsoversten vergaderd.

Aan het vuur zat een jong mensch, evenals de anderen van kop tot teen gewapend, zijn voeten te warmen. Hij staarde met gespannen oog in de vlam van den haard, en scheen diep te peinzen, toen hem het opengaan der deur en het binnenkomen van Canutus en Nulph het hoofd deden opheffen.

- Twee gevangenen, uwe Hoogheid! twee Turnhouters, spraken eerbiedig en stil de hoofdman der reeds gekende bende.

Nulph werd koud van buiten en van binnen; de vloer scheen onder zijn zolen weg te zinken, zijn oogen draaiden als die van een zinnelooze in zijn hoofd, en met stamelende stem riep hij, zijn lange armen in de hoogte slaande:

- Hemel en Aarde! Wat zie ik!

- Zij gij dat, Nulph? sprak de Overste, die hem vriendelijk aanzag.

- Ik? Ja, ja wel, maar gij... gij?... Ik ben wel dezelfde; maar gij?...

- Wel, ik ook, Nulph; ik heb slechts een ander pak aan, gelijk mijne twee vrienden daar; en hij wees op twee gewapende mannen in den hoek der kamer.

- Groote God, die twee ook al! riep Nulph met een verbazing, die de krijgsoversten in een luidruchtigen lach deed uitbarsten.

In die menschen, welke Nulph daar aantrof, in die gewapende officieren, had hij de drie mannen herkend aan wie hij, in het huis bij Breda de brieven van zijn medegevangene Annaboa had overhandigd.

Nulph had het oog op het lidteeken en den blonden, vierkanten baard van den Overste die aan het vuur zat, en vroeg stotterend, terwijl hij zijn gelaatspieten zonderling ineentrok:

- Maar, goede heeren, wie zijt gij toch?

- Ik, ik ben de prins van Oranje, glimlachte de Overste; en die andere heeren daar zijn twee van mijne vrienden.

- De prins van Oranje! riep Nulph, op nieuw zijn armen omhoog stekende, en zijn handen ineenslaande; wel, groote Hemel! ik verlies er het hoofd van; en wie mag dan mijn vriend Annaboa wel wezen? En die andere, die in onze hut bij vader en bij moeder blijft? En dat ik dat niet ben gewaar geworden? De prins van Oranje!

Nulph had zijne handen smeekend te zaam gevouwen, en stond daar bedremmeld, verlegen, en had hij slechts woorden kunnen vinden, gewis had hij vergiffenis gevraagd voor de gemeenzaamheid, waarmede hij eenige dagen geleden, den onbekenden prins had behandeld, en voor de spotternijen die hij zich veroorloofd had in de spleet van de deur, een klein tooneel, hetwelk de lezer zich nog wel zal herinneren.

Maurits begreep de verlegenheid van den goeden jongen; hij ging naar hem toe, en hem de hand nemend, zeide hij:

- Gij ziet, Nulph, dat gij ongelijk gehad hebt de goudstukken, die ik u wilde geven voor uwe moeite, niet aan te nemen.

- Uwe Hoogheid! stotterde Nulph.

- Nu gij weet, wie ik ben, zult gij toch niet meer weigeren...

- Uwe Hoogheid!...

- Mijne belooning aan te nemen?

- Uwe Hoogheid!

- Nulph, vergeet niet mij binnen een paar dagen te komen opzoeken; gij zult mij hier of elders wel aantreffen. Waar is uw vriend Annaboa, en uw medegevangene, de Keizer uwer beroemde Rederijkkamer?...

- Heer Canutus is gelukkiglijk uit de Vrijheid ontsnapt, antwoordde Nulph met den vinger wijzend op den weerd uit de 'Heijbloem'.

- Indien gij iets noodig hebt, mijn goede Rederijker, zeide Maurits, den Keizer vriendelijk op den schouder kloppend; bied u dan aan bij een dier heeren; hij wees op een paar officieren in den hoek der kamer, en zich wederom tot Nulph keerend, ging hij voort:

- En wat weet gij van uw vriend Annabao, en van dien andere, die uwe hut bewaakt?

- O, die laatste is nog in onze hut; hij wilde er nog een paar dagen vertoeven... God, God! mompelde hij, wie of die vreemdeling toch wel zijn mag?... En Annaboa, maar Hemel! zoo heet die misschien ook al niet meer, is nog altijd verscholen in de Vrijheid, ofschoon hij toch volkomen gezond en geheel hersteld is.

Maurits knikte met voldoening met het hoofd bij het hooren der tijding welke hem zichtbaar beviel.

- Dat men die brave lieden goed behandle, beval hij, en zorgen dat zij door onze soldaten niet in de verlegenheid geraken... Nulph, vergeet niet wat ik u gezegd heb.

Hiermede gingen de twee Turnhouters de deur uit.

- En nu, mijne heeren, ging de Prins voort, terwijl hij op zijn uurwerk zag; daar wij nog al eenigen tijd zullen moeten vertoeven, om onze voetgangers af te wachten, kunnen we een enkel partijtje spelen; graaf van Hohenlo; vergun mij verhaal, - en wees minder gelukkig dan naar gewoonte... Heden voornamelijk is het noodig dat ik win.

Nu schudde een der officieren, uit een zakje een klein

ivoren schaakspel, terwijl een andere, bij gebrek van speelbord, een vierkant, in het vereischte aantal ruiten verdeeld, op de tafel afteekende. Maurits zette zich neder, en begon met zichtbaar genoeg het spel, hetwelk zijn geliefkoosd tijdverdrijf en zijne gewone uitspanning uitmaakte.

Wanneer de lezer zal vernomen hebben welke plannen de Prins van Oranje beraamd had, zal het hem wellicht ongelooflijk voorkomen, den Hollandschen veldheer daar op dat oogenblik aan het schaakbord te zien zitten?

Zoo was Maurits van Nassau.

Eenmaal zijn besluit genomen, er mochten dan ook de grootste gevaren aan verbonden zijn, bleef hij met een zeldzaam vertrouwen, met een volkomen gerustheid het bepaald oogenblik afwachten. Het nakend gevaar, hoe groot het ook mocht wezen had nooit een buitengewone samentrekking zijner wezenstrekken veroorzaakt, had nooit in het minst den toon zijner stem veranderd. - In den dringendsten nood oordeelde hij met zoo veel juistheid als ware hij aan een vriendenmaal gezeten, en was even kalm in den tegenspoed, als in het oogenblik van een verzekerde zegepraal.

Het laat zich lichtelijk begrijpen, dat een man van zulke uitstekende hoedanigheden, ook het bevel moest voeren over een geoefend en dapper leger... Ja, en dit leger, hetwelk zoo hardnekkig zijn grond verdedigde, was zijne inrichting, krijgskunde en roem aan Maurits verschuldigd.

Inderdaad, voor dat het vertrouwen der natie hem het opperbevelhebberschap opdroeg, was het leger nog in dien toestand, waarin bij gebrek aan vordering in de krijgskunde, zich in dien tijd alle andere volkeren bevonden. Maar het genie van Maurits had weldra begrepen, dat er eene oneindige verandering en een volkomen

hervorming noodig waren, om met vrucht te kunnen worstelen tegen den machtigen Spanjaard. Weldra had de bekwame veldheer eene geheel andere inrichting voor zijn troepen ingevoerd, en dezelve aan een tot dan toe ongekende regeltucht onderworpen. Hij maakte den soldaat gewoon zijn eigen mondbehoefte mede te voeren, in plaats van door hatelijke afpersingen en strooperijen, zoo nadeelig voor de krijgstucht, in zijn bestaan te voorzien. Hij was het, die het eerst begrepen had, welk voordeel er in besloten was, zijn soldaten, niet zoo als voorheen de gelederen te doen verlaten, en man tegen man, maar in gesloten massa te strijden. Aan den ruiter ontbrak een vast en zeker middel tot bedwinging van zijn paard; - Maurits bracht een belangrijke verbetering toe aan den toom en voerde het gebruik van de stang in. Hij zelf was de meester, die ter plaats, den soldaat aan de verschansingen leerde werken, en hem het geheim van het versterken der vestingen mededeelde.

Geen wonder, dat Maurits van Nassau voor den grootsten veldheer van zijn tijd doorging, en zijn leger de school was geworden, waar de bloem van den vreemden adel de krijgskunde kwamen aanleeren.

Het plan, hetwelk de jeugdige veldheer in het begin van het jaar 1597 had ontworpen, en zooals de lezer reeds zal geraden hebben, ging uitvoeren, was even gewaagd als stoutmoedig. Het moest een Maurits zijn, die iets dergelijks durfde wagen; - men moest zijne ervarenheid in de krijgskunde, en zijne onversaagde dapperheid bezitten, om aan het gelukken van dergelijke plannen te durven denken.

De inzichten van den jeugdigen Maurits waren een volstrekt geheim; alleen twee officieren, met wie wij reeds vroeger hebben kennis gemaakt, waren er van onderricht.

Het was slechts den 20 Januari dat hij, na de noodige

patenten voor voetvolk en ruitery te hebben uitgezonden, in den raad van State verscheen, en er zijn plannen bekend maakte. Drie dagen later verscheen hij met zijn leger uit verschillende steden, en met een verbazenden spoed bijeengebracht, op de grenzen.

Die geheime verdwijning der bezettingen uit de verschillende garnizoenen, die versnelde marsch van voetvolk en ruitery met het noodig grof geschut, die spoedige vereeniging van het leger, en zijn onverwachte verschijning in een zoo weinig gunstig jaargetijd, mogen als een meesterstuk in de krijgskunde van den jeugdigen Nassauër beschouwd worden.

In afwachting dat het voetvolk van Maurits' leger zich met de ruitery te Ravels komt vereenigen, gaan wij, lezer, naar de Vrijheid terug, en zien of ook daar niets merkwaardigs voorvalt.

XII.

Het Nachtfest.

In een groote zaal van het kasteel, welks goudlederen behangsels, fraai gebeitelde schouw en rijk in bloemen uitgewerkte zoldering, nog getuigden van de grootheid en pracht, die de oude Vrouw van Turnhout, Maria van Hongarije, daar een vijftigtal jaren geleden tentoon spreidde, zijn dien avond de officieren van het Spaansch garnizoen verzameld. Het is feest op het oude verblijf van de zuster van Keizer Karel. Geheel de adeldom van Turnhout, welke in dien tijd een groot aantal familiën

telde, even uitstekend door naam als door rijkdom, is er tegenwoordig.

Het schitterend licht speelt langs het behangsel welks gouden vogelen tusschen de bloemen en het loof van het leder schijnen te leven, en vroolijk rond te springen. De tonen der muziek ruischen door de zaal terwijl daar buiten de regen op de glasruiten trommelt, en het gekraak van het instortend ijs der grachten door den echo van het park telkens wordt herhaald.

Het is bijna alsof de onstuimigheid van het weder het feest meer vreugde bijzet.

In een aangrenzend vertrek schuimen de bekers; daar werpen de spelers de teerlingen kletterende op het met fluweel bedekte speelbord; daar zitten de onvermoeibare schakers voor de ivoren schaakstukken, die in hun palmhouten vierkant elkander, uren lang beweegloos staan uit te dagen.

De heer van Balacon staat in den hoek der zaal; zijn voorhoofd is beneveld; er ligt een sombere uitdrukking in de trekken van zijn gelaat. Hij leest een brief, dien men hem zooeven heeft overhandigd, en naarmate hij denzelven doorloopt, trekken de rimpels van zijn voorhoofd dichter ineen. Zijn dreigend oog blik door de menigte, en houdt stil op Otto Richardi die, met de voldoening van een oud speler, de dobbelsteenen dooreenwerpt.

Zoodra hij den wenk van den bevelhebber gezien heeft verlaat hij zijn plaats, en nadert den graaf.

- Ritmeester, zegde deze hem stil in het oor; ik ben niet tevreden over uw gedrag, gedurende de afwezigheid van mijnheer Van Delf.

Otto Richardi die wel gevoelde dat de Generaal op de ontsnapping der drie gevangenen ging neerkomen, had zich op dit verwijt sedert eenige dagen voorbereid; hij begon zich te verontschuldigen met zijn gewone behen-

digheid, waarbij zijne lage kuiperij bij zijn opperhoofden hem steeds, met goeden uitslag, ter hulp kwam; doch Varax belette hem voort te spreken.

- Weet gij, vroeg hij, wie die kerel was met zijn lidteeken over het aangezicht, en dien men Annaboa noemde?

Richardi zag den generaal bedremmeld aan.

- Een Hollander, mijnheer, sprak hij, op bitsen toon; een stoutmoedige Hollander, die hier brieven van de grootste aangelegenheid heeft onderschept.

Richardi stond sprakeloos en bevend voor den generaal: de gewone woorden van versoening kwamen niet uit zijn mond.

- Ik heb u, voor de tweede maal, dus vervolgde Varax, van den staat van eenvoudig wachtmeester verheven tot dien van Ritmeester... Gij hebt door uwe nalatigheid getoond, dat gij mijne bescherming niet naar waarde hebt weten te schatten... Ik had u, als plaatsvervanger van kapitein Van Delf, een eerepost toevertrouwd, dien gij niet met eer vervuld hebt.

Bleek en ontsteld ging Richardi zich verontschuldigen, toen er een groote beweging in de feestzaal plaats had.

Een officier der ruitery kwam met overhaasten stap binnen gedrongen; zijne laarzen waren met modder bedekt en zijn harnas nauwelijks zichtbaar onder een dikke laag slijk. Zonder er zich aan te storen, dat hij met zijne doornatte laarzen den zuiveren vloer bomorste, en met zijn slijkerige kleederen de schoone Mechelsche kanten, en de zijde der edele jonkvrouwen en hare gouden borduursels aanraakte, ging hij recht naar den generaal, die met een paar officieren, hem in een zijvertrek voorging, en de deur achter den ruiter sloot.

- Welk nieuws? vroeg Varax; op mijn woord, indien het leger der Bataafsche Republiek aan de deur stond, zoudt gij er niet anders uitzien.

- Dit kwam ik u juist boodschappen, heer Graaf, antwoordde de officier.
 - Verklaar u; wat zegt gij daar?
 - Zooals ik de eer heb u te zeggen.
 - Dat het leger...?
 - Van prins Maurits in aantocht is.
 - En wie heeft dat nieuws gedroomd? vroeg de Graaf, terwijl hij ongeloovig met het hoofd schudde.
 - Men heeft de ruiters van het Staatsche leger gezien, heer Graaf, zei de officier op vasten toon.
 - Wie?...
 - Ik zelf, antwoordde de ruiter, beleefd het hoofd buigende.
 - En wat hebt gij gezien, mijn dappere ruiter?
 - Een grooten hoop paardenvolk, hetwelk de kleine brug, op den weg naar Ravels, bezet houdt.
 - Voorzeker eene bende stroopers, die op hunne gewone brandschattingen uitgaan?
 - Voor zooveel mij de duisternis toeliet, heb ik het aantal op verscheidene vaandels geschat, heer Graaf.
 - Onmogelijk! zei Varax, met het hoofd schuddend.
 - Het is zoo, waagde de luitenant eerbiedig; zelfs beweert men, dat 't geheele dorp Ravels wemelt van krijgsvolk.
 - Maar welk doel kan de vijand hebben? Of wil die onbezonnen Maurits ons bang maken.
 - De officier hief, zonder te antwoorden, den schouder op.
 - Neen, dat is onmogelijk! ging Varax voort; in alle geval, zeg aan Ritmeester Richardi, dat hij zijn vaandel terstond doe opzadelen en de aangeduide plaats ga verkennen.
 - De luitenant ging de deur uit, om het gegeven bevel te volbrengen.
 - Geen genade voor die benden, morde Varax, in

het heengaan; die onder den naam van krijgsvolk, werkelijk niets anders zijn dan baanstroopers... Wat denkt gij, mijn waarde Trevico en Sultz? ging hij voort, zich tot de twee officieren wendend, die stilzwijgend zijn gesprek met den officier, en het gegeven bevel hadden aangehoord.

- Zooals gij zegt, antwoordde de graaf van Sultz, een stroopbende; wat spreekt die officier van krijgsvolk?...

- Wie weet? zei de graaf van Tervico, op bedenkelijken toon.

- Maar, mijn beste Trevico, vroeg Varax; hoe kunt gij toch aannemen, dat een leger zich met zulk een weder in beweging stelt? De onstuimige dooi, de diep doorweekte grond alleen zijn een beletsel... Daarbij liggen de troepen in de Hollandsche vestingen, op een aanzienlijken afstand van elkander... En wat meer is, de graaf van Hohenlohe, zooals men mij gisteren bericht heeft, is op reis naar Duitschland.

De graaf van Sultz knikte toestemmend met het hoofd. Trevico, de bevelhebber van de 'Napelsche furie', zooals men zijn regiment heette, stond beweegloos naar den vloer te staren; het was gemakkelijk te zien, dat hij niet deelde in de overtuiging zijner vrienden.

- Maar, mijn goede Trevico, zei Varax; denk er toch eens aan, dat wij met een nieuweling in de krijgskunde te doen hebben.

- Een ondernemend en stoutmoedig nieuweling, meende de Napolitaan.

- Er is verschil, merkte Sultz op, tusschen de belegering eener vesting en een slag in open veld; de jonge Nassauër zal er tweemaal aan denken, eer hij een oud, geoefend leger aanvalt.

- Dat zal hij, antwoordde Trevico; ook zijn vader dacht tweemaal, driemaal of meer.

- Wilt gij dan volstrekt dat die jonge veldheer als en uitzinnige losbol zijn leger blootstelt, om zonder slag of stoot, in het slijk der Kempen te worden afgemaakt? vroeg Varax.

- Neen, antwoordde de Napolitaan; ik wil slechts zeggen dat, ofschoon ik niet geloof aan een inval der Staatschen, het raadzaam is niet te spotten met dien ondernemenden nieuweling; dien stoutmoedigen Hollander vertrouw ik niet.

- Kom, kom, denken wij er niet meer aan, zei Varax, terwijl hij in de groote zaal ging; Richardi zal ons de zaak terstond komen ophelderen ...laat ons de vroolijkheid van het feest niet storen door onmogelijke veronderstellingen.

De vreugde, eenige oogenblikken onderbroken, - keerde weldra in de feestzaal terug; de tonen der snaren ruischten wederom even vroolijk, de bekers werden opnieuw gevuld, en 't spel hernam zijn vorige levendigheid.

Van buiten bleef de storm door de oude beuken huilen en telkens bulderend zijn kracht beproeven tegen de muren van het kasteel.

Reeds verscheidene malen, had de heer Van Balacon, dien avond door het venster van een zijvertrek, zijn oog geworpen op het donkere park, en peinzend geluisterd naar de onstuimige natuur; en zoo dikwijls de koude regen tegen de ruiten kwam kletteren, was het hem koud aan het hart geworden.

Sedert den dag, dat wij den Spaanschen veldheer voor de hut van Wartje Nulp hebben zien stilhouden, was er een geheime onrust in zijne ziel geslopen. Zijn anders opgeruimd karakter was sedert dien tijd, in een sombere droefgeestigheid gevallen, en gestadig neigde zijn hoofd moedeloos naar zijn borst; het was alsof hij leefde in de pijnlijke verwachting van een of ander on-

geluk. Dien avond had hij alle pogingen in het werk gesteld om zijn fier voorhoofd glad te houden; om op zijn gelaat de gewone uitdrukking van kalmte terug te brengen; om uit zijn hart die ongekende onrust te verbannen, maar te vergeefs, onophoudelijk bracht hem zijn verbeelding terug voor die nederige hut, wier vreedzame bewoners hij met zoo weinig menschlievendheid had behandeld.

Sedert eenige dagen, dat hij de overtuiging had gekregen van de laffe boosaardigheid van zijn gunsteling, Otto Richardi, en van de ongelukken, die een vreedzame, onschuldige familie had moeten verduren, verweet hem zijn hart, dat hij een onvergetelijke onrechtvaardigheid begaan had. En dan zag hij daar voor zich hoe de oude Rombout zijne gekromde gestalte omhoog trok, en op een plechtigen toon, dreigend zijn voorzegging uitsprak.

Wie was die grijze heibewoner met zijn geheimzinnig voorkomen, evenals dat van een profeet des bijbels, die hem in zijn verbeelding altijd op de heide terug riep, om hem getuige te doen zijn van dien zonderlingen blik, welke in zijn oog brandde, en hem dien dreigenden donder te doen hooren van bloed, moord en verdelging? Op wien doelde de schrikwekkende bedreiging van dien armen, onbekenden man.

Wanneer de edele graaf die vragen bij zich zelve opwierp, wilde er een spottende glimlach op zijn lippen komen, trachtte hij die sombere denkbeelden, dat doodschoorvoel, als een kinderschrik van het lijf te schudden, maar te vergeefs; Rombout stond altijd dreigend voor hem, de hand uitgestrekt over de heide, welke bedekt bleef met een stroom van menschenbloed.

Het was reeds laat in den nacht geworden; het feest duurde nog altijd voort. Op dit oogenblik kwam er een ruiter, met lossen toom, de Patersstraat binnengerend, hij

sprong voor de brug van het kanaal van zijn paard en stormde met het ontzettend geroep: 'de vijand! de vijand!' de feestzaal binnen.

Eenige minuten later, bevond zich geen enkele gast meer in de vertrekken van het Kasteel; de lichten waren uitgedoofd, de bekers en speelborden lagen door het overhaaste vertrek der genoodigden, verbrijzeld op den grond; in een oogwenk was het oude slot van een schitterend feest overgegaan tot de akelige stilte eener bedreigde veste. De ophaalbrug was omhoog getrokken, de lont brandde bij het geschut, en de schildwachten, van kop tot teen met ijzer bezet, stonden op post.

XIII.

De slag op de Thielensche heide.

Het was een duistere nacht; het weder onstuimig.

Binnen de Vrijheid heerschte er een groote beweging van ruiters, voetvolk en wagens; maar geen trommelslag of trompetklank werd er gehoord; stil, gelijk een onafmeetbare uitvaart, kruiste alles dooreen; liep alles in honderd richtingen door de straten der stad.

De Spanjaarden bereidden zich tot den aftocht voor het leger van den jongen Maurits van Nassau.

Reeds waren, omstreeks vier ure, een menigte ammunitie- en bagagewagens in allerijl vertrokken, en den weg ingeslagen van het naburige Herenthals, teneinde daar in de vesting een meer veilige schuilplaats te zoeken.

Nauwelijks begon de bleeke dageraad aan den gezichteinder te schemeren, of ook de heer van Balacon, aan het hoofd van zijn leger, sloeg denzelfden weg in.

Tusschen de nieuwsgierige en tevens beangste inwoners, die dit onverwacht vertrek, dien overhaasten aftocht kwamen afzien, bevonden zich twee mannen, die op kleinen afstand, doch groot genoeg, om niet door de aftrekkende soldaten gezien te worden, elkander hunne opmerkingen mededeelden; de eene was de vreemdeling, wien wij eenige dagen de heide hebben zien bewaken, de andere was de gewezen eigenaar van den muilezel.

- Wat zegt ge daarvan, de Zegewoude? vroeg de Ritmeester Kelker; dat heet bang zijn, zoo te gaan loopen, wanneer de vijand nog een uur van hier is!

- Welke schande! zei de Zegewoude.

- Die vreesachtigheid bewijst mij, dat, indien de Staatschen het geluk hadden zich met Varax te meten, Maurits een schitterende zegepraal zou behalen.

- De aftocht alleen, Kelker, wanneer hij in dergelijke omstandigheden plaats heeft, is zooveel als een verloren veldslag... Doch laat ons een weinig naderbij treden... Ziet gij? Sultz met zijn Duitsch regiment staat voorop...

- Welke schande! met zulk een troep te gaan loopen gelijk houtdieven, morde Kelker, terwijl het voetvolk van den graaf voorbijtrok.

- Ziet gij, Kelker, zooals ik u gezegd heb, ging de Zegewoude voort; daar volgen d'Hachicourt en La Berlotte.

- Of die twee oplopende Walen zich op de lippen zullen bijten, zoo te moeten aftrekken, zonder eens de trom te roeren, of de trompet te steken?

- Goed! juist zooals ik gedacht heb! Ginds zie

ik de Trevico op zijn wit paard, die met zijn Napolitanen de achterhoede heeft.

- Napelsche Furie, bromde Kelker; heb nu eens zooveel furie, dat gij niet gaat loopen.

- En verder zal Nicolo Basta met zijn ruitery de vleugels dekken, ging de Zegewoude als tot zich zelve sprekende voort; waarom hebt gij toch zoo kwade luim Kelker? Drommels, de zaken gaan goed.

- En wie zou tevreden zijn wanneer men ziet, dat die kerels door hun lafheid alles verijdelen, hetgeen ons zooveel moeite gekost heeft?

- Hoe?

- De onderneming is teenemaal mislukt; dewijl die groote, laffe heer van een Spanjaard niet staan durft.

- In het geheel niet.

- Wat zegt gij? vroeg Kelker.

- Dat ons leger hen zal inhalen, en slag leveren, dat zeg ik.

- Onmogelijk! morde Kelker; de voetgangers kunnen niet voort; de ruitery blijft in het slijk steken, en Varax heeft reeds te veel veld en tijd gewonnen.

- En toch zal het zoo gebeuren, antwoordde de Zegewoude, terwijl hij het laatste vendel van de Trevico zag voorbij stappen; Kelker, volgen wij een kwartier het leger; wij hebben nog eenige oogenblikken tijd.

- Zie dan, vroeg Kelker, toen zij even buiten de Vrijheid waren; met welk inzicht bezetten de musketiers die oude, bouwvallige woning, daar ginds langs den zijweg?

- Verstaat gij dat niet? Om dezelfde reden, waarom men die brug, daar over de beek, en dat bosch, links van de baan, met eenig volk gaat bezetten...

- Zou Varax vreezen achtervolgd te worden?

- Geen twijfel.

- O, dat geve de Hemel!

- Kelker, het wordt tijd dat wij heengaan, zei de Zegewoude, en hij fluisterde hem zachtjes eenige woorden in het oor. Nauw hoorbaar duurde het gesprek eenige oogenblikken voort, waarna de beide vrienden elkander hartelijk de hand drukten, en zich in een tegenovergestelde richting verwijderden. - Kelker sloeg, langs hem bekende binnenpaden, den weg in naar der kant vanwaar het leger van Prins Maurits opdaagde.

Wij gaan den jeugdigen krijgsheld te gemoet.

Na eenige uren te Ravels te hebben vertoefd, om zijne voetknechten af te wachten, en zijn leger eenige rust, die hetzelfde na een overhaasten en bij het slechte weder moeilijken marsch noodig had, vergund te hebben, vervolgde hij zijn tocht zoodra de schemering van het eerste licht hem zulks toeliet.

Zonderlinge overeenstemming! Ook daar, langs dezelfde baan, kwam een zijner nakomelingen, de erfprins van Oranje, later Willem de tweede, die onder meer dan een opzicht zoowel geleek aan den roemrijken Maurits, ruim twee eeuwen later met zijn leger doortrekken. Ook toen, in 1831, was die verschijning zoo plotseling dat evenals de heer van Balacon, niemand binnen Turnhout aan dien aanval geloof sloeg.

Ongehinderd kwam het Staatsch leger voor de Vrijheid, trok dwars door de stad, en stiet weldra op de hinderlagen, welke wij, een oogenblik geleden hebben zien leggen, door de muskettiers van het Spaansch voetvolk.

Een paar aanvallen der Staatsche ruitery dreef weldra die nietige bezettingen uiteen. Niet even gemakkelijk scheen het ontzetten van de beek, welke op een kwart uurs ten Zuiden van Turnhout loopt, en waar een sterk detachement Spanjaards had post gevat.

Het scheelde niet veel of Maurits, gehoor gevende aan het gevoelen van zijn krijgsraad, gaf aan zijn leger bevel tot den terugtocht; daar het hem bijna onmoge-

lijk voorkwam, in dien moerassigen grond met water overdekt, met goed gevolg de ruitery in beweging te zetten.

Maar de onversaagde Marcelis Bacx en de Ridder Veer, een niet minder ondernemend officier van zijn leger, wisten den moed van den opperbevelhebber aan te prikkelen, en hun gevoelens te doen zegepralen. Meer had Maurits' krijgsvolks hart niet noodig; en zonder aarzelen beval hij jonkheer Nicolaas van der Aa, met een paar honderd man voetvolk de brug, die over de beek lag, te ontzetten.

Het sein was gegeven; de trompetten schalden overal het gegeven bevel van den aanval rond.

In eenige oogenblikken was de brug vrij. Het was alsof dat kleine voordeel den moed der Staatschen bezielde; er heerschte een onbeschrijflijken drift in het leger; de ruiters, die met hunne paarden tot den zadel toe door het water van den moerassigen grond reden, en de voetknechten, die bijna man voor man over de kleine brug moesten trekken, allen, hoe vermoeid ook en afgemat, zwaaiden het musket, lans of rapier boven het hoofd, en deden den oorlogskreet door de vlakke dreunen.

Het is tijd, dat wij den lezer in de hut van Wartje Nulph terug brengen.

Den nacht te voren was de koolbrander in zijne hut terug gekeerd. De aantocht van het Staatsch leger, de overtuiging van den weerstand van de zijde der Spanjaarden, de onzekerheid waar de ontmoeting zou plaats hebben, de vrees dat in die omstandigheden zijne hut, op de baan van de vesting Herenthals gelegen, misschien eenigen overlast mocht hebben van voorbijtrekkend krijgsvolk, dit alles had Nulph doen besluiten, een paar dagen een wakend oog te houden over zijn vader en moeder.

Vroeg in den morgen kwam Kelker in allerijl de hut binnen gedrongen, greep aan den wand den vuurloop van den koolbrander, stak den kruithoren en kogelzak, die er nevens hingen, bij zich, en liep zonder een woord te spreken, de deur uit. Nulph zag hem zijn paard uit den stal brengen, vlug in den zadel stijgen, en in vollen ren verdwijnen in de richting van Herenthals.

Een weinig later zag hij het regiment van den graaf Sultz den weg komen optrekken; het was de voorhoede van het leger van den heer Balacon. Achter deze volgde het overige krijgsvolk van den Graaf met zulke overhaasting en verwarring, dat hun marsch eerder aan een ordelooze vlucht dan aan een aftocht geleek.

Nulph bemerkte weldra, dat Varax alle pogingen in het werk stelde, om spoedig de kleine heide door te trekken, teneinde zich aan het stoutmoedig Staatsch leger, dat hem op de hielen zat, te ontsnappen, en niet verplicht te zijn in open veld slag te leveren.

Weldra echter ontwaarde hij achter zich, aan den ingang der heide, een bende Hollandsche ruiters, die de achterhoede in den rug aanviel; het was Ritmeester Bacx, die met eenige manschappen het leger van Maurits was vooruitgerend, met het doel de achterhoede door kleine aanvallen staande te houden, en den marsch van het leger te vertragen.

Desniettemin trok de Graaf Varax zoo spoedig mogelijk voort, en weldra ging zijn voorhoede, de engte aan de overzijde der heide bereiken, toen Nulph een ruiter uit het mastbosch zag te voorschijn komen, en met de snelheid des bliksems dwars voor het front van het Duitsch regiment heenvliegen, terwijl hij in zijn verbazenden ren zijn vuurloop loste, en zijn wapen omkeerend, den bevelhebber, graaf de Sultz, met een gewelddigen slag uit den zadel wierp.

- Kelker! zei Nulph bij zich zelven, verstomd over dien stoutmoedigen aanval, terwijl de ruiter aan de overzijde der hei verdween. De gevaarvolle onderneming van den Hollander had juist het gevolg hetgeen hij beoogd had. De onverwachte verschijning van een ruiter aan de voorhoede, terwijl men aan de achterhoede met den vijand schermutselde, bracht een verschrikkelijke ontsteltenis teweeg in het Duitsche regiment.

Nulph stond beweegloos in zijn hof op een kleine hoogte, vol bewondering voor den moed van zijn vriend, den eenvoudigen ossenkooper, toen hij Kelker, op zijn vluggen vos gezeten, opnieuw zag te voorschijn komen. Achter hem volgden vierhonderd Staatsche ruiters, die met opgestoken trompet en onder een ontzettenden oorlogskreet, op de voorhoede kwamen aangerend.

Het was de graaf van Hohenlo, die met acht vendelen, een zijweg achter de bosschen en heggen, was opgereden, en den vijand van voren kwam aanvallen. In een oogwenk werd het Spaansch paardenvolk, hetwelk de voorhoede dekte, als stof uiteen geslagen, en was op die wijze, het Duitsch regiment van zijn ruiters beroofd, aan een onweerstaanbaren aanval blootgesteld. Hohenlo toonde dien merkwaardigen dag dat hij waardig was te strijden onder zijn roemrijken opperbevelhebber. In een oogwenk had hij zijn ruitery wederom in dichte rangen geschaard, stak gebiedend zijn rapier in de hoogte, en rende onverschrokken op den vijand los. Een geweldige kreet van zijn vierhonderd soldaten beantwoordde het gegeven bevel. Toen dreef de troep met al de snelheid der paarden, saamgepakt als een dikke wolk vooruit, wierp de vijandelijke linies, evenals een felle draaiwind een mastbosch omverstoot, overhoop, en ging dwars door het Duitsche regiment heen.

Het was een ijselijk tooneel van onweerstaanbare kracht, van ontembaren moed, van schrik en verwarring. Wartje Nulph had van zijn eenigszins verheven standpunt die ontzettende beweging gade geslagen...

Van het begin van den aanval volgde zijn oog onrustig den zwarten, breeden hoed van Kelker, die op zijn vluggen vos, met onversaagden moed voorop stond, en als een slang door den vijand scheen heen te glijden.

De aanval was algemeen geworden; reeds waren de Bataafsche ruiters handgemeen met de Waalsche regimenten door d'Hachicourt en La Berlotte aangevoerd.

Het was op het centrum dat Maurits, die ondertusschen met geheel zijn paardenvolk was aangekomen, losging. De Bataven vochten niet met hunne gewone dapperheid, maar met eene woede, die op razernij geleek.

De hut van Wartje Nulph daverde van het rennen der paarden, de mastbosschen, die de heide omzoomden, stonden te schudden van het gedruisch, en in honderd richtingen galmde de oorlogskreet der strijders begeleid door een onophoudelijk geschal der trompetten.

In de deur der hut stond de oude Rombout, en sloeg op den arm van Nulph leunend, het ontzettend moordtooneel, dat op eenigen afstand van hem plaats had, met een vreemden blik gade.

Evenals toen Varax korten tijd geleden voor zijn hut had stil gehouden, ging zijn gekromde gestalte wederom uiteen, zijn zilveren hoofd rees omhoog; en in zijn anders zoo duister oog begon de gloed te tintelen, welke den heer van Balacon, sedert deze zonderlinge ontmoeting altijd was bijgebleven. Evenals toen scheen een nieuw vuur zijn afgeleefd lichaam te bezielen, en er het leven der jeugd in terug te brengen.

- Ziet gij, Nulph, zeide hij, de hand naar de heide

uitstekend, dat de dag is aangebroken? Heb ik niet gezegd dat zij zouden opdagen, omgeven met vuur en bloed? Dat onze heide zou daveren, en de heuvelen verschrikt zouden wegduiken? Reeds sedert eenigen tijd, ging hij voort, den vinger op het voorhoofd plaatsend, heb ik de doodstrompet over de vlakte hooren schallen; heb ik de dood gezien, terwijl zij met haar akelig kleed over de heide sleepte! En nu zie ik den standaard der overwinning wapperen!

Nulph stond te sidderen bij die woorden, welke hem den dag te binnen brachten dat zijn vader, in een onverklaarbare omstandigheid, den graaf Varax die geheimzinnige voorziening toewierp; sedert dien tijd had hij niet meer gedacht aan de woorden des grijsaards, - welke hij aan de overprikkeling van een ziekelijken geest had toegeschreven.

- Ziet gij, riep de oude Rombout, terwijl hij zijn ontstelden zoon bij den arm schudde, en met den vinger in de verte wees naar een punt, waar de strijd met een geweldige hevigheid werd begonnen; ziet gij, hoe ze komen aanrennen? Ziet gij hunne degens flikkeren! Hoort gij het losbarsten van hun moordtuig? Het is de bliksem en de donder der verdelging! Let op!

Nulph zag den heer van Balacon op zijn goudgelen Andalouziër omgeven door een hoop Staatsche ruiters. Varax verdedigde zich met behendigheid en moed; zijn lang zwaard ging even vlug op en neer als eene molenwiek door den storm rondgedreven, en veegde onophoudelijk rondom zijn paard den grond schoon.

Maar deze vindingrijke geest van Prins Maurits had in dezen tocht, voor de eerste maal, zijn ruiters in plaats van met lansen, met groote pistolen gewapend; de behendigheid, de dapperheid van den Spaanschen generaal vermochten niets tegen het onzichtbaar lood, dat hem van alle zijden op het harnas kletterde; een kogel door-

boorde hem de zijde; Varax tuimelde, doodelijk getroffen van zijn paard.

Wartje Nulph gaf een kreet van ontsteltenis, en riep onwillekeurig om hulp, bij het zien van dat bang tooneel.

- Hulp! ja, bulderde er een stem op eenige schreden van hem! Het was de stem van Otto Richardi, zijn gevreesden vijand, die aan het hoofd van eenige ruiters op de hut kwam toegesneld; bereid u tot den dood, lage schelm.

Van den beginne van het gevecht had de eerlooze Richardi het oog op de hut gevestigd, gehouden, met het doel den ontsnaptten gevangene, die hem zooveel onaangenaamheden had berokkend, een beslissende straf te doen ondergaan. Brand, bloed en moord, klopte het in zijn hart, zoodra hij zag dat hem de omstandigheden zoo gunstig toelachten, om zijn helsch plan ten uitvoer te brengen. Van het begin van den slag had Nicolo Basta, de bevelhebber der Spaansche ruitery, hem met een kleine macht afgezonden, om den hoek van het mastbosch bezet te houden. Zoodra Otto Richardi bemerkte, dat de bezetting van het aangeduide punt, door den loop van het gevecht, gansch onverschillig was geworden, oordeelde hij het oogenblik gunstig, en rende op de hut los.

Zoodra Wartje Nulph de stem van den Ritmeester gehoord, en deszelfs groot, wit paard op eenige schreden van de hut gezien had, vatte hij zijn ouden vader om het midden, en liep, onder inspanning van al zijn krachten, door het nakend gevaar verdubbeld, de deur zijner woning binnen; achter hem blikkerde het rapier van Richardi, dat zonder zijn vijand te treffen, bijna dwars door de deur hakte.

- Aan mij, mijn dappere ruiters! riep de Ritmeester schuimbekkend van woede; haalt mij dat galgenaas

uit zijn nest! Stijgt af, Floriano en Antonio, en brengt den roover hier! Hier, zeg ik u! bulderde hij de afgestegen ruiters tegen, die den armen Nulph buiten de deur sleepten; hier voor mijn paard! dat ik hem mijn zwaard door het hart drijve... Gij Eusebio, steek dat nest in brand, en zorg dat er geen kat ontsnappe.

Nu hakte hij naar den kolenbrander; doch Nulph worstelde uit al zijne macht tegen de twee soldaten; zijn gedurige keeringen en draaïngen rond zijn aanvallers beletten Richardi zijn doel te treffen, zonder gevaar te loopen zijn eigen soldaten te kwetsen.

- Houdt hem stevig van weerszijde vast, dat ik hem het hoofd klieve! riep hij; en zijn wapen rees in de hoogte, toen er eensklaps een geweldig geroep tusschen zijne soldaten plaats had. Op een kleinen afstand kwamen eenige Staatsche ruiters, met al de snelheid hunner paarden aanrennen.

Hun aanvoerder zag het staal blikeren, dat het hoofd van den armen hutbewoner ging treffen; uit al de kracht zijner stem riep hij den Spaanschen Ritmeester toe: 'Ficcorini! Severina!'

Deze woorden schenen een tooverende kracht te bezitten; want Otto Richardi hevig verschrikkend, liet zijn rapier bijna vallen, en zag ontsteld naar den kant van waar hem die stem in het oor klonk.

- Red u! Nulph! riep de Hollander, terwijl deze zich uit de handen der Spaansche soldaten losrukte, en binnen de deur zijner hut sprong.

De hevigste strijd, die er in de heide op dit oogenblik plaats had, was gewis die, welke er voor het oog van den koolbrander een aanvang had genomen. De Staatsche ruiters, onder het oog van hun bekwamen veldheer geoefend, behandelden hun lange pistolen zoo behendig, dat zij, bij het eerste schot, menigen Spanjaard uit den zadel wierpen. Maar ook de soldaten van Richardi,

niet minder afgericht in het gebruik der lans, verdedigden zich dapper. Men vocht man tegen man, met buitengewone hardnekkigheid. De Bataafsche aanvoerder scheen slechts een doel te hebben; het was den Spaanschen Ritmeester op het lijf te vallen. Met onweerstaanbare kracht zijn paard dan links dan rechts vooruitdrijvend, gelukte hij er weldra in, den Ritmeester vlak voor zich te hebben.

- Ficcorini! Laffe moordenaar, verdedig u! riep hij.

- En gij ook, verdedig u! schreeuwde de Spanjaard.

Intusschen was reeds het gevecht tusschen de twee benden geëindigd; in minder dan eenige minuten, waren de Spanjaarden allen op de vlucht geslagen, of doodelijk getroffen door de Bataafsche pistolen van hunne paarden geworpen.

- Blijft staan! riep de Staatsche aanvoerder zijne soldaten toe, die hem ter hulp snelden; blijft staan! Aan mij alleen komt de eer der overwinning toe!

Nu volgde er een hardnekkig tweegevecht. - De Spanjaard vocht met woede; de Hollander met de tegenwoordigheid van geest, met de berekening van iemand, die zeker is van de overwinning. Richardi, ofschoon door dronkenschap en lage hartstochten tot een zekeren graad van dierlijkheid overgegaan, was niettemin een kloek en bedreven krijgsman. Dit ondervond zijn tegenstrever; want met een geweldigen en kunstig berekenden slag van zijn rapier raakte hij den Hollander zoo geweldig op het hoofd, dat de lederen keelband brak, en de helm op den grond viel.

Een luide kreet ontging aan den mond van Wartje Nulph, die zooals men denken kan, dit hardnekkig tweegevecht, met een bijzonder belangstelling voor den Hollander gadesloeg, toen hij in het ontbloote wezen van den strijder den ossenkooper met het lidteeken, zijn medegevangene, Annaboa, herkende.

Ook Richardi herkende nu den man van den komedieavond, wiens ontsnapping hem zooveel onaangenaamheden had berokkend, misschien zelfs de oorzaak zou zijn eener volkomene ongenade bij het opperbevelhebberschap van het leger.

Ofschoon eenigszins onthutst door de onverwachte verschijning van den plompen ossenkooper, wien hij thans in een dapper ruiter herschapen terug vond, herstelde hij zich spoedig genoeg, om het behaalde voordeel niet te verliezen.

Maar het scheen den Staatschen ruiter om het even, of een dichte stormhoed, al of niet zijn hoofd bedekte; evenals een leeuw schudde hij zijn lang, zwart haar dooreen, deed een zijdelingsche beweging, en bracht de punt van zijn rapier achter de borstplaat van zijn vijand, wien hij eene diepe wonde in de borst toebracht.

Toen wierp hij zijn wapen van zich heen, greep den Spanjaard bij de keel, hief hem met zijn gespierden arm uit den zadel, en rukte hem op den grond. Bijna eventijdig als het zware lichaam in het slijk nederviel, zat hij den Spanjaard met een korten dolk op de keel, en riep met de stem van een razend mensch:

- Ficcorini! kent gij mij nu? Wat hebt gij met mijne zuster gedaan? Arme Severina!

Doch Otto Richardi verloor zijn bloed, en lag beweegloos onder den dolk van zijn overwinnaar.

- Neen! riep de grootmoedige Hollander opstaande, en zijn dolk ter zijde werpen; leef, indien de Hemel aan zulke monsters het leven nog vergunt!

Toen verborg hij zijn hoofd in zijne handen en riep nokkend: O, Severina, mijne arme zuster!

Wij zullen den lezer later de noodige ophelderingen geven over de betrekkingen, welke er tusschen onzen dapperen Bataaf en den Spanjaard bestonden; thans is

het tijd geworden, dat wij nog voor een oogenblik naar het slagveld terugkeeren.

Het laat zich licht begrijpen, welke ontsteltenis de dood van den Generaal Varax tweeebracht. Ook waren de schrik en de verwarring algemeen in het Spaansche leger, hetwelk weldra in een onherstelbare wanorde geraakte, en zich door de vlucht poogde te redden. Van dat oogenblik veranderde de strijd letterlijk in een slachting. Van achter kwam het Staatsche voetvolk opdagen; van weerszijden waren de vluchtelingen ingesloten door de gezwollen beek en een dicht geboomte, terwijl van voren de engte, waarin de heide uitliep, was versperd door de wagens met krijsvoorraad beladen.

De heide rookte van bloed, en was bedekt met dooden en gekwetsten. Twee duizend lijken, over het slagveld verspreid, lagen daar tot bevestiging der voorzegging van den ouden Rombout.

Prins Maurits maakte vijf honderd krijgsgevangenen, en veroverde een verbazend aantal wapenen van allerlei soort. In minder dan één uur, enkel met zijne ruitery, behaalde de jeugdige veldheer de schitterendste zegepraal, en bewees door zijn eerste proefstuk in open veld, dat hij den roem, welke hem de natie toekende, overwaardig was.

Omtrent één uur namiddag trok zijn leger op Turnhout terug, alwaar het Kasteel, des anderendaags, na een korte beschieting, zich aan den overwinnaar der Thielensche heide overgaf.

XIV.**Weergevonden.**

Vroeg in den morgen van den dag, waarop de merkwaardige gebeurtenis, op de heide moest voorvallen, was men op het Berkenhof reeds in beweging. De oude Reinold kon zich niet verklaren, waarom de zinnelooze Stina zoo ongedurig op en af wandelde. - Eensklaps was het arme meisje voor het oud, gebroken spiegelglas blijven stilstaan, en had een onderzoekenden blik geworpen op haar armoedig kleedsel, en telkens was er dan een lichte bloos haar bleeke wangen komen ophelderen; het was alsof het rood der schaamte en vernedering de gevoelens welke sedert jaren bij haar schenen uitgedoofd, wederom begonnen te herleven.

Verscheidene malen was zij aan de deur der woning blijven stilstaan, om met aandacht te staren in de richting der Vrijheid; en telkens was zij zichtbaar ontsteld wederom bij den warmen haard komen nederzitten. Nooit, sedert Stina op het Berkenhof verbleef, had men zulke ontsteltenis in hare trekken, zulke onrust bij haar opgemerkt. De oude Reinold, die een voorgevoel had, dat er iets vreemds in den geest der vrouw omging, volgde haar steeds op de hielen.

Omstreeks tien uren bleef zij in eens op den hoek der woning stilstaan, en luisterde wederom in de zooeven aangeduide richting. - Haar oogen schenen in haar hoofd te branden onder de dicht ineengefronste wenkbrauwen; - haar mond wijd opengespannen scheen aan het gehoor behulpzaam te willen zijn in het opvangen van een onhoorbaar gerucht; en geheel hare ge-

stalte eenigszins gebogen om beter te hooren, trilde bij het gedurig ophouden der ademhaling.

Eensklaps stond zij recht, nam de kleine Bertha bij de hand, verliet met een vasten en snellen stap de woning, en verwijderde zich dwars door het berkenbosch, zonder acht te slaan op de voetpaden, in de richting der hut van Wartje Nulph.

De oude Reinold bekommerd om de zonderlinge handelwijze der ongelukkige, volgde haar op.

Weldra hoorde de grijsaard in de verte een musketvuur, en telkens wanneer hun de wind den klank van het schot over de heide te gemoet voerde, was het alsof het lood van het moordtuig de arme Stina in de borst had getroffen. Bij elke ontploffing bleef zij als besluiteloos stilstaan, staroogend naar het punt van waar het gedruisch kwam, en vervolgde dan weder haren weg. Met haar kleine, teedere handen rukte zij de braamranken en de doornen voor de kleine Bertha op zijde, droeg het kind door de waterplassen, of over de hooge houtwallen, of deed haar een helling ontwijken, waar het wichtje soms gevaar zoude loopen uit te glijden en te vallen.

De grijze Reinold, ofschoon hevig verontrust door het toenemend musketvuur, hetwelk hij aan niets anders dan aan eene of andere schermutseling tusschen Spaansche en Staatsche ruiterbenden, welke in dien tijd niet zeldzaam was, toeschreef, Reinold wilde echter den uitslag kennen van de zonderlinge handelwijze der zinnelooze. Hij bewaakte hare schreden, en volgde haar op den ongebaanden weg door bosschen en heggen, dwars over akker en weiland in de aangeduide richting.

Naarmate de kleine troep vorderde, nam ook het musketvuur in hevigheid toe, en weldra hoorde men het gedommel der trommen, en het geschetter der trompetten.

Eindelijk kwamen de bewoners van het Berkenhof op den zoom der heide, juist op het oogenblik dat de slag met hevigheid begon. Het woest rennen der ruitertroepen, het geknal der musketten, het geroep der opperhoofden, het gekerm der stervenden, geheel dat tooneel, hetwelk zich gedurig achter den rook van het buskruit verborg, en zich telkens meer en meer ijselijk aan het oog vertoonde, dit alles scheen het hart der zinnelooze diep te treffen. Met een bangen gil sloot zij Bertha in haar armen, en verborg zich met het kind in een klein, dicht mastbosch hetwelk zich op eenige honderden schreden achter de hut van Wartje Nulph bevond. Tusschen de dichte takken der jonge dennen op zijn stok leunend, had de grijze Reinold den loop van het gevecht gadegezien; toen hij echter het zwaard van Otto Richardi boven het hoofd van zijn neef had zien blikkeren, was de grijsaard, als bezielde door het vuur zijner jonge jaren, vooruit gesprongen, om Nulph ter hulp te snellen. Eer hij aan de deur der hut kwam, lag Otto Richardi in de borst getroffen door het rapier van den Bataafschen ruiter, reeds ten gronde. Hij zag Nulph uit de deur komen snellen, den gewonden Spanjaard in zijn armen nemen, en hem de hut binnendragen.

In een oogenblik had Nulph, met behulp der Staatsche ruiters, eenige bosschen stroo op den vloer uitgespreid, er een bed opgeworpen, en den gewonde er op neergelegd.

De brave jongen, die op dit oogenblik aan niets anders dacht dan een ongelukkige te helpen, ontgespte het harnas van den ruiter, stopte met linnen de wond dicht, waaruit een zwarte stroom van bloed opborrelde, en goot een weinig brandewijn op de lippen van Richardi. Maar de Spanjaard diep getroffen door het vijandelijk staal, beroofd van zijn bloed, ontwricht door den slag

waarmede hem zijn vijand ten gronde had geworpen, gaf weldra geen teeken van leven meer; zijn oog stond dof als een glas met vuilen damp bedekt in de diepe holte, de doodskleur der stervenden bedekte zijn gelaat, en de adem zweeg.

- De Zegewoude, zei de moedige Kelker, die na het eindigen van den slag zijn vriend de hand kwam drukken, gij hebt u waardig gewroken.

- O, mijn vriend, riep Nulph, Kelker omarmend; wat ben ik u verschuldigd! Mijnheer, o, vergeef mij! En gij, Annaboa, of hoe gij ook heet... God, ik weet niet wat ik moet zeggen... mijn redder!

En Nulph viel aan de voeten van den Bataafschen Ritmeester, wien hij zijn leven verschuldigd was.

- Annaboa! riep Nulph weenend.

- Zeg, Graaf van Zegewoude, fluisterde Kelker hem in het oor.

- Heer Graaf... stotterde Nulph, die niet meer wist wat hij hoorde, zag of deed.

De Graaf van Zegewoude drukte zwijgend de hand van den braven jongen, maar kon zijn oog niet aftrekken van zijn overwonnen vijand.

Reinold, de oude bewoner van het Berkenhof, stond naast hem, zijn oog stijf gevestigd op den Spanjaard, en ten prooi aan een hevige gemoedsbeweging, welke hij te vergeefs poogde te bedwingen.

- Kent gij dien mensch? riep hij naar Otto Richardi de hand uitstekend; o wee! wee! Reinold, kent den eerloozen overlooper, den godvergeten moordenaar! Luistert, riep de grijsaard op plechtigen toon, die al de omstaanders deed sidderen, luistert:

Eenige jaren geleden, kwam op een avond, diezelfde ruiter, die toen Ficcorini heette, aan het hoofd eener bende van twintig manschappen Staatsch paardenvolk op het Berkenhof aan. Hem volgde een jonge vrouw, een

engel van schoonheid en deugd, met een kind, ook een engeltje, van vier maanden.

Hier ontviel aan Reinold de stem, welke een pijnlijke herinnering aan het verledene eensklaps afbrak.

Langzaam vervolgde hij:

- Die vrouw was de voedster van het lieve kind, wiens vader in den troep van Ficcorini diende.

Een doffe zucht van den Graaf van Zegewoude deed den ouden verhaler een oogenblik stilhouden.

- Ga voort, zuchtte de Staatsche Ritmeester.

- Toen des morgens de soldaten zich gereedmaakten tot het vertrek, ontstond er eensklaps onder hen een geweldige ontsteltenis; de kreet: te wapen, te wapen! galmde overal in 't rond. Twee vaandels vijandelijk krijgsvolk omzetterden het Berkenhof. Vluchten was onmogelijk, de hoop op verdediging zinneloosheid. En toch hadden de moedige Hollanders misschien den ijzeren kring, die hem omsloot, verbroken, en waren zij met verlies van eenige manschappen ontkomen, indien de troep met vereende krachten had gevochten; maar hun aanvoerder was niet aan hun hoofd; van het oogenblik dat de trompet haar akeligen doodskreet had doen hooren, was Ficcorini verdwenen.

De strijd was kort; het was een slachting, welke niet langer dan eenige minuten duurde; het bloed van twintig Staatsche ruiters dreef als een stroom aan de wortels der witte berken!

Reinold heeft de lijken geteld, en hun een plaats gegeven onder de zoden! Reinold alléén heeft op het wijde graf der gesneuvelden gebeden!

De grijsaard liet een diepen zucht, en vervolgde, zijn oog op het loodkleurig gelaat van Richardi gevestigd:

- Waar was Ficcorini, de laffe aanvoerder der ongelukkige ruiters? Luistert: Reinold heeft met eigen oogen gezien wat hij verhaalt. Bij den kreet 'te wa-

pen!’ was de jonge vrouw met den zuigeling in haar schoot, op den zolder gevlucht, waar de aanvoerder haar weldra volgde. - Ik zie haar nog van uit mijn donkeren schuilhoek, hoe zij zich met haar kind achter de eikenhouten kist verborg, hoe Ficcorini haar voor het venster sleepte, en het lieve wichtje bij de voeten grijpend, met het hoofd tegen den muur wierp. Ik zie nog hoe de arme vrouw aan zijn voeten kroop, en hoe de wreedaard haar zijn dolk door het hart stiet. Ik zie den goddeloozen kerel nog, toen hij van den trap dalend de stroobussel aan het vuur bracht, en het Berkenhof in brand stak om alle spoor van zijn gruwelijk schelmstuk te doen verdwijnen.

De oude zweeg, en wischte twee dikke tranen van zijn wangen bij de herinnering aan dien wreedaardigen moord, waarop de verwoesting van al wat hij in de wereld bezat, gevolgd was.

De graaf van Zegewoude stond verbaasd en ontsteld te luisteren naar den ouden boer van het Berkenhof.

- Ga voort, sprak hij met bevende stem.

Reinold hernam:

- Terwijl de vlam mijne woning, schuur een stal, met al mijn vee verteerde, steeg de boosaardige Ficcorini in den zadel, en reed tot de Spaansche ruiters over, die hem met een algemeen kreet van vreugde ontvingen. Toen zag ik, dat het bloedig raadsel zich oploste. Ficcorini had door verraad zijne bende opgeofferd, om een laaghartigen en dubbelen moord te bedekken! Maar de Voorzienigheid wilde niet, dat het helsche plan van den moordenaar ten volle zoude gelukken; want toen de vlammen hadden opgehouden te woeden, vonden wij de vrouw en haar kindje door het vuur gespaard, op de ten deele ingestorte zoldering liggen, en beiden nog teeken van leven gevend.

- En verder? hijgde de Staatsche Ritmeester.

- Dagelijks kwam de priester uit het nabijgelegen dorp met Reinold en zijn zoon bij de stroobussel, waarop de ongelukkige vreemdelingen gedurende twintig dagen lagen te zieltogen, nederknielen, om van den almogenden Redder daarboven, het behoud van vrouw en kind af te smeecken. Het laatste stukje brood, het laatste dropje melk onzer twee geiten, eenig overschot van den veeststal, den laatsten honigraat onzer bijenhal, al wat wij bezaten, hebben wij met de arme wezens gedeeld.

Eindelijk, door een wonder des Hemels, heelde de wonde der vrouw; zij kreeg de gezondheid, maar helaas, niet de rede weder. Niemand wist haar naam; Reinold heette haar Stina; want zoo ook heette eenmaal de vrouw, welke ik van het echtaltaar naar het Berkenhof geleidde, en gelukkiglijk vroegtijd genoeg de aarde met den Hemel verwisseld heeft, om niet de verwoesting te zien der hoeve, waar wij en onze voorvaderen zoo gelukkig geleefd hadden. De zinnelooze Stina bleef bij ons, en deelde in onze armoede. Het lieve wichtje, dat de Hemel ook had behouden, noemden wij Bertha; mijn broeder Rombout nam haar. hier in deze hut, bij zich; de brave Nulph, zijn zoon, werd haar vader.

Met ingehouden adem had de graaf van Zegewoude geluisterd, en gebood zooals daareven:

- Ga voort; waar is die vrouw, waar is dat kind?

Op dit oogenblik kwam de zinnelooze Stina, door het ophouden van den strijd aangemoedigd, langzaam uit haar schuilhoek te voorschijn, en naderde de hut; zij droeg de kleine Bertha op haar arm; zoo stond zij voor de opene deur der hut stil. Een oogenblik aanschouwde zij met oplettendheid het loodkleurig gelaat, het verduisterd oog van Richardi, het bloed dat zijn kleeren gekleurd had, en bracht toen de oogen sluitend, de hand naar het voorhoofd. - Toen spreidde er zich een akelige verf op haar vermagerd wezen; hare borst begon te

jagen, hare keel met een snelle beweging op en neder te gaan; de ontstelde zenuwen schokten al haar lidmaten met geweld dooreen, en met een gil, die al de omstanders deed huiveren, zakte de ongelukkige met de kleine Bertha op den grond.

Maar niet zoodra had de Graaf van Zegewoude de arme vrouw met haar kind op den arm gezien, of hij vloog naar de deur, en riep in vervoering van vreugde en verbazing:

- Mijne zuster, arme Severina!

En terwijl hij haar vurig omhelsde snikte hij aanhoudend:

- Severina, beminde zuster! Arme Juliana.

Bij dien broederkreet, bij die vurige omhelzing, was de zinnelooze met een onbeschrijflijken schreeuw haar broeder om den hals gevlogen.

- Mijne Edmond! weende zij, en weende en bleef weenen van vervoering en geluk.

Indien ooit twee menschen, zooals men zegt, aan den grond stonden genageld, waren het voorzeker op dat oogenblik de oude Reinold en zijn neef Nulph.

De eerste vroeg of een mensch niet zinneloos kan worden, bij het zien van dergelijke voorvallen, en Nulph smeekte dat men hem zou wakker maken om van zijn zonderlingen droom ontslagen te zijn.

Uit hetgene in ons verhaal is voorafgegaan, heeft de lezer reeds begrepen, welke de levensgeschiedenis van Otto Richardi, in de laatste jaren, moet geweest zijn. Treden wij echter, tot meerdere klaarheid en gemak van den lezer, in eenige ophelderingen. Zijn eigenlijke naam was Ficcorini. Uit een adellijke, maar weinig vermogende Florentijnsche familie gesproten was hij naar Holland overgestoken om daar in dienst te treden van den beroemden Maurits van Nassau, en fortuin te zoeken. Zijn naam, opvoeding en zekere kennis in de krijgskun-

de, brachten hem weldra in aanzien, en deden hem na verloop van twee jaren tot den graad van Ritmeester opklimmen. Ongeveer vier jaren voor dat ons verhaal begint, gelukte hij er in de hand te verwerven van Severina de Zegewoude, de parel der Hollandsche schoonen, die hem door den echt in het bezit stelde van een aanzienlijk vermogen. Van dat oogenblik wierp de huichelaar het masker af, hetwelk tot hiertoe zijn ondeugden had verborgen gehouden. - Met een onbeschrijflijke drift wierp hij zich in den kring, door het verfoeilijk deel der bedorven maatschappij gevormd; Ficcorini werd het hoofd der spelers, de aanleider der losbandige jeugd, met welke hij zich aan eerlooze dronkenschap overgaf.

Slechts korten tijd was er verlopen, of het vermogen der ongelukkige Severina verdween in het spel en den draaikolk der verkwisting; en zij zelve werd voor haar ontaarden echtgenoot het voorwerp van walg, afkeer en haat. Zoo dronk gedurende twee jaren de braafste der vrouwen al het bittere van den huwelijkskelk, en werd tot meerder ongeluk moeder van een dochtertje, aan wie zij den naam gaf van Juliana.

Zonder ouders, in een toestand welke voor de edele dochter bijna aan armoede grensde, zwierf zij met haar kind van de eene garnizoenplaats naar de andere, haar eerloozen echtgenoot achterna. Haar eenige broeder, de jonge graaf Edmond de Zegewoude, had kort na hare echtverbintenis het land verlaten en diende op de vloot, die met zooveel roem den Spaanschen zeereus het hoofd bood.

Kort na zijn huwelijk vormde Ficcorini, wien de vrouw met hare hemelsche zachtaardigheid benevens haar lief kind een ondraaglijke last waren geworden, het helsche plan om de verloren vrijheid van jonkman te heroveren.

Op zekeren dag was hij met zijn vaandel ruitery op

marsch, om op gegeven bevel in een andere stad, niet ver van de grenzen gelegen, garnizoen te houden; Severina met een kind op een paard gezeten, volgde hem.

Op zekeren dag trok hij aan het hoofd van twintig manschappen over de grenzen. Zonder achterdocht kwam de bende, aan dergelijke tochten naar de Brabantsche dorpen gewoon, des avonds op het Berkenhof aan, waar de aanvoerder zijn kind voor dat van een zijner ruiters, en zijn echtgenoot voor de voedster van het wichtje deed doorgaan. Een zijner vermoemde soldaten, die nooit terug verscheen, bracht naar de nabijgelegen vesting van Herenthals den brief over, waarbij de verrader aan den vijand de tegenwoordigheid van een Staatsche bende op Spaanschen bodem, en zijn helsche inzichten bekend maakte.

De lezer weet, hoe de ongelukkige ruiters den volgenden morgen allen, zonder uitzondering, door de Spanjaarden werden afgemaakt; hoe de godvergeten booswicht, na vrouw en kind vermoord, en het huis in brand gestoken te hebben, naar den vijand overliep.

Ficcorini bleef in het Spaansche leger en diende er als Ritmeester onder den naam van Otto Richardi.

Bij zijn terugkomst in het vaderland vernam de Graaf de Zegewoude het ongelukkig einde zijner zuster met het kind.

In dat woelig tijdperk van aanhoudenden oorlog, van gedurig aankomen en vertrekken der legerbenden, waren de betrekkingen tusschen de twee landen zoo moeilijk geworden, dat de Zegewoude wel den wreedaardigen moord, maar nooit de wonderlijke redding zijner zuster en haar kind te weten kwam.

Op het einde van het jaar 1596, ondernam de Graaf, toen Ritmeester der ruitery, onder de vermomming van een ossenkooper, eene reis in Brabant. Dezelve had tot doel de noodige inlichtingen te nemen, om met het be-

gin van het volgend jaar een inval te doen op het Spaansch grondgebied. Op zijn tocht onderschepte de moedige de Zegewoude den belangrijken brief, waarin Prins Albertus zijn bittere klachten deed bij het Spaansch hof over den deerniswaardigen toestand van het leger en der algemeene schatkist. Ook was het op zijn terugreis dat hij bij toeval den eerloozen Ficcorini aantrof. De weinige omgang, dien hij met den moordenaar zijner zuster gehad had, en bijzonderlijk het breede, roode lidteeken, eeuwig bewijs zijner dapperheid, dat zijn geheel aangezicht dwars oversneed, had hem voor Ficcorini teenemaal onkennelijk gemaakt.

Deze echter, in weerwil van den langen, rosachtigen baard, die zijn aangezicht bijna geheel bedekte, in weerwil der veranderingen, die de losbandigheid op zijn gelaatstrekken hadden afgeteekend, was hij den eersten oogslag, in de vertooning der Turnhoutsche Rederijkkamer herkend geworden.

Doch wij moeten den roemrijken Maurits voor een oogenblik gaan terugvinden. Toen hij des anderendaags de Vrijheid verliet, om over de grenzen terug te keeren, stond geheel de stad overeind, om een rijtuig met twee paarden bespannen en door een bende ruiters begeleid te zien voorbijtrekken. Op dit voertuig hetwelk zoo het scheen met de haast in gereedheid was gebracht, zaten Wartje Nulph met zijn ouders, en de wedergevonden zuster van den Graaf de Zegewoude met haar kind. Voor op den wagen zat een heerlijke ooievaar; het was Kikokoo, de vriend des huizes, de onafscheidbare makker des koolbranders, de trouwe luchtbode, aan wien de gevangenen op het Kasteel eens hunne vrijheid te danken hadden. Geheel het huisgezin der heide had, op het aanraden van den Graaf de Zegewoude, het plan gevormd,

om voorloopig zich op vreemden bodem te vestigen. De lezer zal licht begrijpen dat deze voorzorg zeer raadzaam was in het belang der vrijheid van den koolbrander, wien het ‘Consistorie van den Hoorn’ dingen had ten laste gelegd, welke hem niet zonder reden verontrustten.

Maurits trok langs Geertruidenberg naar zijn land terug, en kwam acht dagen na zijn vertrek in den Haag aan, alwaar hij in de groote zaal van het Hof, de schitterende gedenkteekenen zijner overwinning deed ophangen; het waren acht en dertig vaandels, het wimpel der Zoetelaars en de standaard van het bijna vernietigde regiment van Mondragon.

De intrede van den dapperen Nassauër was het prachtigste feest, hetwelk de jonge Republiek nog gevierd had. Overal rezen zegebogen, overal stormde bij het gelui der feestklokken de bevolking te samen, om den jeugdigen held te aanschouwen; geheel Holland juichte, en in elke vesting verkondigde het geschut, het wapenfeit van Maurits van Nassau.

XV.

Druk en tegenspoed.

De lezer herinnert zich nog wel het huis dicht bij de stad Breda gelegen, waar wij hem eenige dagen geleden, met den hardlooper binnen brachten, waar wij voor de eerste maal kennis maakten met den jeugdigen opperbevelhebber van 't leger der Staten. Het was daar, dat de Graaf de Zegewoude een voorloopig verblijf bezorgd had aan de uitwijingen der Thielensche heide.

Het houten kruisbeeld, de troost van het nederig huisgezin, hing ook daar naast de vuurpan tegen den wand; de ooievaar zat er bij den haard; de weinige meubelen der hut waren er overgevoerd, en zij stonden bijna zooals vroeger in het oud verblijf van Rombout langs de muren gerangschikt. Niets ontbrak er aan de goede lieden, om de plotselinge verplaatsing in een geheel ander oord te doen vergeten. De dankbare graaf had Nulph rijkelijk genoeg voorzien van geld, om verzekerd te zijn, dat de familie een geruimen tijd in hare behoeften kon voorzien, ja, wat meer is, zelfs in eene tot hiertoe ongekennde weelde kon leven.

En toch zat de oude Rombout, met zijn tachtigjarige echtgenoot, den geheelen dag, het hoofd treurig nedergebogen, aan den haard. Nu en dan wierpen de ouderlingen een stommen blik vol weemoed naar den ooievaar, die op zijn eenen poot rustend, en met zijn oogen half gesloten, onophoudelijk bij het vuur stond, even treurig als toen, eenige weken geleden, de dood dreigend boven de heihut was komen fladderen.

Nulph zat geheele dagen voor het venster met gespannen oog te zien over het akkerland, dat zich voor zijne woning uitstreckte. Sedert den tijd, dat hij zijne hut had verlaten, was de jongen bijna onkenneijk geworden; de kleur van gezondheid en kracht was van zijn gelaat verdwenen; zijn oog, dat anders zoo tevreden, zoo levend in zijn hoofd flikkerde, stond treurig en beneveld; en zijn anders zoo veerkrachtige ledematen hingen machteloos ineengezakt. - Nulph teerde zichtbaar door een onzichtbaar vuur weg.

Zijn hut, zijn koolhoopen, de reeën uit het Grootenhoutsbosch, zijn trouwe makkers, de onmeetbare valkte der heide waar hij geboren was, zou hij hebben kunnen vergeten; maar er ontbrak iets aan zijn hart, aan zijne liefde: de Kleine Bertha, het leven, het genoe-

gen der hut, was niet meer bij hem. Het lieve kind dat hem des morgens wakker kuste, dat met hem des morgens zijn bede voor het kruisbeeld deed, en des avonds met zijn lief hoofdje tegen zijn borst rustend, in slaap viel, Bertha, voor wien hij zijn leven zou ten beste gegeven hebben, had hem verlaten.

De dankbaarheid van den graaf de Zegewoude, de teedere handdruk van dezes zusters, het geluk van zijne Bertha, die zoo onverwachts hare adellijke moeder had teruggevonden, niets konde hem troosten, - niet de minste leniging aan zijne diepe droefheid toebrengen.

Dikwijls bezag Nulph het geld, dat hij van den Graaf ontvangen had, en dacht aan den onderstand, welke hem voor geheel zijn leven beloofd was; maar geen rijkdommen, geen belofte en al wat de zinnen streelt, kon opwegen tegen het eenig verlies van het kind, dat hij gewoon was geworden als zijn eigen bloed te aanschouwen.

Op het Berkenhof was het eveneens gelegen... De aanzienlijke som gelds, welke de oude Reinhold voor zijn menschlievende daad, voor zijn belanglooze liefde jegens de arme Stina ontvangen had, en welke hem in staat stelde aan het Berkenhof het aanzien van vroeger dagen terug te geven, het vooruitzicht van welvaart en geluk, dat alles kon den grijsaard de verwijdering der ongelukkige zinnelooze niet doen vergeten. Het was alsof men hem zijne eenige dochter, den troost zijner oude dagen, ontroofd had.

Doch het is tijd geworden, dat wij den lezer nog een woord zeggen over de Turnhoutsche Rederijkers welke zich hier en daar in de omstreken, waar Nulph verbleef, ophielden.

De meeste uitwijingelingen verkeerden in een staat van volkomen armoede.

Nulph putte mild aan de som, welke hem tot loon

zijner deugd geschonken was; het hart zou hem van medelijden gebloed hebben, indien hij zijn laatste goudstukje niet met zijn zwervende landgenooten gedeeld had.

Doch weldra raakte het geldzakje ledig, en de Graaf de Zegewoude was niet daar, om het wederom te vullen. Wel dacht Nulph aan het Berkenhof, waar oom Reinold al wat hij bezat, ten zijnen dienste zou stellen; maar voor niets ter wereld kon hij er voor den oogenblik aan denken, zich over de grenzen te begeven, die met buitengewone strengheid bewaakt werden.

Gelukkig woonde er iemand in de stad Breda die hem ter hulp kwam: het was baas Canutus, de voortvluchtige Keizer der Rederijkers. Ofschoon van zijn goederen, die vrij aanzienlijk waren, beroofd, had Canutus echter een zekere som ter zijner beschikking, welke hem door zijne gegoede bloedverwanten was afgezonden, en die hem in staat stelde, op vreemden bodem den loop der Staatsgebeurtenissen af te wachten.

Een geruimen tijd leefde de brave familie der heihut in een toestand, die aan armoede grensde; het was de menschlievende Canutus, die den hongerdood uit het huis hield.

Nu en dan kwam hij met zijn echtgenooten en kinderen, die hem op Bataafsch gebied gevolgd waren, naar de woning van den koolbrander, om in het noodige der goede lieden te voorzien. Nooit heerschte er meer tevredenheid in den huiskring van Canutus, dan wanneer men van de wandeling van Wartje Nulph terugkwam; het was omdat men telkens weerkeerde met de overtuiging, dat de vroegere bewoners der heihut de braafste menschen der wereld waren.

Zoo liep de zomer ten einde. De winter, die er op volgde was guur en streng; een dikke sneeuw bedekte de aarde, de koude was ten toppunt gestegen. Binnen de

woning van Nulph zag het er akelig uit; men leed er volkomen armoede.

Dikwijls dacht Nulph zich te wenden tot den Prins van Oranje, of den Graaf de Zegewoude, zijne hooge beschermers. Maar voor alles ter wereld zou hij den eerste niet willen naderen, en van den andere had hij reeds meer ontvangen, dan hij oordeelde verdiend te hebben. En Nulph was overtuigd, dat het de schuld van de Zegewoude niet was, indien hij het hem geschonken goud gebruikt had om anderen voort te helpen. Wel kwam Canutus nu en dan de brave lieden nog eens bezoeken, en hen bijstaan, maar toch waren zijne bezoeken sedert eenige weken meer en meer zeldzaam, zijn giften al kleiner en kleiner geworden. Toen hij de laatste maal bij Nulph verscheen, was het oog van den braven Rederijker beneveld en een diepe droefheid op zijn wezen afgeprent.

- Nulph, zuchtte Canutus; de tijd is gekomen, dat ik u en uwe familie niet meer zal kunnen bijstaan...

Ook aan mijne deur zal voortaan de armoede, misschien de honger komen kloppen en er binnensluipen... Mijne middelen zijn uitgeput; en tot overmaat van ongeluk, zijn de goederen mijner vermogende bloedverwanten, binnen de Vrijheid, evenals de mijne, in beslag genomen... Bedenk, Nulph, wat ik zal te lijden hebben met mijn echtgenoot en mijn kinderen, die nooit dan weelde gekend hebben!

- En geen redding? zuchtte de koolbrander.

- Geen redding! antwoordde treurig de Keizer der Rederijkkamer.

Hiermede ging de weerd der 'Heijbloem' de deur uit, na nog een zilverstuk te hebben laten glijden in de hand van den armen Nulph; het was misschien wel het laatste geld dat de liefdadige man nog in zijn bezit had.

De koolbrander voelde het zilver niet meer in zijne

hand vallen; stom zat hij daar getroffen door de bekentenis van Canutus; zijn hart bezweek van medelijden voor zijn weldoener, en niet eens denkend dat hij zelf zoo ongelukkig was, zuchtte hij:

- Er zijn waarlijk toch ongelukkige menschen!

XVI.

Het koffertje uit de vuurpan

Het was laat in den avond toen Wartje Nulph nog naar Breda ging, en voor een weinig aanzienlijk huis in een der zijstraten gelegen, stilhield. - Zijn hart klopte hevig, maar in zijn oog glinsterde een straal van genoegen.

- Wat mocht den armen koolbrander zoo ontstellen, toen hij aanklopte!

De weerd uit de 'Heijbloem' deed zelf open, en in de meening dat de koolbrander hem weer kwam vragen om een aalmoes, begon hij zonder hem te groeten:

- Nulph, gij weet, mijn brave jongen, wat ik u gezegd heb... mijne beurs is teenemaal ledig... mijn toestand is even beklagenswaardig als de uwe. Indien het echter mocht gebeuren, doch er blijft mij geen hoop meer over, dat men mij eenig geld overzond, dan deelen wij als voorheen, arme Nulph.

De koolbrander was te diep ontroerd, om terstond te antwoorden. Langzaam naderde hij zijn weldoener, haalde een klein koffertje met twee slootjes toegemaakt, uit zijn wambuis te voorschijn, en plaatste het

op de tafel. Bij middel van een sleuteltje, hetwelk aan een der slootjes hing, opende Nulph het koffertje, schudde het om, en bedekte, bij de klimmende verbazing van baas Canutus, de tafel met goud.

Schoon om te zien was die arme in lompen gehulde heibewoner bij het tafelblad, hetwelk onder het zoo schitterend metaal bijna verdwenen was. Hij stond daar in een bewonderenswaardige houding, met een zachten glimlach om zijne lippen, en nieuwsgierig wachtend op den indruk die zijn goud zou maken op zijn ongelukkigen weldoener.

Doch deze staarde zwijgend naar het geld, wierp een ondervragenden blik op Nulph, en sprak:

- Komt dat van den rijken oom van Bertha.
 - Neen, schudde Nulph het hoofd; dat heb ik gevonden.
 - Waar en wanneer?
 - In de heide, een tijd geleden.
 - Een tijd geleden? Verklaar u, Nulph, ik heb u altijd gehouden voor een openhartig en rechtvaardig man.
 - Dat meen ik toch ook, antwoordde Nulph.
 - Waar vindt men zulke handvollen goud? In de heide?
 - Ja, in de heide...
 - Tracht dan den eigenaar op te sporen, en geef hem den verloren schat weder.
 - En indien ik u zegde dat die schat mij persoonlijk toebehoort...
- De Keizer der Rederijkkamer zag hem ernstig en streng in het aangezicht.
- Neen, ik verspreek mij, vervolgde Nulph; dat die schat toebehoort aan baas Canutus uit de 'Heijbloem'.
 - Gewoonlijk zijt gij een ernstig man, Nulph; nu komt gij mij geheel anders voor.

- Dat geld, hernam Nulph, met den grootsten ernst, komt u wettig toe; neem het op, en maak uw goede vrouw en kinderen gelukkig; gij hebt mij zoo dikwijls getroost, gelaafd, gekleed, gespijst; ik heb mijn leven en dat mijner ouders aan u te danken; op zijne beurt komt nu de arme Nulph zijn weldoener redden. Dit zeggend, wenschte hij Baas Canutus goeden avond, en maakte zich gereed heen te gaan, op die eenvoudige wijze alsof deze hem naar gewoonte met een kleine gift en eenige troostwoorden had heengezonden.

- Nulph, riep Canutus in twijfel uit, neem dat geld weg; het benauwt mij het hart; neem het weg!

- Ik verzeker u dat het u en niemand anders toebehoort; ik hoop toch dat gij mijn goede ouders zooals voorheen zult blijven bijstaan totdat er betere tijden aanbreken.

- Nulph, ga zitten, verklaar u, riep Canutus; ik verlies het hoofd... ik weet niet meer wat ik moet doen of denken.

- Hebt gij dan nooit, vroeg de kolenbrander, dat goud gemist?

Canutus hief de schouders op, en bracht zijn hand aan het voorhoofd.

- Gij, of uwe familie? Doch eensklaps riep hij: wacht, ik vergat bijna u alles ter hand te stellen; ik had uit voorzichtigheid het andere in mijne zakken geborgen.

Dit zeggende haalde hij twee doosjes te voorschijn, met schitterende juweelen gevuld.

Toen ontging aan Canutus een schreeuw van verbazing; hij had de kostbare kleinooden herkend, welke hij in zijn kinderjaren, zoo dikwijls in de handen van den broeder zijns vaders had bewonderd.

- Heden, ongeveer achttien maanden geleden, - sprak Nulph, kwamen op een pikdonkeren avond vijf

Spaansche ruiters in onze hut aan; hun aanvoerder was Otto Richardi, God hebbe zijne ziel. Ofschoon men onder het eten, dat ik hun opdiende, elkander in het Spaansch aansprak, verstond ik volkomen dat deze kleine bende bij verscheidene Poirters was ingedrongen, en er met de gewone moedwilligheid van het krijgsvolk had medegenomen al wat haar onder de handen viel.

Eensklaps hoorde men aan de deur een dof gedruisch; het waren twintig Staatsche ruiters, die, zooals dit dagelijks in de streek plaats had, op hunne beurt de Brabantsche dorpen kwamen afstroopen. Er volgde in huis en voor de deur een hevige maar korte strijd. Vier Spanjaarden werden gevangen genomen; hun aanvoerder Otto Richardi ontkwam. Doch verbeeld u mijne verbazing toen ik daags daarna in de koperen vuurpan die tegen den wand hing, dit koffertje ontdekte. Niets zoo zeker dan dat die aanzienlijke schat in de Vrijheid was gestolen. Wat ik deed, was hetgeen ik verplicht was te doen zoo ik meen; ik borg den schat op den zolder met het voornemen hem later aan den eigenaar, dien ik wel hoopte te vinden, weer te geven. Maar Otto Richardi kwam den schat, dien hij bij het eerst alarm in de vuurpan had weggestoken, teruggeischen; Nulph hield zich alsof hij hem niet verstond, en behield het gestolen goed. Van dien oogenblik, heer Canutus, dagteekent de reeks onzer beproevingen en ongelukken. Mijne weigering het koffertje weder te geven, was de oorzaak, waarom de onstuimige Ritmeester mijn geroofd vee en graan niet teruggaf, tot dwangmiddel onze kleine Bertha deed oplichten, en zijn gevangenen op het Kasteel zoo onmenschelijk behandelde... Maar Nulph, zooals het behoorde, weerstond aan al die bedreigingen, aan alle geweld; zoo immers, beveelt het de Heer? Doch, hetgeen mij wonder scheen, was dat wel het gerucht in de Vrijheid

liep dat er rooverijen waren gepleegd, maar dat men geen woordje hoorde omgaan van een diefstal, zoo aanzienlijk als die van Richardi. Echter was er geen twijfel, of vroeg of laat moest de eigenaar van den geheimzinnigen schat bekend worden. Toen gij gisteren onze woning verliet, ontsloot ik het koffertje, en vroeg bij mij zelven, of het mij in de dringende omstandigheden, waarin gij u bevindt, niet geoorloofd was eenige goudstukken aan den onbekenden eigenaar te ontleenen, om mijn ongelukkigen weldoener te helpen. - Eene inwendige stem riep mij toe: 'Nulph, dit geld behoort u niet toe', en treurig ging ik het kistje toesluiten, toen mijn oog eensklaps getroffen werd door eenige letteren in den hoek des deksels, welke ik tot hiertoe nooit ontwaard had: 't waren een R. nevens een C. Nieuwsgierig opende ik een der doosjes en las er tot mijn groote blijdschap: 'Raphael Canutus'.

- De naam van mijn oom? riep de weerd uit de 'Heijbloem' in vervoering uit.

- En wie? vroeg Nulph, was de erfgenaam van den broeder uws vaders? Gij, zijn eenige bloedverwant zoo ik meen.

Canutus en zijne echtgenooten hadden de oogen vol tranen; het waren tranen van dankbaarheid aan de Voorzienigheid, en van diepe bewondering voor de rechtvaardigheid van den koolbrander, die in bezit van al dat goud en al die kostbaarheden, de grootste armoede had onderstaan, zonder een penning te willen aanraken van iets hetgeen hem niet toebehoorde.

- Welke verhevenheid van deugd! riep Canutus den zoon van Rombout omhelzende; neen, ik bedroog mij niet, toen ik herhaalde dat Nulph de braafste mensch was die er leefde.

Nu gaan we den lezer zeggen, hoe de weerd der 'Heijbloem', zonder het te weten, de eigenaar was van

het geheimzinnig koffertje, hetwelk zoo dikwijls in deze geschiedenis voorkomt.

Canutus was de eenige erfgenaam van zijn oom Raphaël Canutus, die vier jaar geleden, schielijk gestorven was. - In het voorhanden zijnde testament maakte Raphaël melding van een ebbenhouten koffertje, hetwelk een zekere som goud bevatte.

In weerwil der talrijke navorschingen had men echter nooit den bedoelden schat kunnen ontdekken, en sedert langen tijd oordeelde Canutus dat, indien dezelve al ooit bestaan had, hij ten minste niet meer bestond tijdens den dood van zijn oom. Wel miste hij ook de kostbare juweelen van Raphaël, maar de erfgenaam giste met reden dat zijn oom, die gedurig kocht en verkocht, wanneer er een zekere winst te maken was, zich ook van de bewuste kleinooden ontdaan had. Wat er van zij, de weerd uit de 'Heijbloem', die door den dood van zijn oom eensklaps een der vermogendste Poirters was geworden, getroostte zich gemakkelijk het ontbereren van den schat welks bestaan hem alleszins twijfelachtig voorkwam. Hij verhuurde het huis van zijn oom en dacht niet meer aan het raadselachtige kistje met het goud.

Ficcorini die, zooals wij gezegd hebben, op zekeren dag met vier ruiters in de Vrijheid aankwam, om volgens de gewoonte van dien tijd, de achterstallige soldij van het leger den eersten Poirter den besten af te dwingen, Ficcorini, zeggen wij, was beter dan baas Canutus afgericht, om de looze hoekjes te doorsnuffelen. Terwijl zijn ruiters den bewoner van Raphael Canutus' huis den laatsten penning afpersten, doorliep hij het eene vertrek na het andere, doorzocht kelder en zolder, en vond bij toeval het koffertje, hetwelk hij dien avond, wij weten reeds in welke omstandigheden, in de koperen vuurpan bij Wartje Nulph verborg.

Wat er van zij, het koffertje bevatte juist de vier dui-

zend goudstukken in het testament vermeld, alsook de kostbare diamanten.

Daar stond nu de weerd uit de 'Heijbloem' met de tranen in de oogen, en de twee handen van den armen Nulph in de zijne vasthoudend. Zijne bewondering voor zooveel deugd ging zoo ver dat hij zich met een soort van eerbied vervuld gevoelde, en den koolbrander bijna voor een bovennatuurlijk wezen aanzag.

Deze begreep die bewondering niet; hij was zoo blijde van al dat goud en kostbare voorwerpen ontslagen te zijn, en den eigenaar, die juist zijn weldoener was, er gelukkig mee gemaakt te hebben.

De lezer begrijpt, dat het onverhoopt fortuin van Baas Canutus ook de welvaart moest zijn van Wartje Nulph.

Echter had deze de hulp van zijn liefdadigen landgenoot niet meer noodig; reeds den volgenden dag ontving hij een soms gelds, welke hem door den Graaf de Zegewoude werd afgezonden.

Nog in den loop van denzelfden Winter kwam de priester in de woning van den koolbrander de bede doen, welke de ziel van den mensch tot bij den troon des hoogen Rechters vergezellen, en binnen den tijd van slechts eenige dagen, knielde Nulph twee maal bij een versch opgeworpen grafheuvel. Nulph treurde gedurende een geruimen tijd; de herinnering aan zijn lieve Bertha pijnigde nog altijd zijn hart, en het verlies zijner ouders ging hem niet uit het geheugen. En wanneer hij zwaarmoedig daar voor het venster of bij den haard zat te mijmeren, zuchtte hij dikwijls dat hem in de wereld niets meer overschoot, dan zijn trouwe ooievaar.

Lezer, ons verhaal loopt ten einde: Canutus verbleef nog eenige jaren op Bataafschen grond, maar keerde eindelijk, in het bezit van al zijn goederen hersteld, in de Vrijheid terug.

Ook zijne vrienden, de gebannen Rederijkers, keerden in hunne familiën terug, en deden de Turnhoutsche komedie schitterend herleven.

XVII.

Een groot man geworden.

Op zekeren dag trok een prachtige groep van verscheidene vaandels Staatsche ruitery voorbij het huis door Nulph bewoond. Een der krijgslieden zag in het voorbijrijden naar de woning van den koolbrander. Eensklaps hield hij zijn paard stil, steeg af en ging het huis binnen.

Weldra sprong de binnendeur van Wartje Nulph's kamer open en in de spleet vertoonde zich het hoofd van den krijgsman.

- Nulph, zegde hij, de deur in de hand houdend; woont gij nog hier?

De koolbrander had niet zoodra de stem gehoord of hij sprong ontsteld van zijn stoel op, en riep:

- Groote hemel! uwe hoogheid! ik... ik...

- Stel u gerust, brave jongen, ik kom u zeggen dat ik u vergeten had. Wij, Prinsen, zijn wel ondankbaar, niet waar, Nulph? Doch ik reken op uwe vergeving.

- Uwe hoogheid, stamelde Nulph zoo beteuterd dat hij niet wist wat zeggen, en hij wilde de deur opentrekken, om zijn hoogen bezoeker binnen te brengen.

Doch deze hield dezelve vast, en bleef met zijn aangezicht in de spleet staan.

De arme koolbrander gevoelde terstond, dat Maurits het tooneel in dezelfde spleet, omtrent een jaar geleden voorgevallen, nog niet had vergeten, en er genoeg in vond hem hetzelfde te herinneren.

- Nulph, zei Maurits; hier op deze plaats hebt gij mij eens gezegd, dat ge zoo rijk kondet zijn, als de Prins van Oranje...

- Uwe Hoogheid, ik wist niet...

- Maar dat gij niet wildet...

- Uwe Hoogheid! vergeef mij, indien ik...

- Omdat er nog iets schooner en deftiger was...

- Uwe Hoogheid! verschooning, ik...

- Hetgeen gij mij misschien later wel eens zoudt gezegd hebben; welnu?...

- Uwe Hoogheid neme mij niet kwalijk dat ik...

- Ik weet het, Nulph, het was rechtvaardig te zijn; gij hadt gelijk; ik weet wat gij toen bedoeldet.

- Uwe Hoogheid! ik zal...

- Uwe geheele geschiedenis is mij bekend, Nulph, mocht eenieder u gelijken.

Nulph, kom dezen avond in de stad; gij weet waar mijn hoofdkwartier is gevestigd; bied u daar aan, ik heb nog een en ander te zeggen.

De Prins trok de deur dicht, en liet Nulph alleen.

Korten tijd daarna vinden wij Wartje Nulph op het voorouderlijke slot van de Graven de Zegewoude, in de hoedanigheid van hofmeester terug. Het laat zich begrijpen dat de koolbrander niet weinig tevreden was met zijn nieuwe betrekking welke wellicht hooger was dan zijn eerezucht ooit had durven opklimmen. Dikwijls, wanneer hij zich in zijn volle waardigheid beschouwde, herinnerde hij zich den avond toen hij den vreemdeling op zijn muilezel gezeten, van zijne hut naar de Vrijheid begeleidde... Het was immers toen dat Annaboa hem gezegd had, dat hij nog wel eens een groot man konde worden? De lezer weet dat de vreemdeling enkel de uit-

muntende hoedanigheden op het theater bedoelde, welke hij in zijn gids meende te ontdekken; doch Nulph hield het er voor, dat de voorspelling van den man op den muilezel, woord voor woord was uitgekomen.

Nulph was de gelukkigste mensch der wereld, en voorzeker had hij zijn stand tegen niemand willen ruilen, zelfs niet tegen den Graaf de Zegewoude. - Maar ook was deze eerder zijn vriend, dan zijn meester. Nooit ging het uit het geheugen van den Ritmeester wat hij, zijne zuster en zijn lief nichtje verschuldigd waren aan den braven, belangloozen heibewoner; en nooit vergat deze dat het zwaard van Otto Richardi boven zijn hoofd had geflikkerd, en hij aan den dapperen Zegewoude zijn leven te danken had.

Daarenboven woonde Nulph onder hetzelfde dak als de arme Stina van het Berkenhof, thans de gelukkige Gravin de Zegewoude, de moeder van de kleine Bertha. Echter was het in de tegenwoordigheid van het lieve meisje, waarin Nulph het toppunt van zijn geluk vond. Gansche dagen had hij de kleine Juliana op de knieën, of wandelde met haar door de oude dreven van het park, waar de reeën van het slot gemeenzaam voor hen heen liepen; en dan dachten beide aan de lieve dieren van het Grootenhoutbosch, die uit Bertha's handen het voedsel kwamen halen, en den koolbrander gezelschap hielden bij zijn koolhoopen.

De kleine Juliana groeide op in schoonheid en in deugd; doch de jaren verkoelden het vuur van verkleefdheid niet jegens haar voedstervader. Wanneer de hofmeester met de jeugdige freule alleen was, noemde hij haar nooit anders dan 'mijn lieve Bertha' en Juliana vond geen grooter geluk, dan te zeggen 'oom Nulph'.

Honderden malen kwamen in den huiskring van het kasteel, en waarvan Nulph om zoo te zeggen deel van maakte, de gebeurtenissen onzer geschiedenis op het ta-

pijt. - De wedloop tusschen den muilezel en den hardlooper, de komedie-avond, de verlossing van den ooievaar, de bloedige veldslag op de heide, de schitterende zegepraal van den Prins van Oranje en meer andere gebeurtenissen, waren dikwijls het voorwerp der gesprekken.

Wartje Nulph bleef zijn geheel leven lang een vurig liefhebber der komedie; en gewis hing het niet van hem af, indien men geen vertooningen gaf op het grafelijk slot.

Vergeten wij niet te zeggen dat, behalve den hofmeester, er nog iemand in den adellijken familiekring was toegelaten; het was de trouwe Kikokoo die, op zijnen eenen poot bij het vuur staande, de verhalen der heihut met halfgesloten oog scheen af te luisteren.

Indien het mogelijk ware geweest, had nog een andere held onzer geschiedenis het voorrecht gedeeld van den ooievaar; doch Annaboa was reeds zeer tevreden met een stil en gemakkelijk leven te leiden in den stal van het slot, waar de hofmeester hem de beste plaats had voorbehouden.

Dikwijls vergezelde Nulph zijn meester naar het, op eenige uren afstand van daar gelegen buitengoed, om er een bezoek af te leggen bij den dapperen Ritmeester Kelker, wien hij eene grenzeloze achting en eeuwigdurende genegenheid bleef toedragen.

Het was vele jaren nadien, dat de tijdsomstandigheden aan Nulph toelieten zijne geboortestreek terug te zien... Den tijd dat hij er verbleef, besteedde hij in een bezoek af te leggen aan de vervallen en toen onbewoonde hut, waar hij het leven ontvangen had, en aan het Berkenhof, waar hij den zoon van zijn oom Reinhold, die reeds lang in het graf sliep, ging omhelzen.

Het laat zich denken, dat hij op zijne reis niet vergat de vertooningen der herstelde Rederijkkamer te gaan bij-

wonen en de hand te drukken van zijn ouden weldoener, den Keizer der 'Heijbloem'.

Onder de hooge personages die van tijd tot tijd, op het kasteel van den Graaf de Zegewoude kwamen vertoeven, telde de hofmeester met fierheid, Maurits van Nassau.

Nooit kwam de held der Thielensche heide de edele familie met zijne tegenwoordigheid vereeren, of hij herinnerde den goeden Nulph het kleine tooneel in de spleet van de deur, en vroeg hem gewoonlijk bij het heengaan, wanneer hij toch zijne gedane belofte zou nakomen, namelijk hem eene vertooning te doen zien van de wijdvermaarde Rederijkkamer van Turnhout. De vroolijke Maurits had geen grooter genoegen dat zich te vermaken met de verlegenheid van den hofmeester.

Gewis verbeeldt zich de lezer, onzen goeden Nulph thans in een zwaren, blozenden hofmeester herschapen te zien? Neen, altijd bleef hij schraal en mager, zooals wij hem in het begin van ons verhaal hebben leeren kennen. Het was ook daarom dat op zijn vijf en zestigste jaar, zijn adem nog altijd even sterk in zijn borst zat, en zijn armen en beenen hunne vroegere veerkracht nog niet verloren hadden. Daarom ook bleef Nulph tot in zijn laatste jaren een beroemde looper. Soms vng hij dan nog eens een wedloop aan in de lanen van het park, tegen Annaboa, die grijs en stokoud was geworden; maar altijd was het de hofmeester, die den prijs der overwinning weg droeg.

EINDE.